

BORISZ VASZILJEV

A HAJNALOK ITT CSENDESEK

EURÓPA · ZSEBKÖNYVEK

EURÓPA ZSEBKÖNYVEK

FORDÍTOTTA
E. GÁBOR ÉVA

BORISZ VASZILJEV

A HAJNALOK ITT CSENDESEK

A FORDÍTÁS AZ ALÁBBI KIADÁS ALAPJÁN KÉSZÜLT

А ЗОРИ ЗДЕСЬ ТИХИЕ

«МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ» МОСКВА 1972

HUNGARIAN TRANSLATION © E. GÁBOR ÉVA, 1973

HARMADIK KIADÁS

A 171-es számú vasúti kitérőállomásból tizenkét parasztház, a tűzoltószertár meg egy alacsony, hosszúkás raktáépület maradt épségben, amelyet görgelékkövekből építettek a század elején. Az utolsó bombázáskor romba dőlt a víztorony, és a vonatok nem álltak itt meg többé. A németek abbahagyták ugyan a támadásokat, de naponta ott köröztek az állomás felett. Így a parancsnokság – minden eshetőségre felkészülve – ott tartott két légvédelmi négyesüteget.

1942 májusát írták. Nyugaton (ahonnan nyirkos éjszakákon idehallatszott a távoli ágyúdörgés) mindkét fél két méter mélyen beásta magát a földbe, és véglegesen állóharcra rendezkedett be; keleten a németek éjjelnappal bombázták a csatornát és a murmanszki utat; északon elkeseredett küzdelem folyt a tengeri útvonalakért; délen pedig elszánt harcát vívta a blokád alá vett Leningrád.

De itt valóságos üdülőhely volt. A csend és tétlenség úgy elbágyasztotta a katonákat, mintha gőzfürdőben lettek volna, és a tizenkét parasztházban még mindig elég menyecske és fiatal özvegy akadt, aki kisüsti pálinkát tudott szerezni akár a föld alól is. Az első három nap a katonák kialudták magukat, szemügyre vették a környéket; a negyediken megkezdődtek a névnapünneplések, és ettől kezdve a kitérőállomás felett nem oszlott el a helybeli elsőrendű pálinka átható illata.

Az állomás parancsnoka, a komor Vaszkov törzsmester parancs szerint küldözgette jelentéseit. A tizedik

után a felettesek megfelelő megrovásban részesítették, és leváltották a mulatozásba merült fél szakaszt. Ezután egy hétig a parancsnok valahogy rendet tartott a saját erejéből, majd minden kezdődött előről, olyannyira úgy, mint azelőtt, hogy a végén pontosan megismételhetette előző jelentéseit, s csak a dátumot és a neveket kellett megváltoztatnia.

– Micsoda piszlicsaré dolgokkal foglalkozik! – dörögte az utolsó jelentésekre megjelenő őrnagy. – Íródeákat küldtek ide! Nem parancsnok ez, hanem valami íróféle!

– Küldjenek ide olyanokat, akik nem isznak – hajtogatva makacsul Vaszkov, aki bár kissé tartott minden nagyhangú felettestől, mégsem hagyta magát elnémítani. – Olyanokat, akik nem isznak, és akik, ami a női nemet illeti...

– Szóval eunuchokat?

– Ahogy gondolja – mondta óvatosan a törzsőrmester.

– Rendben van, Vaszkov! – jelentette ki saját szigorától megittasulva az őrnagy. – Olyanokat kapsz, akik nem isznak, és ami az asszonyokat illeti, az is rendben lesz. De jól figyelj, törzsőrmester, ha velük sem boldogulsz...

– Értettem – felelte fásultan a parancsnok.

Az őrnagy magával vitte azokat a légvédelmi tüzéreket, akik nem állták ki a próbát, és a búcsúzásnál még egyszer megígérte Vaszkovnak, hogy olyanokat küld helyettük, akik a szoknyáktól és a pálinkától jobban fintorognak, mint maga a törzsőrmester. De az ígéret betartása, úgy látszik, nem lehetett valami egyszerű, mivel három napig egyetlen ember sem érkezett.

– Bonyolult kérdés – magyarázta a törzsőrmester szállásadónőjének, Marija Nyikiforovnáának. – Két raj: vagyis majdnem húsz olyan ember, aki nem iszik. Nem tudom, az egész fronton akad-e ennyi...

Aggodalma azonban nem bizonyult megalapozottnak, mivel már másnap reggel jelentette a szállásadónője, hogy a légvédelmi tüzérek megérkeztek. Hangjában volt valami szokatlan, de az álmából ébredő törzsőrmes-

ternek nem tűnt fel, csak az iránt érdeklődött, ami nyugtalanította:

– Parancsnokkal jöttek?

– Nem hiszem, Fedot Jevgrafics.

– Hála isten! – A törzsőrmester féltékenyen ragaszkodott parancsnoki tisztéhez. – A hatalmat megosztani mindennél rosszabb.

– No, csak várjon az örvendezéssel – mosolygott rejtélyesen az asszony.

– Örvendezni a háború után fogunk – jelentette ki Fedot Jevgrafics megfontoltan, azzal feltette sapkáját, és kiment.

Meghökkenve állt meg odakinn. A ház előtt két sor álmos lány várakozott. Azt hitte, álmodik, hunyorgott, de a harcosok zubbonya most is éppen olyan elevenen domborodott ki, mint az előbb, azokon a helyeken, amelyeket a szolgálati szabályzat nem említ, és a sapkák alól huncutul kandikáltak ki a legkülönbözőbb színű és formájú tincsek.

– Törzsőrmester elvtárs, Kirjanova szakaszvezető, szakaszparancsnok-helyettes jelentem, hogy a Különleges Légvédelmi Zászlóalj ötödik százada harmadik szakaszának első és második raja az objektum védelmére parancsára jelentkezik – jelentette a rangidős színtelen hangon.

– Ú-úgy – mondta a parancsnok, egyáltalán nem a szabályzat szerint. – Szóval találtak olyanokat, akik nem isznak...

Aztán egész nap a fejszójét csattogtatta: priccseket készített a tűzoltószertárban, mivel a tüzerlányok nem fogadták el a gazdasszonyhoz való beszállásolást. Cipelték a deszkákat, tartották, ahogy parancsolta, és csörögtek, mint a szarkák. A törzsőrmester komoran hallgatott; féltette a tekintélyét.

– A körletből engedélyem nélkül egy lépést sem – jelentette ki, amikor már mindennel elkészültek.

– Bogyót szedni sem? – kérdezte gyorsan egy vörös hajú lány, akit Vaszkov már régen szemmel tartott.

– Ilyenkor még nincs bogyó – felelte.

– És sóskát szedni lehet? – érdeklődött Kirjanova. – Nehezen bírjuk ki meleg étel nélkül, lefogyunk, törzsőrmester elvtárs.

Fedot Jevgrafics kételkedve pillantott a szorosan feszülő zubbonyokra, de végül is engedélyt adott.

– Csak ne menjen senki a patakon túl. Az ártérnél rengeteg van.

Az állomásra boldog nyugalom köszöntött, de a parancsnok nem könnyebbült meg tőle. A tüzerlányok lármásak és kötekedők voltak, a törzsőrmester pedig minden pillanatban vendégnek érezte magát a saját házában. Félt bármit is mondani vagy tenni, szó sem lehetett már arról, hogy bárhová kopogás nélkül belépjen, és ha valamikor megfélemedezett róla, a vészes sivalkodás azonnal visszavonulásra kényszerítette. A legjobban a feltételezhető udvarlásra vonatkozó célzások és tréfák rémítették meg, úgyhogy tekintetét állandóan a földre szegezve járt, mintha elvesztette volna utolsó havi illetményét.

– Csak ne koslasson utánuk, Fedot Jevgrafics – korholta a szállásadónője, aki szemmel tartotta alárendeltjeivel való kapcsolatát. – Egymás között önt „az öreg”-nek titulálják, hát tekintsen rájuk ennek megfelelően.

Fedot Jevgrafics ezen a tavaszon töltötte be harminckettedik évét, és egyáltalán nem volt hajlandó magát öregnek tartani. Jól megfontolva a dolgot, arra a következtetésre jutott, hogy háziasszonya mindezt csak azért mondja, hogy megszilárdítsa saját helyzetét, mivel az egyik tavaszi éjszakán valahogy sikerült megolvasztania a parancsnoki szív jegét, és most, természetesen, igyekezett megerősíteni elfoglalt állásait.

A tüzerlányok éjszakánként szenvedélyesen követték mind a nyolc ágyújukkal az átrepülő német gépeket, nappal pedig végtelennek tűnő nagymosást rendeztek; a tűzoltószertár körül állandóan különböző ruhadarakok száradtak. Az ilyenfajta dekorációt a törzsőrmester

nem tartotta helyénvalónak, és véleményét röviden közölte Kirjanova szakaszvezetővel.

– Felfedhet bennünket.

– Parancs is van róla – felelte a lány könnyedén.

– Milyen parancs?

– Erre vonatkozó. Kimondja, hogy a nőnemű harcosoknak minden fronton szabad fehérneműt szárítaniuk.

A parancsnok elhallgatott: ördög vigye ezeket a lányokat! Csak szóljon egy szót nekik az ember, őszig fognak kuncogni egyfolytában...

A nappalok melegek voltak, szél sem rezdült, és a szünyogok olyan tömegben lepték el a környéket, hogy kis ág nélkül egy lépést sem lehetett tenni. Egy ág – még hagyján, ez még csak megengedhető katonaembernek, de az, hogy a parancsnoknak hamarosan minden sarokban krákognia és köhécselnie kellett, mintha ténylegesen öreg lett volna – ez már csakugyan elviselhetetlen volt.

Az egész pedig úgy kezdődött, hogy egy forró májusi napon befordult a tűzoltószertár mögé, és földbe gyökerezett a lába: valószínűtlenül fehér, ruganyos testek tűntek a szemébe, ráadásul egyszerre nyolc, úgyhogy Vaszkovot hirtelen előntötte a forróság. Az egész első raj, Oszjanyina tizedessel az élén ott napozott az ágyútakarón anyaszült meztelenül. Legalább felsikoltottak volna, ha másért nem, az illendőség kedvéért, de még csak azt sem tették, orrukat belefúrták az ágyútakaróba, beleburkolóztak, és ráadásul Fedot Jevgraficsnak kellett meghátrálnia, mint egy kisfiúnak, aki idegen gyümölcsösbe merészkedett. Ettől a naptól kezdett köhécselni minden lépésnél, mintha számárköhögése lenne.

Ez az Oszjanyina már régen feltűnt neki: merev volt, sohasem nevetett, csak elhúzta a száját, de a szeme változatlanul komoly maradt. Volt benne valami különös, és ezért Fedot Jevgrafics óvatosan tudakozódni próbált róla szállásadónőjénél, bár megértette, hogy ez a megbízás annak nem kedvére való.

– Özvegy – jelentette másnap Marija Nyikiforovna,

és elhúzta a száját. – Asszonyneve van, úgyhogy nyugodtan cicázhat vele.

A törzsőrmester elhallgatott, hiába, nehéz a nőkkel boldogulni. Fogta a fejszéjét, és kiment az udvarra, mert nincs jobb alkalom a gondolkodásra, mint a favágás. Márpedig neki sok töprengenivalója volt, és rendbe kellett szednie a gondolatait.

Először is, persze, a fegyelem. Az rendjén van, hogy a harcosok nem isznak, és nem udvarolgatnak az asszonyoknak, ez igaz. De alapjában véve rendetlenség uralkodik, hiszen ilyenek hangzanak el:

– Ljuda, Vera, Kátyenka, őrségbe! Kátya a felvezető.
– Vajon hadsereg ez egyáltalán? Az őrségváltást a legszigorúbban kell végrehajtani a szabályzat szerint. Ezek pedig gúnyt űznek belőle, véget kell ennek vetni, de hogyan? Próbált már erről Kirjanovával, a rangidőssel beszélni, de az csak egyre azt hajtogatta:

– Nekünk erre engedélyünk van, törzsőrmester elvtárs. A főparancsnoktól. Személyesen.

Nevetnek, az ördög vigye...

– Megy a munka, Fedot Jevgrafics?

Megfordult, és az egyik szomszédasszonyt, Polinka Jegorovát pillantotta meg, a legfeszettebbet a falusi asszonyok közül; a múlt hónapban négyszer rendezett névnapi mulatságot.

– Csak nehogy túleröltesd magad, Fedot Jevgrafics. Most már csak te maradtál meg nekünk magnak – mondja kuncogva. És ruhájának kivágása nincs begombolva, bájai úgy domborodnak elő, mint a zsemlék a kemencéből.

– Most majd sorba járod a portákat, mint pásztor a legelőket, és mindegyikünknel egy hetet fogsz eltölteni. Mi, asszonyok, így döntöttünk felőled.

– Polina Jegorova, legyen egy kis belátás benned. Mi vagy te, unatkozó katonafeleség vagy valami hölgyike? Viselkedj hát úgy, ahogy illik.

– A háború, Jevgrafics, mindent letöröl. A katonákról is és a katonafeleségekről is.

Micsoda boszorkány! El kellene távolítani, de hogyan? Hol vannak a polgári szervek? Neki az asszony nem alárendeltje; ezt a kérdést már többször megtárgyalta a nagyhangú őrnaggyal.

Hát igen, sok gondja gyűlt össze, legalább két köbméterre való, és mindegyikkel máshogy kell zöld ágra vergődnie. Egészen máshogy.

Mégiscsak nagy baj, hogy alig tanult valamit. Igaz, írni-olvasni tud, és a számtant is ismeri négy osztályig, mert pontosan akkor, a negyedik vége felé történt, hogy apját széttépte a medve. Ezek a lányok csak nevetnének, ha a medvéről hallanának! Egész biztos így lenne, mert-hogy az apját nem gáz ölte meg a világháborúban, nem is kard a polgárháború idején, vagy kulákpuska, nem is természetes halállal halt meg – hanem egy medve tépte szét! Ezek pedig medvét legfeljebb ha az állatkertben láttak...

Az erdő mélyéből indulva ő, Fedot Vaszkov, egyenesen a parancsnokságig vitte. Ezek pedig – eltekintve attól, hogy közkatonák – tovább tanultak, olyanokat tudnak, mint: előrelátás, szintezőnegyedelő, kilövési szög. Hét osztályt végeztek, sőt kilencet is, érezni a beszédükön. Ha a kilencből négyet elveszünk – öt marad. Vagyis az derül ki, hogy többel van mögöttük, mint amennyit összesen elvégzett...

Gondolatai nem voltak éppen vidámak, ezért is vágta a fát olyan különös dühvel. Hát kit hibáztasson? Talán az udvariatlan medvét...

Furcsa dolog: mostanáig sikeresnek tartotta az életét. Ha nem is a legtokéletesebben ütött ki minden, panaszra azért nem volt oka. Be sem fejezett négy osztályával mégis elvégezte az ezrediskolát, és tíz év alatt a törzsőrmesteri rangig vitte. Ezen a vonalon nem érte kudarc, de másrészt az történt, hogy a sors mintegy célpontul tűzte ki, és kétszer is közvetlen közletről össztűzet zúdított rá. Fedot Jevgrafics azonban mindezt állta. Kiállta...

Nem sokkal a finn háború előtt nősült, a helyőrségi

kórház egyik ápolónőjét vette el. Az asszony vidám természetű volt, folyton csak énekelt, táncolt volna, és az itókát sem vetette meg. Mindemellett fiút szült neki, akit Igornak neveztek el, Igor Fedotics Vaszkovnak. Ekkor elkezdődött a finn háború, Vaszkov a frontra ment, és amikor két kitüntetéssel hazatért, akkor érte az első csapás. Amíg ő harcolt, felesége teljesen belehabarodott az ezred állatorvosába, és délre utazott vele. Fedot Jevgrafics azonnal elvált, kisfiát a bíróságon magának követelte, és özvegy édesanyjához küldte falura. De egy év múlva a kisfiú meghalt, és azóta Vaszkov mindössze háromszor mosolygott: a tábornokra, amikor az átnyújtotta kitüntetését, a sebészre, aki eltávolította a szilánkot a vállából, és szállasadónőjére, Marija Nyikiforovnára, mert az asszony igen találékonynak bizonyult.

Azért a bizonyos szilánkért kapta a jelenlegi beosztását. A tűzoltószertárban maradt valamilyen felszerelés, öröket nem állítottak oda, de hogy parancsnoki beosztást kapjon, rábízták a védelmét. Naponta háromszor körüljárta az objektumot, kipróbálta a zárat, és egy könyvbe, amelyet maga rendszeresített, egyre ugyanazt jegyezte be: „Az objektum átvizsgálva. Károsodás nem történt.” És persze az ellenőrzés idejét is beírta.

Szolgálatát nyugalmasnak bizonyult, majdnem egészen eddig a napig. De most...

Ennél a gondolatnál felsóhajtott.

2

Valamennyi háború előtti esemény közül Rita Mustakova egy iskolai estre emlékezett legjobban – a hős határőrökkel rendezett találkozóra. Rita úgy emlékezett erre az estre, mintha csak éppen most ért volna véget, és a félénk Oszjanyin hadnagy még mindig mellette lépkedne a kis határszéli városka döngő fajárdáján. A hadnagy még egyáltalán nem volt hős, csak véletlenül került a

vendégek közé, és emiatt rettenetesen feszélyezve érezte magát.

Rita sem volt nagyon talpraesett. Csak ült a teremben, nem vett részt sem az üdvözlésekben, sem a műkedvelők műsorában, és inkább lesüllyedt volna több emelet mélységbe, egészen a patkányokkal teli pincéig, mint hogy beszédbe elegyedjék valamelyik harmincévesnél fiatalabb vendéggel. Oszjanyin hadnaggyal egyszerűen véletlenül kerültek egymás mellé, de úgy ültek, hogy féltek megmoccanni is, és mereven maguk elé néztek. Azután a rendezők közös játékot szerveztek, és ők megint összekerültek. Azután együtt kellett zálogot kiváltaniuk: egy keringővel – és akkor táncolni kezdtek. Azután ott álltak az ablaknál. És azután... igen, azután a hadnagy hazakísérte.

Rita rettenetesen ravasz cselhez folyamodott, a leghosszabb úton vezette. A férfi egyre hallgatott, és csak szívta cigarettáját, minden szippantásnál félénken kérve engedélyét. És ettől a félénkségtől Ritának torkában dobogott a szíve.

Még csak kezét sem fogtak a búcsúzásnál, csupán bólintottak, és – kész. A hadnagy visszautazott a határőrshöz, és minden szombaton írt egy nagyon rövid levelet. Ő pedig minden vasárnap hosszúval válaszolt. Így folyt ez egészen nyárig; júniusban Oszjanyin visszajött a városkába három napra, azt mondta, hogy a határon nyugalanság uralkodik, nem kap több szabadságot, és ezért azonnal az anyakönyvvezető elé kell állniuk. Rita egyáltalán nem lepődött meg, de az anyakönyvi hivatalban bürokraták ültek, akik nem voltak hajlandók megesketni őket, mert Ritának még öt és fél hónap hiányzott tizennyolcadik évének betöltéséhez. Ekkor elmentek a városparancsnokhoz, tőle Rita szüleihöz, és végül mégiscsak sikerült elérniük, amit akartak.

Rita ment férjhez elsőnek az osztályból. Nem is akárkihez, hanem egy vörösparancsnokhoz, aki ráadásul határőr volt. Egyszerűen nem akadt Ritánál boldogabb lány a világon.

A határőrsnél azonnal bevásárolták a nőtanácsba, és mindenféle körbe bevonták. Megtanult sebesülteket kötözni, löni, lovagolni, gránátot hajítani, tanult gázvédelmet. Egy év múlva kisfia született (Albertnak, Aliknak nevezték el), a következő évben pedig kitört a háború.

Az első napon Rita azon kevesek közé tartozott, akik nem veszítették el a fejüket, nem estek pánikba. Különbösen is nyugodt, megfontolt volt, de akkor könnyen lehetett magyarázatot találni nyugalmára: még májusban elküldte Alikot a szüleihez, és így most nyugodtan foglalkozhatott más gyerekek mentésével.

A határőrs tizenhét napig tartotta magát. Rita éjjelnappal hallotta a távoli lövöldözést. A határőrs élt, és vele együtt élt a remény is, hogy férje egészséges, hogy a határőrök kitartanak a felmentő csapatok megérkezéséig, és együttesen verik majd vissza az ellenséget.

De telt-múlt az idő, segítség nem érkezett, és a tizenhetedik napon a határőrs elhallgatott.

Ritát a hátszágba akarták küldeni, de ő a frontra kérte magát. Elzavarták, erővel begyömöszölték a hátszágba induló vonatba, de a határőrs helyettes parancsnokának, Oszjanyin főhadnagynak makacs felesége másnap újra megjelent a megerősített kerületi parancsnokságon. Végül is bevették ápolónőnek, és fél év múlva légvédelmi iskolára küldték.

Oszjanyin főhadnagy pedig a háború második napján elesett egy hajnali ellentámadás során. Rita már júliusban megtudta, mi történt, amikor az elesett határőrstől csodával határos módon áttörte magát egy határőr szakaszvezető.

A parancsnokság nagyra becsülte a hős határőr özvegyét: nevét megemlítették a napiparancsokban, példaként állították, és tiszteletben tartották személyes kérését, hogy az iskola elvégzése után irányítsák abba a körzetbe, ahol az a határőrs volt, melynél férje ádáz szuronyrohamban esett el. A front itt egy kissé visszahúzódott; bevette magát a tavak mögé az erdő védelme alatt, beásta magát, és megállt valahol a volt határőrs és

a kisváros között, amelyben valamikor Oszjanyin hadnagy megismerkedett a kilencedik B osztály tanulójával...

Rita most elégedett volt, elérte, amit akart. Még férje halála is valahova, emlékezetének legtitkosabb zugába szorult: volt munkája, kötelezettsége és alapos oka a gyűlöletre. Néma és kegyetlen gyűlölet ébredt benne, és bár kezelőlegénységének még nem sikerült ellenséges repülőgépet lelőnie, német felderítő léggömböt már sikerült leszedniük. A léggömb lángra lobbant, összezsugorodott, a megfigyelő pedig kiugrott a kosárból, és kődarabként zuhant lefelé.

– Lőj, Rita... lőj! – kiáltották a tüzérlányok.

De ő még várt, le nem véve távcsövét a lefelé hulló pontról, és amikor a német, közvetlenül földet érés előtt, megrántotta a kioldózsínort, Rita akkor húzta meg könnyedén a ravaszt. A négyes sorozat minden kétséget kizáróan végzett a fekete alakkal, a lányok lelkesedésükben összeecsókolták Ritát, ő pedig kényszeredetten mosolygott. Azután egész éjjel a hideg rázta. Kirjanova szakaszparancsnok-helyettes teával itatta, és nyugtatgatta:

– Elmúlik, Rita. Amikor én az elsőt lelöttem, esküszöm, majd belehaltam. Egy hónapig álmomban is mindig visszatért a nyomorult...

Kirjanova edzett lány volt; már a finn háborúban nem egy kilométert kúszott mint szanitéc, és érdemrendet is kapott. Rita tisztelte jellemét, de különösebben nem barátkozott vele.

Egyébként is meglehetősen távol tartotta magát a többiektől, talán azért, mert rajában csak egészen fiatal komszomolista lányok voltak. Nem az volt a baj, hogy fiatalabbak voltak, hanem egyszerűen éretlenek. Nem tudtak semmit szerelemről, anyai érzésekről, örömről, bánatról, egyre csak hadnagyokról meg csókokról fecsegték, és Ritát ez most bosszantotta.

– Aludjatok! – szólt rájuk, miután végighallgatta a

soron következő vallomást. – Ha még egyszer meghal-
lom ezt a sok ostobaságot: állhattok őrséget rogyásig.

– Hagyd csak, Rita – intette le Kirjanova csende-
sen –, hadd fecsegenek, ha ez szórakoztatja őket.

– Legyenek szerelmesek, nem szólok egy szót sem.
De így csókolózni úton-útfélen, ezt nem tudom megér-
teni.

– Mutass példát – mosolygott Kirjanova.

Rita erre rögtön elnémult. Még csak el sem tudta
képzelní, hogy ilyesmi is történhetne, a férfiak nem
léteztek számára. Csak egyet ismert – azt, aki a halálba
induló határőrs szuronyrohamát vezette a háború kitö-
rése utáni második hajnalon. Így élt Rita, szorosra húz-
va derékszíját. A legszorosabbra.

Május előtt jól kijutott a kezelőlegénységnek. Két
órát harcoltak a fürge Messerekkel. A német gépek
szinte a napból tűntek elő, zuhanórepüléssel csaptak a
négyesütegekre, tüzzel árasztva el őket. Megölték az
egyik löszerest, egy pisze orrú, csúnya, kövér lányt, aki
mindig lopva rágcsált valamit, és másik kettőt könnyeb-
ben megsebesítettek. A temetésen megjelent az egység
komisszája, a lányok hangosan zokogtak. Ünnepi sor-
tűzzel búcsúztatták a halottat, azután a komisszár félre-
vonta Ritát.

– Ki kell egészíteni a rajt.

Rita hallgatott.

– Önöknél egészséges a kollektíva, Margarita Sztye-
panovna. A nők a fronton, ön is tudja, állandóan az
érdeklődés középpontjában állnak. És vannak esetek,
amikor nem tudják türtőztetni magukat.

Rita ismét csak hallgatott. A komisszár egy helyben
topogott, rágyújtott, majd rábeszélően folytatta:

– Az egyik törzsparancsnok, egyébként családos em-
ber, szerzett magának egy, hogy is mondjam, barátnőt.
Amikor a katonai tanács egyik tagja erről tudomást
szerzett, magához rendelte kihallgatásra azt az ezredest,
és nekem parancsot adott, hogy az úgynevezett barátnőt
foglalkoztassam. Egy jó kollektívában.

– Hát jöjjön – egyezett bele Rita.

Másnap reggel meglátta a lányt, és elgyönyörködött benne: magas volt, vörös hajú, fehér bőrű, zöld szeme gyerekesen tágra nyílt.

– Jevgenyija Komelkova harcos, parancsára...

Aznap fürdő volt, és amikor rájuk került a sor, a lányok úgy bámultak a vetkőzőben új társukra, mint a csodára:

– Zsenyika, te vízi tündér!

– Zsenyika, milyen áttetsző a bőröd!

– Zsenyika, szobrot lehetne mintázni rólad!

– Zsenyika, te melltartó nélkül is járhatnál!

– Jaj, Zsenyika, ki kellene téged állítani a múzeumban! Üveg alá, fekete bársonyon...

– Szerencsétlen lány! – sóhajtott fel Kirjanova. – Ilyen alakra egyenruhát húzni... inkább a halál!

– Szép – tette hozzá óvatosan Rita –, de a szépségek ritkán szoktak boldogok lenni.

– Magadra célozol? – mosolyodott el Kirjanova.

Rita ismét elhallgatott: a szakaszparancsnok-helyettessel csak nem tudott megbarátkozni. Sehogy sem sikerült.

De Zsenykával igen. Valahogyan magától, különösebb fontolgatás és rábeszélés nélkül egyszerre elmesélte neki az életét. Részben talán azért, hogy szemrehányást tegyen, részben példát mutatni és dicsekedni akart. Zsenyika pedig válaszképpen nem kezdte el sajnálni, sem részvétet nem mutatott iránta. Csak röviden azt mondta:

– Tehát neked is van mit megbosszulnod.

Ezt úgy mondta, hogy Rita – bár tüzetesen ismerte az ügyet az ezredessel – megkérdezte: – Neked is?

– Én teljesen egyedül maradtam. Anyámmal, a húgommal és a kisöcsémel géppuska végzett.

– Lövöldözés volt?

– Kivégzés. A parancsnoki kar családtagjait elfogták és legéppuskázták. Engem egy észtt asszony elrejtett a

szomszéd házában, és mindent láttam. Mindent! A kishúgom utolsónak halt meg, őt agyonverték...

– Hallgass ide, Zsenyka, és az ezredes? – kérdezte suttogva Rita. – Hogy tudtál te, Zsenyka...

– Hát tudtam! – Zsenyka kihívóan rázta meg vörös fürtjeit. – Most kezdesz nevelni, vagy majd takarodó után?

Zsenyka sorsa megdöntötte Ritában saját sorsa rendkívüliségének érzését, és – furcsa dolog! – mintha feloldódott, valahol belül megremegett volna, egészen meglágyult. Még nevetett is néha, és énekelt a lányokkal, de igazán jól csak Zsenykával négy szemközt érezte magát.

A vörös hajú Komelkova, minden tragédiája ellenére, szerfelett barátságos és pajkos természetű volt. Hol az egész raj legnagyobb mulatságára megrökönyödésre készítette valamelyik hadnagyot, hol szabályos cigánytáncot járt a lányok lalalázására a pihenő alatt, hol pedig egy regény elmondásába fogott bele, míg a többiek önfeledten hallgatták.

– Színpadon lenne a helyed, Zsenyka! – sóhajtotta Kirjanova. – Micsoda tehetség vész el benned!

Így lett vége Rita féltve őrzött magányának, Zsenyka mindenkit felrázott. Volt a rajukban egy elhanyagolt, sovány, hegyes orrú, kócos farkocsfű, lapos mellű lány, Galka Csetverták. Zsenyka a fürdőben jól lecsutakolta, megigazította a frizuráját, felhajtotta a zubbonyát – és Galka kivirult. Szeme egyszerre csillogni kezdett, ajkán mosoly jelent meg, és két kis melle, mint a gombok, hirtelen megnőttek. Mivel ez a Galka ettől fogva egyetlen lépést sem tágitott Zsenykától, így most már hármasban jártak: Rita, Zsenyka és Galka.

Előretolt állásukból az áthelyezésüket az objektumra a légvédelmista lányok ellenségesen fogadták. Csak Rita hallgatott, majd elfutott a parancsnokságra, ránézett a térképre, és így szólt:

– Küldjék az én rajomat.

A lányok csodálkoztak, Zsenyka lázadást szított, de másnap reggelre hirtelen megváltozott: a vasúti kitérő-

állomás mellett kezdett agitálni. Hogy miért, mi oka volt rá – senki sem értette, de elhallgattak, helybenhagyták, mert hittek Zsenyának. A vita egyszerre elcsendesedett, és nekiláttak a készülődésnek. Amint megérkeztek a vasúti kitérőállomásra, Rita, Zsenyka és Galka rögtön teázni kezdtek, persze cukor nélkül.

Három nap múlva Rita éjjel eltűnt a körletből. Kimászott a tűzoltószertárból, árnyként lopózott át az alvó állomáson, és eltűnt a harmattól nedves égererdőben. Az elhagyatott erdei úton kijutott az országútra, és megállította az első teherautót.

– Messzire indultál, szépségem? – kérdezte egy bajuszos törzsőrmester. Éjjelenként az autók a hátsószékbe mentek utánpótlásért, olyan emberek kíséretében, akikről messze esett a front és a szolgálati szabályzat.

– Elvinnének a városig?

Az ülésről már nyújtották is a kezüket. Rita fellépett a kerékre, és pillanatok alatt fent termett. Leültették a ponyvára, és egy pufajkát dobtak oda neki.

– Aludj, kislány, egy órácskát...

Reggelre újra a helyén volt.

– Lida, Rája – őrségbe!

Senki sem látta meg, de Kirjanova mégis megtudta a dolgot, valaki jelentette neki. Nem szólt semmit, csak mosolygott magában.

– Szerzett magának valakit, a kis büszke. Hadd tegye, hátha megkönnyebbül...

Vaszkovnak egy szót sem szólt. Egyébként senki sem félt a lányok közül Vaszkovtól, Rita a legkevésbé. Begyepesedett tuskónak tartották, aki csak úgy jár-kezel az állomás körül, mindössze húsz szó van a tarsolyában, az is csak a szolgálati szabályzatból. Ki is venné őt komolyan?

De a látszatot meg kell tartani, különösen a hadseregben. A látszat pedig azt kívánta, hogy Rita éjszakai kiruccanásairól Zsenyán és Galka Csetvertákon kívül senki se tudjon.

A kisvárosba az autók cukrot, kétszersültet, köleski-

vonatot és időnként húskonzervet is vittek. Rita – sikerétől megittasulva – kétszer-háromszor is beutazott velük hetenként, közben lefogyott, szeme karikás lett. Zsenyka szemrehányóan suttogta a fülébe:

– Túlfeszíted a húrt, kisanyám! Még belerohansz egy járőrbe, vagy felfigyel rád valami parancsnok, és véged.

– Hallgass, Zsenyka, én mindig megúszom!

A szeme csak úgy csillogott az örömtől, hát lehet az ilyennel komolyan beszélni? Zsenyka csak elkedvetlenedve hajtogatta:

– Jaj, csak vigyázz, Rita!

A gúnyos mosolyokból és pillantásokból Rita hamarosan megértette, hogy Kirjanova tudomást szerzett a kirándulásairól. Égették ezek a pillantások, mintha valóban hűtlenné vált volna a főhadnagyához. Az arca ilyenkor elsötétült, ki akarta kérni magának, de Zsenyka nem hagyta. Belékarolt és félrevonta:

– Hagyd, Rita. Hadd gondoljon, amit akar!

Rita meggondolta magát: Zsenykának igaza van. Hadd gondoljon róla bármi rosszat, csak hallgasson, ne zavarja meg, és ne árulja be Vaszkovnak. Mert ha az beleköt, világgraszoló botrányt csap. Volt már rá példa, amikor a folyón túl kapott el két lányt az első rajból. Négy óra hosszat – ebéd-től vacsoráig – tartott az erkölcsprédikációja. Könyv nélkül idézte a szolgálati szabályzatot, az utasításokat és előírásokat. Könnyekre fakasztotta a lányokat: nemhogy a folyón túlra, de még az udvarból sem volt szabad ezután kimenniük.

De Kirjanova egyelőre hallgatott.

Beköszöntöttek a szélcsendes fehér éjszakák. A hosszú – alkonytól hajnalig tartó – félhomály a virágzó növények sűrű illatát lehelte, és a légvédelmista lányok hajnalig daloltak a tűzoltószertár mellett. Rita most már csak Vaszkov elől bujkált, két nappal később rögtön vacsora után eltűnt, és csak ébresztő előtt jött vissza.

Ezeket a visszatéréseket szerette a legjobban. Már túl volt azon a veszélyen, hogy az őrjárat észreveheti, és most már nyugodtan lépkedhetett mezítláb a szinte kín-

zóan hideg harmatban, hátára vetve összekötözött csizmáját. Nyugodtan lépkedhetett, és felidézhetette a találkozást. Anyja panaszaira és a következő útra gondolhatott. És az, hogy a következő viszontlátást maga tervezheti el minden idegen akarattól egészen, vagy majdnem egészen függetlenül, boldoggá tette.

Közben folyt a háború, amely szabadon rendelkezett mindenki életével, és az emberek sorsa szeszélyesen és érthetetlenül összegabalyodott. Amíg Margarita Oszjanyina tizedes rendszeresen becsapta a csendes 171-es számú vasúti kitérőállomás parancsnokát, semmit sem tudott arról, hogy az SD birodalmi szolgálatának S 219/702. számú utasítását „CSAK A PARANCSNOKSÁG SZÁMÁRA” bélyegzővel már aláírták, és végrehajtását előkészítették.

3

A hajnalok itt nagyon csendesek voltak.

Rita mezítláb lépkedett, csizmája a hátán himbálózott. A mocsár felől sűrű, hideg köd kúszott elő, beleivódott a ruhájába, és Rita örömmel gondolt arra, hogy az állomás előtt majd leül az ismerős fatönkre, felveszi száraz harisnyáját, és csizmát húz. Igyekeznie kellett, mert csak nagy sokára jött egy teherautó, amely felvette. Vaszkov törzsőrmester pedig még pirkadat előtt szokott felkelni, hogy a zárat megvizsgálja a tűzoltószertáron. Ritának meg éppen oda kellett kijutnia, fatönkje két lépésre volt a gerendafaltól a bokrok mögött.

A tönkig két kanyar volt még hátra, azután egyenesen mehetett az égerfaerdőn keresztül. Amikor átjutott az első kanyaron, hirtelen megtorpant – az úton egy ember állt.

Ott állt, hátrafelé nézegetve; tagbaszakadt férfi, hátán púpként kidudorodó vízhatlan, foltos sátorlap, mellén géppisztoly. Jobb kezében derékszíjjal szorosan átkötött, hosszúkás csomagot tartott.

Rita a bokor mögé lépett; nem is érezte a levelekről az arcára csapódó hideg harmatot. A még ritkás leveleken át lélegzetét visszafojtva nézte az útjában álló mozdatlan idegent; azt hitte, álmodik.

Az erdőből most még egy ember jött elő, kicsit alacsonyabb az elsőnél, ennek is géppisztoly volt a mellén és ugyanolyan csomag a kezében. Némán jöttek egyenesen feléje, hangtalanul lépkedtek magas szárú, fűzős bakancsukban a harmatos fűvön.

Rita görcsösen harapdálta az öklét. Csak nehogy megmoccanjon, kiabálni kezdjen, vagy kिरontson a bokrok közül! A két ember mellette haladt el, a második válla súrolta az ágakat, amelyek mögött állt. Némán mentek, nesztelenül, mint az árnyak, és eltűntek az erdőben.

Rita várt még egy kicsit – sehol senki. Óvatosan előjött, átszaladt az úton, besiklott egy bokor mögé, és hallgatózott.

Néma csend volt.

Azután lélekszakadva rohant előre, csizmája a hátát verdeste. Megállás nélkül rohant át a telepen, és dörömbölni kezdett az erősen beretesztelt ajtón:

– Parancsnok elvtárs! . . . Törzsőrmester elvtárs!

Végre kinyílt az ajtó. Vaszkov ott állt a küszöbön – egy szál nadrágban, papucsban, daróc alsóingben. Álmosan pislogott.

– Mi az?

– Németek vannak az erdőben!

– Úgy . . . – Fedot Jevgrafics gyanakvóan ráncolta homlokát: nem lehet másként, bolonddá akarják tenni.
– Hogy derült ki?

– Magam láttam. Ketten vannak. Géppisztollyal, alcázóköpenyben.

Nem, mégsem hazudik a lány, olyan rémült a szeme . . .

– Várj meg itt.

A törzsőrmester berohant a házba, felhúzta a csizmáját, magára kapta zubbonyát, sebtében, mintha tűz lett

volna. Háziasszonya egy szál hálóingben ült az ágy szélén, és tanácstalanul kérdezte:

– Mi történt, Fedot Jevgrafics?

– Semmi. Nem tartozik magára.

Majd kilépett a házból, miközben felcsatolta derékszíját és pisztolyát. Oszjanyina ugyanazon a helyen állt, csizmáját még mindig a vállán tartotta. A törzsőrmester gépiesen a lány lábára pillantott, amely vörös és nedves volt, a nagyujjához egy száraz levél tapadt. Tehát mezít-láb járhatott az erdőben, csizmáját a hátán vitte: biztosan így történt, de most harcról van szó.

– Csapat – fegyverbe! Riadó! Kirjanova, hozzám! Futólépés!

A lány a tűzoltószertár felé futott, ő pedig a vasúti telefonfülkébe. Csak kapjon vonalat! . . .

– Fenyő, Fenyő! . . . Ó, Szűzanyám . . . Vagy alszanak, vagy elszakadt . . . Fenyő! . . . Fenyő!

– Fenyő jelentkezik.

– Itt a tizenhetes beszél. Add a Hármast. Azonnal add, a mindenségedet!

– Adom már, ne ordíts. A teremtsit annak a . . .

A kagylóban valami sokáig recsegett, ropogott, végül egy távoli hang azt kérdezte:

– Te vagy az, Vaszkov? Mi újság nálatok?

– Jelentem, Hármast elvtárs, németeket fedeztünk fel ma a körlet mellett, létszámuk kettő . . .

– Ki fedezte fel őket?

– Oszjanyina tizedes . . .

Kirjanova lépett be közben, mégpedig sapka nélkül, és biccentett, mint valami estélyen.

– Riadóztattam, Hármast elvtárs. Azt hiszem, át kellene fésülni az erdőt . . .

– Várj ezzel, Vaszkov. Jól meg kell gondolnunk: ha az objektumot védelem nélkül hagyjuk, azért sem fogják a fejünket megsimogatni. Hogy néznek ki a németjeid?

– Azt mondják, álcázóköpenyben vannak, géppisztollyal. Felderítés . . .

– Felderítés? Mi az ördögöt tudnak nálatok felderíteni? Hogy hogy alszol a háziasszonyod karjában?

Persze, mindig így van, mindig Vaszkov a hibás. Mindig ő húzza a rövidebbet.

– Miért hallgatsz? Mire gondolsz, Vaszkov?

– Arra gondolok, hogy el kell fogni őket, Hármas elvtárs, amíg nem jutnak messzire.

– Helyesen gondolod. Vegyél magad mellé öt embert, és rohanj, nehogy hűlt helyüket találjd. Kirjanova ott van?

– Igen, itt . . .

– Add át neki a kagylót.

Kirjanova röviden beszélt: kétszer azt mondta: „parancsára”, és ötször igennel válaszolt, majd befejezte a beszélgetést, és visszatette a kagylót:

– Az a parancs, hogy válasszak ki öt embert, és bocssám őket az ön rendelkezésére.

– Azt add, aki látta a németeket.

– Oszjanyina lesz a vezetőjük.

– Rendben van. Sorakoztassa az embereket.

– Felsorakoztak, törzsőrmester elvtárs.

Felsorakoztak, az igaz, no de hogyan? Az egyiknek, mint a sörény, lóg a haja a derekáig, a másiknak valamilyen papírtekercsek vannak a fején. Ezek aztán vitézek! És ilyenekkel fésülje át az erdőt, és fogjon el géppisztolyos németeket! Ráadásul nekik itt csak hazai, 1891-es típusú puskájuk van . . .

– Pihenj!

– Zsenya, Galja, Liza . . .

A törzsőrmester homlokát ráncolta:

– Várjon csak, Oszjanyina! Németeket megyünk fogni, nem halat. Legalább löni tudjanak . . .

– Tudnak.

Vaszkov legyinteni akart, de meggondolta magát:

– Még valamit. Tud valaki németül?

– Én tudok.

Éles, kellemetlen kis hang, egyenesen a sorból. Fedot Jevgrafics most már komolyan megharagudott:

– Mi az, hogy: én? Hogyhogy én? Rendesen kell jelenteni!

– Gurvics harcos.

– Ahá-a-há! Hát hogy mondják az ő nyelvükön azt, hogy kezeket fel?

– Hände hoch!

– Helyes – intett beleegyezően a törzsőrmester. – Akkor gyerünk, Gurvics . . .

Az öt lány felsorakozott. Komolyak voltak, mint a gyerekek, de rémületnek egyelőre nyoma sem látszott rajtuk.

– Két napra megyünk, úgy kell számolni. Mindenki vegyen magához hideg élelmet, történyeket . . . öt történytárat fejenként. Mindenki lakjon jól, vagyis egyen rendesen. Gondosan húzzanak lábbelit, szedjék rendbe magukat, készülődjenek. Minderre negyven percet adok. Oszolj! . . . Kirjanova és Oszjanyina velem jön.

Amíg a harcosok reggeliztek, és az útra készülődtek, a törzsőrmester magához rendelte tanácskozássra a tisztesi állományt.

A háziasszony szerencsére már eltűnt valamerre, de az ágyat nem szedte rendbe, a két párna békésen feküdt egymás mellett . . . Fedot Jevgrafics levessel kínálta beosztottjait, és szemügyre vette az ócska, kopott háromversztás térképet.

– Tehát ezen az úton jöttek?

– Itt – Oszjanyina ujja könnyedén súrolta a térképet.

– Mellettem mentek el, az országút irányába.

– Az országút felé? Hát te mit kerestél reggel négykor az erdőben?

Oszjanyina hallgatott.

– Egyszerűen ki kellett mennie – mondta szemlesütve Kirjanova.

– Ki kellett mennie? – Vaszkov megdühödött: ezek hazudnak! – Ilyesmire magam, személyesen állítottam fel az árnyékszéket. Vagy túl sokan vagytok hozzá?

Mindketten megszeppentek.

– Tudja, törzsőrmester elvtárs, vannak kérdések,

amelyekre egy nő nem köteles válaszolni – szólalt meg újra Kirjanova.

– Itt nincsenek nők! – hördült fel a parancsnok, és még rá is vágott egy kicsit az asztalra. – Nincsenek! Harcosok vannak, és parancsnokok vannak, világos? Háború van, és amíg nem lesz vége, mindannyian semlegesneműeknek fogunk számítani . . .

– Ejnye, önnek az ágya mostanáig sincs bevetve, semlegesnemű törzsőrmester elvtárs . . .

Milyen rosszmájú ez a Kirjanova! Csak egy szó van erre: boszorkány!

– Azt mondd, hogy az országút felé mentek?

– Abba az irányba . . .

– Mi az ördögöt csinálnának az országútnál? Arrafelé még a finn háború alatt mindkét oldalon kiirtották az erdőt, ott gyorsan elkapják őket. Nem, parancsnokhelyettes elvtárs, nem vihettem őket semmi az országút felé . . . No, egyenek csak, egyenek.

– Bokrok vannak arrafelé és köd – szólalt meg Oszjanyina. – Azt hittem . . .

– Hinni a templomban kell – morgott a parancsnok.

– Azt mondd, valamilyen csomag van náluk?

– Igen. Mégpedig valószínűleg nehéz, mert a jobb kezükben vitték. Nagyon jól be volt csomagolva.

A törzsőrmester cigarettát sodort magának, rágyújtott, és fel-alá járkált. Hirtelen minden világossá vált előtte, annyira világossá, hogy maga is megijedt tőle.

– Gondolom már, mit vittek. Robbanóanyagot. És ha ez így van, akkor egyáltalán nem az országút felé visz az útjuk, hanem a vasúthoz. Vagyis a kirovi úthoz.

– A kirovi út messze van – szólt közbe Kirjanova hitetlenül.

– De erdő veszi körül. Olyan végtelen erdő, hogy egész hadsereg elrejtőzhet benne, nemhogy két ember.

– Ha így áll a helyzet – mondta izgatottan Oszjanyina –, ha így van, akkor jelenteni kell a vasút őrségének.

– Kirjanova jelenteni fogja – nyugtatta meg Vaszkov.

– Mindennap húsz óra harminckor a 17-es hívószámon

leadja a jelentésemet. Egyélcsek nyugodtan, Oszjanyina, mert egész nap menni fogunk . . .

Negyven perc múlva a felderítő járőr felsorakozott, de csak másfél óra múlva indultak, mert a törzsőrmester szigorú volt, és akadékoskodott.

– Mindenki húzza le a csizmáját!

Igaza is lett: a lányok fele vékony zoknira húzta fel a csizmáját, a többinek sálként tekeredett össze a kapcája. Ilyen lábbelivel nem sokra lehet menni, mert három kilométer gyaloglás után véres hólyagokat tör az efféle vitézek lábán. Az rendben van, hogy parancsnokuk, Oszjanyina tizedes szabályszerűen húzott csizmát. De vajon miért nem tanítja meg erre az alárendeltjeit is?

Negyven percig magyarázta, hogyan kell a kapcát feltekerni. Majd további negyven percig fegyvert tisztított velük. Az rendjén van, hogy nem hagytak a puskákban pinceáskát szaporodni, de hogyan fognak majd lőni velük?

A fennmaradó időt a törzsőrmester rövid előadásnak szentelte, amely, véleménye szerint, a dolog lényegét tárta fel a harcosok előtt:

– Az ellenségtől ne féljeteK. A hátszágban halad, vagyis maga is fél. De ne engedjeteK közel, mert az ellenfél mégiscsak egészséges férfiakból áll, akik különösen közelharcra vannak felfegyverkezve. Ha mégis megtörténik, hogy közvetlen közel jön, jobb, ha elrejtőztök. Csak el ne kezdjeteK futni, az isten szerelmére: futó emberre egyenesen élvezet géppisztollyal lőni. JárjateK mindig kettesével. Az úton ne maradjateK el, és ne beszélgessetek. Ha az út elválik, mit kell tenni?

– Tudjuk – felelte a vörös hajú lány –, egyikünk jobbra, a másikunk balra megy.

– Rejtőzködve – egészítette ki Fedot Jevgrafics. – A haladás rendje a következő: elől megy az előőrs, a tizedes és egy harcos személyében. Száz méterre mögöttük a derékhad: én . . . – végignézett csapatán – a tolmáccsal. Száz méterrel mögöttünk pedig az utolsó pár. Természetesen nem egymás mellett fogunk haladni,

hanem látótávolságban. Az ellenség felfedezésekor vagy valamilyen rendkívüli esetben . . . Ki tud madár- vagy állathangot utánozni?

Erre kuncogni kezdtek az ostoba libák . . .

– Komolyan kérdezem! Az erdőben nem lehet beszéddel jelt adni: a németeknek is van füle.

Elhallgattak.

– Én tudok – mondta félénken Gurvics. – Iázni, mint egy szamár. I-á, i-á! . . .

– Errefelé nincsenek szamarak – jegyezte meg elégedetlenül a törzsőrmester. – Jól van, akkor tanuljatok meg hápogni, mint a kacsák.

Megmutatta, hogyan kell, mire mind nevetni kezdtek. Vaszkov nem értette, mitől lett egyszerre jókedvük, de maga is elmosolyodott.

– Így hívja a hím a nőtényt – magyarázta. – Nos, próbáljátok meg.

Nagy élvezettel hápogott az egész társaság. Különösen az a vörös hajú igyekezett, Jevgenyija (milyen helyes lány, csak isten ments, hogy beleszeressen!). De a legjobban természetesen Oszjanyinának sikerült: látszik, van hozzá érzéke. És egy másik is egészen jól csinálja, Liza vagy melyik. Zömök, keménykötésű lány, az ember nem tudja, hol szélesebb, csípőben-e vagy vállban. Úgyesen utánozza a hápogást. Különben is nagyon rendes, az ilyenre mindig lehet számítani: makkegészséges, mindenre elszánt.

Nem úgy, mint a két városi virágszál, Galja Csetverták meg Szonja Gurvics, a tolmács.

– A Vop-tóhoz megyünk. Nézzetek ide – összesereglettek a térkép előtt, a férfi érezte leheletüket a tarkóján, a fülénél: nevetséges most erre gondolni. – Ha a németek a vasúthoz mennek, nem kerülhetik el a tavakat. A rövid utat pedig nem ismerik: vagyis mi előbb érünk oda. Körülbelül húsz versztányit kell megtennünk a helyszínig . . . ebédidőre leszünk ott. Lesz időnk megtenni az előkészületeket, mert a németeknek, akik kerülő

úton mennek, rejtőzködve, nem kevesebb, mint ötven versztányit kell gyalogolniuk. Megértették, elvtársak?

Elkomolyodtak a katonái.

– Megértettük . . .

Ezeknek anyaszült meztelenül napozni vagy repülőgépekre lövöldözni – egyre megy, ilyen a háború . . .

– Oszjanyina tizedes, ellenőrizze a felszerelést és a készséget. Tizenöt perc múlva indulás.

Ezzel otthagya a harcosokat: még haza kellett futnia. Háziasszonyának még előbb meghagyta, hogy szedje össze a holmit a zsákjába, és szerezzen be néhány szükséges dolgot. A németek félelmetes katonák, csak a karikatúrákon intézik el őket röviden. Komolyan fel kell készülni ellenük.

Marija Nyikiforovna mindent összeszedett, amit kért, sőt még többet is: egy darab szalonnát és szárított halat is csomagolt. Össze akarta szidni, de meggondolta magát: ez a népség mintha lakodalomba készülne. Jó sok töltényt rakott a táskájába, puskába meg pisztolyba valókat is, néhány gránátot is hozzátett: sosem lehet tudni, mikor lesz rá szükség.

Háziasszonya rémülten nézett rá, némán, könnyes szemmel. És feléje hajolt, olyan láthatóan hozzá kíváncszott, bár nem mozdult el a helyéről, hogy Vaszkov nem állta meg, és kezét az asszony fejére tette.

– Holnapután visszajövök. Vagy legrosszabb esetben szerdán.

Az asszony sírni kezdett. Jaj, milyen szerencsétlen tud lenni a fehérnép! A férfiaknak meg sem kottyán a háború, de az asszonyok . . .

Kiment a házból, hogy megsejmelje „gárdáját”: majdhogynem a földön vonszolták a puskát és a felszerelést.

Vaszkov felsóhajtott:

– Elkészültek?

– Igenis – felelte Rita.

– Helyettesnek az egész művelet idejére Oszjanyina tizedest nevezem ki. Emlékeztetek a jelekre: két hápopágás

– figyelem, ellenséget látok. Három hápogás – mindenki hozzám.

A lányok elnevelték magukat. Ő pedig szándékosan mondta így: két hápogás, három hápogás. Szándékosan, hogy nevéssenek, hogy jókedvük visszatérjen.

– Raj, lépés indulj!

Nekivágtak az útnak.

Elöl Oszjanyina ment a kövér lánnyal. Vaszkov megvárta, amíg eltűntek a bokrok között, számolt magában százig, majd utánuk indult. Vele a tolmáclány, aki a puska, a tölténytáska, a köpenykoszorú és a zsák terhe alatt meghajlott, mint a nád . . . Hátul Komelkova és Galja Csetverták haladt.

4

Az eljutás a Vop-tóhoz nem nyugtalanította Vaszkovot, mert az egyenes utat a németek nem ismerhették, hiszen azt ő maga fedezte fel még a finn háború alatt. Minden térkép ingoványt jelzett ezen a helyen, így a németeknek csak egy útjuk maradt: a kerülő az erdőkön, majd a Szinyuhin-dombvonulaton át a tóhoz, és ezt a dombvonulatot semmiképpen sem kerülhették ki. Bármilyen lassan, kínlódva haladtak az ő harcosai, a németeknek mindenképpen többet kellett menniük. Esténél előbb nem érhetnek oda, addig pedig ő már minden odavezető utat elzár előttük. Lányait elhelyezi a kövek mögött, a legbiztonságosabban álcázva őket, aztán majd egyszer elsüti fegyverét, hogy tartsa bennük a lelket, aztán majd „elbeszélget” a németekkel. Végző soron az egyikkel végezhetne is, és ha a másikkal párharcra kerülne a sor, Vaszkov attól egy szikrányit sem fél.

Harcosai fürgén és rendben haladtak, nevetgélést és beszélgetést a parancsnok nem hallott. Hogy a lányok mit figyeltek meg, arról nem tudhatott, de ő maga egyre csak a lába elé nézett, mintha medvenyomot kutatna. Fel is fedezett valamilyen idegen lábnyomot. Jó negy-

vennégyes lehetett, amiből Fedot Jevgrafics megállapította, hogy a tulajdonosa majdnem két méter magas, hatvan pudon felüli fickó lehet. Persze, a lányoknak ilyennel szembetalálkozni semmiképpen sem lett volna ajánlatos, még ha fel is voltak fegyverkezve. A törzsőrmester hamarosan újabb nyomot vett észre, és a kettőből megállapította, hogy a német az ingoványt megkerülő útra tért. Minden úgy történt, ahogy elgondolta.

– Jót fut az ostoba német – mondta társnőjének. – Jól kifutja magát a negyven verszta alatt.

A tolmáclány nem felelt semmit, mert annyira elfáradt, hogy felszerelését is alig vonszolta. A törzsőrmester néhányszor ránézett, pillantása megpihent az éles vonású, nem szép, de nagyon komoly kis arcon, és szánakozva gondolta, hogy a jelenlegi férfihiány mellett milyen nehéz lesz férjet találnia, majd váratlanul azt kérdezte:

– Él az apád meg az anyád? Vagy árva vagy?

– Árva . . . – mosolygott a lány. – Árva, ha úgy tetszik.

– Magad sem vagy biztos benne?

– Hát ki lehet ebben biztos mostanában, törzsőrmester elvtárs?

– Az igaz . . .

– Minszkben élnek a szüleim. – Megrántotta sovány vállát, hogy megigazítsa a puskát. – Én Moszkvában tanultam, vizsgára készültem, aztán itt . . .

– Van híred róluk?

– Ugyan már . . .

– Igen . . . – Fedot Jevgrafics ismét oldalt pillantott a lányra, és azt mérlegelte, nem bántja-e meg. – A szüleid zsidók?

– Nyilván.

– Nyilván . . . – A parancsnok megharagudott. – Ha nyilvánvaló lenne, nem kérdeztem volna.

A tolmáclány elhallgatott, szomorúan és szótlanul lépkedett tovább vézna lábával a nedves fűben. Azután halkan felsóhajtott:

– Talán sikerült elmenekülniük . . .

Sóhajtása szíven ütötte Vaszkovot. Jaj, te szegény vékonydongájú, verébarcú kislány, vajon erődhöz mért-e ekkora bánat keresztjét cipelni? Csak káromkodhatna egyet az ember, amúgy istenigazában, hogy a fene enné meg ezt az átkozott háborút, úgy, ahogy van. És egyúttal azt az őrnagyot is, aki ilyen kislányokat küld felderítésre, lúgba kéne mártani. Az ember ettől megkönnyebbülne, de ehelyett csak bámul, és minden igyekezetével mosolyt kell erőltetnie arcára.

– Rajta, Gurvics harcos, hápogj háromszor!

– Minek?

– Hogy ellenőrizhessem a harci készségeidet. Nos? Elfelejtetted, mire tanítottalak?

A lány erre elmosolyodott, és a szeme megélénkült.

– Nem, nem felejtettem el.

Hápogás nem lett belőle, csak félresikerült utánzat. Mint a színházban. De az előőrs és az utóvéd mégis megértette, és felzárkózott. Oszjanyina pedig valósággal odarohant, puskával a kezében:

– Mi történt?

– Ha történt volna valami, akkor titeket már az arkan-
gyalok fogadtak volna a másvilágon – mondta a parancs-
nok. – Úgy trappolsz, érted, mint egy tehéncsorda, és
még hadonászol is hozzá.

A lány megsértődött, arca kipirult, mint a májusi hajnal. De nem lehetett mást tenni, elvégre tanítani kell őket.

– Elfáradtatok?

– Hát még mit nem!

A vörös hajú nyelvelt vissza, világos dolog, Oszjanyina miatt bántódott meg.

– Akkor jó – mondta békítően Fedot Jevgrafics. – Mit vettetek észre az úton? Sorjában: Oszjanyina tizedes?

– Lényegében semmit . . . – jelentette ki Rita zavar-
tan. – Egy letört ág volt a kanyarban.

– Nagyszerű, helyes. Nos, utóvédek? Komelkova harcos?

– Semmit sem találtunk, minden rendben.

– A bokrokról eltűnt a harmat – vetette gyorsan közbe Liza Bricskina. – Jobbról még ott volt, de az út bal oldalán eltűnt.

– Micsoda szem! – mondta elégedetten a törzsőrmester. – Derék lány vagy, Bricskina vöröskatona. Ezeken kívül volt még az úton két lábnyom, amely német gumicsizmától származik, ilyet viselnek az ejtőernyőseik. A csizmák orrának irányából pedig arra lehetett következtetni, hogy megkerülik a mocsarat. Hadd kerüljék meg, mert mi meg egyenesen átvágunk rajta. Most tizenöt perc cigarettaszünet, szerelvényt igazíts...

Kuncogni kezdtek, mintha valami ostobaságot mondott volna. Pedig ez olyan parancs, ami a szolgálati szabályzatban is benne van. Vaszkov elkomorodott:

– Nincs nevetés! Nincs oszolg! Figyelem!

Megmutatta, hova tegyék a hátizsákokat, hova a köpenykoszorúkat, hova állítsák a puskákat, majd szétengette seregét. Rögtön mind a bokrok közé surrantak, mint az egerek.

A törzsőrmester elővette kis fejszóját, száraz fából hat jó dorongot vágott, és csak ezután ült le a szerelvények mellé, majd rágyújtott. Hamarosan mind összegyűltek, sugdolóztak, és a tekintetük össze-összevillant.

– Most majd jobban kell figyelnetek – jelentette ki a parancsnok. – Én megyek elsőnek, ti meg mind utánam, de szorosan. Itt balra is és jobbra is ingoványos a talaj, ha nem vigyáztok, nem lesz időtök a mamátokat hívni. Mindenki fogjon egy botot, és mielőtt lépne, próbálja ki vele a lápot. Kérdés van?

Ez alkalommal hallgattak, csak a vörös hajú lány kapta fel a fejét, de ő sem szólt egy szót sem. A törzsőrmester felállt, és eltaposta a csikket a mohos földön.

– Nos, ki érzi erősnek magát?

– Mihez? – kérdezte bizonytalanul Liza Bricskina.

– Bricskina harcos viszi a tolmács hátizsákját.

– Minek? – kérdezte halkan Gurvics.

– Azért, hogy legyen mit kérdezni! Komelkova!

– Jelen.

- Vegye el Csetverták vöröskatona zsákját!
- Gyerünk, kis Csetverták, add ide a puskádat is . . .
- Fecsegők! Azt tegyétek, amit parancsolnak: a saját fegyverét mindenki maga viszi . . .

Kiabált, de azután elkedvetlenedett: nem, ez így nem lesz jó! Vajon el lehet-e érni kiabálással, hogy azt tegyék, amit kell? Gutaütésig ordíthat torkaszakadtából, de semmire sem megy vele. Amellett újra beszélgetni kezdtek, valósággal csicseregtek. A csicsergés pedig a katonának olyan, mintha a májába döfnének. Pontosan olyan . . .

– Ismétlem, hogy ne legyen semmi hiba. Mind utánam, szorosan. Egymás nyomában haladjatok. A doronggal pedig . . .

– Szabad kérdezni valamit?

Úristen, ez a te akaratod! Ezek nem bírják türtőztetni magukat.

– Mi az, Komelkova harcos?

– Mit jelent az, hogy doronggal? Talán dorongolni?

A vörös hajú lány bolondnak tettei magát, látszik a szemén. Milyen veszélyes szeme van, mint az örvény.

– Mi az a kezetekben?

– Valami bot . . .

– Ez a dorong. Világos?

– Most már világos. És hogy van tovább?

– Hogyhogy tovább?

– Egy szótár kellene, törzsőrmester elvtárs. Ha már nincs társalgási könyv.

– Jevgenyija, hagyd abba! – kiáltotta Oszjanyina.

– Igen, az útvonal veszélyes, itt nincs helye tréfának. A haladás rendje: én megyek az élen. Mögöttem Gurvics, Bricskina, Komelkova, Csetverták. Oszjanyina tizedes az utóvéd. Kérdés van?

– Mély arrafelé?

Csetverták kérdezősködik. De érthető is – az ő természetével még egy vödör is gödörnek számít.

– Helyenként eddig ér, pont idáig, vagyis nektek derékig. Vigyázzatok a puskákra.

Ezzel elindult, térdig süppedt a mocsárban, amelynek cuppogását hallani lehetett. Imbolyogva haladt, mintha rugós matracon járt volna. Hátra sem fordult, csak a sóhajtásokból és ijedt suttogásokból állapította meg, hogyan megy a csapat a nyomában.

Nedves, állott levegő terjengett füledten a mocsár felett. A makacs tavaszi szúnyogok felhőként keringtek a felhevült testek körül. Érezni lehetett az áporodott fű, a rothadó hínár és a mocsár átható szagát.

A lányok, teljes súlyukkal a rudakra nehezedve, nagy ügyel-bajjal húzták ki lábukat a hideg, süppedő iszapból. Nedves szoknyájuk combjukhoz tapadt, puskájukat nehezen vonszolták a sárban. Minden lépés nagy meg-erőltetésükbe került, ezért Vaszkov lassan haladt, a kis Galja Csetvertákhoz alkalmazkodva.

A kis sziget felé tartott, amelyen két satnya, alacsony, kiszáradt fenyő állt. A parancsnok nem vette le róluk a szemét, és a két görbe törzs között távolról is odalátszó száraz nyírfát vette célba, mert ettől az iránytól sem jobbra, sem balra nem lehetett gázlót találni.

– Törzsőrmester elvtárs!

Mi az ördögöt akarhatnak? . . . A parancsnok erősebben vágta bele botját a mocsárba, és nagy nehezen megfordult. Úgy volt, ahogy gondolta: a sor széthúzódott, a lányok megálltak.

– Ne álljatok meg! Ne álljatok meg, elmerülünk!

– Törzsőrmester elvtárs, elvesztettem a csizmámat!

Csetverták kiabál a sor legvégéről. Alig venni észre, még a szoknyája sem látszik ki a mocsárból. Oszjanyina odalépked hozzá, és megragadja. Bökődik a rudakkal a lápot, csak nem a csizmát keresik?

– Megvan?

– Nincs!

Komelkova megfordult, és oldalra dőlt. Még jó, hogy idejében észrevette. Úgy ráordított, hogy homlokán kidagadtak az erek:

– Hová?! . . . Megállni!

– Csak segíteni . . .

– Megállni! . . . Nincs visszaút!

Úristen, teljesen összezavarta őket: hol azt parancsolja, hogy meg ne álljanak, hol azt, hogy álljanak meg. Hát hogyne ijedtek volna meg, hogyne estek volna pánikba. Pedig a pánik az ingoványban – a halált jelenti.

– Csak nyugalom, nyugalom! A kis szigetig már csak egészen kis út van hátra, ott majd kifűjjük magunkat. Megtaláltátok a csizmát?

– Nem!... Annyira húz lefelé a láb, törzsőrmester elvtárs!

– Menni kell! Itt nagyon süpped, sokáig nem vesztegelhetünk.

– És a csizma?

– Azt hiszed, hogy most megtalálod? Előre!... Előre, utánam! – Ezzel megfordult, és vissza sem pillantva elindult. – Szorosan. Senki ne maradjon el!...

Szándékosan kiabált, hogy fürgébben mozogjanak. A katonákat megelékníti a parancs, ezt saját tapasztalatából pontosan tudta.

Végre átjutottak. Különösen az utolsó méterek miatt félt: ott még mélyebb volt. Az ember a lábát sem tudta már kihúzni, egész testével kellett az átkozott rudat előrelöknie. Komoly erőre és gyakorlatra volt ehhez szükség. De végül is sikerült.

A kis szigetnél, ahol már meg lehetett állni, Vaszkov hátramaradt, egész csapatát előreengedte, és segített a lányoknak szilárd talajra lépni.

– Csak ne siessetek, nyugalom. Itt pihenünk egy kicsit.

A lányok kiléptek a szigetre, és szinte ráestek a kiszáradt, tavalyi fűre. Vizesek voltak, piszkosak, és egészen kifogyott a lélegzetük. Csetverták nemcsak a csizmáját, hanem a kapcáját is a mocsárnak ajándékozta: egy szál zokniban jött ki. Nagyujja, amely kimeredezett a lyukas zokniból, egészen elkékült a hidegtől.

– Nos, elvtársak, elfáradtak?

Hallgattak a harcosok, csak Liza felelt:

– Elfáradtunk...

– No, pihenjenek egy kicsit. Tovább már könnyebb lesz: eljutunk a kiszáradt nyírfához... és vége.

– Meg kellene mosakodnunk – szolt Rita.

– A vízfolyás másik oldalán tiszta, homokos a part. Meg is fürödhettek. Megszáradni persze útközben kell majd.

Csetverták felsóhajtott, és bátortalanul megkérdezte:

– És én hogy menjek csizma nélkül?

– Neked csinálunk egy bocskort – mosolyodott el Fedot Jevgrafics. – De csak a mocsár után, nem itt. Kibírod addig?

– Kibírom.

– Galka, te nagyokos! – szidta Komelkova. – A lábujjadat felfelé kellett volna hajlítanod, amikor a lábadat kihúztad az iszapból.

– Úgy hajlítottam, de mégiscsak belemerült.

– Hideg van, lányok.

– Csuromvíz lettem...

– Azt hiszed, én száraz maradtam? Egyszer úgy megbotlottam, hogy majd leültem!

Nevetnek. Vagyis semmi baj, túl vannak az egészen. Bár a gyengébb nemhez tartoznak, de fiatalok, mégis van valami erejük, ha kevéske is. Csak meg ne ártson nekik a jéghideg víz...

Fedot Jevgrafics szippantott még egyet, a mocsárba hajította a csikket, és felállt. Élénken mondta:

– Gyerünk, fogjátok a dorongokat, elvtársak, harcosok. Utánam, indulj, alakzat az előbbi. Mosakodni és melegedni ott fogunk, a túlsó parton.

Azzal egyenesen belegázolt a barnás színű, süppedős, ragadós sárba.

Ez az utolsó gázló is olyan volt, hogy isten óvjon tőle. Átkozott latyak: sem a lábat nem tartja meg, sem úszni nem enged. Az ember vért izzad, amíg utat tör magának, hogy előrejusson.

– Nos, hogy megy, elvtársak?

Hátra sem pillantva kiabált, csak hogy jobb kedvre derítse a többieket.

– Vannak itt piócák? – kérdezte lihegve Gurvics, aki egyenesen a parancsnok mögött ment, a már áttört úton, mert így könnyebb volt neki.

– Nincs itt semmi. Halott hely ez, pusztulást hozó.

Balra a mocsár felszínén hatalmas buborék jelent meg, amely hamarosan nagy pukkanással elpattant, és szinte megreszkettette az egész mocsarat. Valaki hátul ijedten kiáltott fel, de Vaszkov megnyugtatta őket:

– A mocsárgáz tör ki, ne féljete. Mi ijesztettük meg őt... – Gondolkozott egy kicsit, majd hozzátette: – Azt beszélik az öregek, hogy pontosan ilyen helyeken lakik a gazda, egy erdei manó. Persze, ez csak mese...

Hallgat a gárda. Fel-feljajdulnak, lihegnek, fújtatnak, de másznak előre, makacsul, elszántan.

Most kissé könnyebb lett: a latyak kevésbé ragadós, a talaj szilárdabb, még egy-két bucka is megjelenik. A törzsőrmester szándékosan nem gyorsította meg az iramot, és az osztag felzárkózott, szorosan haladtak. A nyírfához majdnem egyszerre értek oda: azon túl pedig zsombékos, mohos erdő húzódott. Ez már semmi-ségnek tűnt, annál is inkább, mert a talaj mindjobban emelkedett, és végül észrevétlenül egy száraz fenyveserdőbe vezetett. Itt a lányok egyszerre lármázni kezdtek. Jókedvük kerekedett, és szétdobálták a rudakat. Fedot Jevgrafics azonban megparancsolta, hogy szedjék össze, és támasszák mindet egy könnyen észrevehető fenyőfához.

– Lehet, hogy jól jön még valakinek.

És nem adott egy perc pihenőt sem, a mezítlábas Galja Csetvertákon sem esett meg a szíve.

– Már csak egy egészen kicsi van hátra, elvtársak, kapcsoljunk rá. A vízfolyásnál majd kipihenjük magunkat.

Felmásztak egy kis dombra – és a fenyők között szemük elé tárult a vízfolyás. Kristálytiszta volt a vize, partját aranyló homok borította.

– Hurrá! – kiáltott fel a vörös hajú Zsenyka. – Itt a strand!

A lányok vidáman kiáltozni kezdtek, lerohantak a lejtőn a folyóhoz, menet közben dobálták le magukról a köpenykoszorút és a hátizsákot.

– Abbahagyni! – ripakodott rájuk a parancsnok. – Vigyázz!...

Egyszerre elcsendesedtek. Csodálkozva néztek rá, talán egy kicsit sértődötten is.

– Homokba! – folytatta haragosan a törzsőrmester. – Homokba dobáljátok a puskákat, harcosok? A puskákat fához kell támasztani, világos? A tölténytáskákat, köpenykoszorúkat egy helyre. Mosakodásra és felkészülésre negyven percet adok. A bokrok mögött leszek, hangtávolságra. Oszjanyina tizedes felel a rendért.

– Igenis, törzsőrmester elvtárs.

– Végeztem. Negyven perc múlva legyen mindenki készen, tisztán, teljes öltözetben.

Vaszkov lejjebb ereszkedett, és kiválasztott egy kis homokos, bokrokkal körülvett helyet, ahol mély volt a víz. Levette a felszerelését, csizmáját, levetkőzött. Valahonnan a lányok beszélgetése hallatszott, de nem lehetett érteni, csak a nevetésük és néhány szó jutott el hozzá, és lehet, hogy éppen ezért, egész idő alatt odafigyelt.

Először is kimosta a nadrágját, kapcáját meg a fehérneműjét, jól kifacsarta, amennyire csak lehetett, és a bokrokra teregette száradni. Azután alaposan beszappanozta magát, nagy lélegzetet vett, néhány lépést tett, hogy erőt gyűjtsön, és a meredek partról belevetette magát az örvénylő vízbe. Amikor felbukkant a felszínre, először nem tudott lélegzetet venni, mert a jeges víz összeszorította a szívét. Kiáltani lett volna kedve, ahogy a torkán kifér, de félt, hogy megijeszti a „gárdát”, ezért csak krákogott egyet, alig hallhatóan, minden élvezet nélkül, majd lemosta a szappant, és a part felé tartott. Csak amikor már kifújta magát, és testét vörösre dörzsölte száraz törülközőjével, akkor kezdett újra hallgatózni.

A lányok lármáztak, mind egyszerre beszélt, és mind

a magáét hajtogatta, ahogy az ilyenkor lenni szokott. Csak a nevetésük hangzott egyszerre, majd Csetverták kurjongatott vidáman:

– Jaj, Zsenyecska, jaj, Zsenyecska!

– Csak előre! – kiáltott most Komelkova, és a törzsőrmester hallotta, milyen erőteljesen csapkodták a vizet a bokrok mögött.

„Nahát, ezek tényleg fürödnek...” – gondolta elismerően.

A lányok önfeledt, vidám sivalkodása egy csapásra elnyomott minden más hangot, még jó, hogy a németek messze voltak. Először semmit nem lehetett kivenni ebből a sivalkodásból, majd Oszjanyina hangja hallatszott élesen:

– Jevgenyija, kifelé!... Azonnal!

Fedot Jevgrafics elmosolyodott, vastagabbra csavarta cigarettáját, „Katyusájával” tüzet csiholt a kovakövön, rágyújtott a pislákoló kanócnál, és ráérősen, nagy élvezettel kezdte szívni, meztelen hátát a meleg májusi nap felé fordítva.

Negyven perc alatt, érthető módon, semmi sem száradt meg, de nem várhatott tovább, hanem dideregve vette magára nyirkos alsóját és nadrágját. Szerencsére akadt tartalék kapcája, és így száraz lábra húzhatta fel csizmáját. Felvette zubbonyát, szorosra húzta derékszíját, és harsogó hangon kiáltotta:

– Készen vannak, elvtársak?

– Tessék várni!...

No, ezt tudta előre! Fedot Jevgrafics elmosolyodott, elfordította a fejét, és éppen kinyitotta a száját, hogy lehordja őket, amikor Oszjanyina ismét kiáltott:

– Jöjjön! Szabad!...

Hogy a parancsnokot a harcosok úgy hívják, hogy „szabad”, ez a szolgálati szabályzat teljes kigúnyolása, ha az ember belegondol. Szörnyű rendetlenség.

De csak úgy mellékesen gondolt erre, mert a fürdés és pihenés után széles jókedve kerekedett. Annál is in-

kább, mert a „gárda” előírás szerinti öltözékben, tisztán és mosolygósan várta.

– Nos, vöröskatonák, minden rendben?

– Minden rendben, törzsőrmester elvtárs. Jevgenyija még úszott is egyet.

– Derék lány vagy, Komelkova. Nem fagytál meg?

– Az se lenne baj, úgy sincs, aki felmelegítsen...

– Hű, a mindenedet! Gyerünk, elvtársak, harapjunk valamit, azután induljunk, mielőtt még túl sokat üldögnénk.

Jóízűen falatozni kezdtek, kenyeret heringgel, mert bőségesebb étkezést a törzsőrmester egyelőre még nem engedélyezett. Azután bocskort készítettek ennek az élheterlen Csetvertáknak: lábára tekerték a tartalék kapcáját, arra két gyapjúzoknit húztak (a háziasszony kézimunkáját és egyben ajándékát), majd friss nyírfakéregből Fedot Jevgrafics talpat hajlítgatott. Ezt összeillesztette, és gézzel odakötözte.

– Jó lesz, nem?

– Nagyon is. Köszönöm, törzsőrmester elvtárs.

– Hát akkor indulás, elvtársak. Körülbelül másfél órát kell még koptatnunk a lábunkat. És majd ott is jól körül kell néznünk, meg kell tennünk az előkészületeket a vendégek méltó fogadására...

Fürgén hajtotta a lányait. Kellett is, hogy a szoknyák és egyéb holmik megszáradjanak menet közben. De a lányok mindenre fittyet hánytak, csak az arcuk pirult ki.

– Gyerünk, kapcsoljunk rá, elvtársak! Futólépésben utánam!

Futott, amíg csak ki nem fogyott a lélegzete. Majd lépést vezényelt, hagyta, hogy kifújják magukat, azután újra felhangzott a parancs:

– Utánam!... Futólépés!...

A nap már lehanyatlott, mire a Vop-tóhoz értek. Sugarai visszaverődtek a köveken, és a fenyők már esti susogásba kezdtek a partokon. Bárhogy kémlelte is a törzsőrmester a látóhatárt, sehol sem látott csónakot, és bármennyire szaglászott is a suttogó szélben, füstszagot

sem érzett sehonnan. A háború előtt sem volt túl népes ez a vidék, de most teljesen elvadult, mintha valamenynyien, a favágók, a vadászok, a halászok és a gyantafőzők – mind a frontra mentek volna.

– Olyan csend van, mintha álmodnánk... – suttogta a máskor hangos Jevgenyija.

– A bal oldali földnyelvénél kezdődik a Szinyuhindombvonulat – magyarázta Fedot Jevgrafics –, amelynek túlsó oldalán egy második tó húzódik, a Legont-tó. Valamikor élt itt egy szerzetes, Legontnak hívták. A csendet kereste errefelé.

– Hát csend, az van itt elég – sóhajtott fel Gurvics.

A németeknek csak egy útjuk lehet: ezek között a tavak között, a dombvonulaton keresztül. Tudjuk, mi van arrafelé: kőrakások, egy kunyhóra való kőomladék. Ott kell állásainkat elfoglalnunk: egy fő- és egy tartalékállást, ahogy a szabályzat előírja. Kiválasztjuk a helyet, eszünk, pihenünk egyet, és várni fogunk. Nos, hogy tetszik, vöröskatonák?

A vöröskatonák elnémultak, és gondolataikba merültek...

5

Vaszkov mindig idősebbnek érezte magát koránál. Hiszen ha tizennégy éves korában nem állt volna be egy idegen gazdához, koldusbotra jutott volna a családja. Annál is inkább, mert akkor éhínség járta, és nagy volt a zűrzavar. Ő maradt az egyetlen férfi a családban, a családfenntartó és kenyérkereső. Nyáron mezei munkát végzett, télen vadászott, és már elmúlt húszéves, amikor tudomást szerzett arról, hogy az embereknek pihenőnap is jár. Azután a hadsereg – az sem volt éppen leányálom... De a hadseregben megbecsülik a megbízhatóságot, ő pedig becsülte a hadsereget. Így történt aztán, hogy abban az időben sem érezhette magát fiatalabbnak, hanem éppen ellenkezőleg: törzsőrmester, azaz pa-

rancsnok lett, a parancsnok pedig a katonák között mindig öregnek számít. Ez már csak így van.

Fedot Jevgrafics elfelejtkezett a koráról. Csak egyet tudott: hogy idősebb a sorkatonáknál és a hadnagyoknál, egyidős az őrnagyokkal, és mindig fiatalabb, mint akármelyik ezredes. Nem az alárendeltségen volt itt a hangsúly, hanem az élettapasztalaton.

Ezért is tekintett úgy a lányokra, akiknek parancsnoka lett, mintha egy másik nemzedékhez tartozna. Mintha részt vett volna a polgárháborúban, és személyesen téázott volna Vaszilij Ivanovics Csapajevvel Lbiscsenszka alatt. És ezt nem valami ésszerű megoldás alapján tette így, vagy azért, mintha valakinek megfogadta volna; alaptermészete, törzsőrmesteri mivolta diktálta neki. Az a gondolat, hogy idősebb a koránál, eddig még soha nem jutott eszébe. Csak ezen a csendes, világos éjszakán merült fel benne ilyen gyanú.

De akkor még messze volt az éjszaka, még az állásokat keresték. Katonái kőről kőre ugráltak, mint a kecskék, és egyszerre ő is ugrálni kezdett velük, s ez olyan jól sikerült, hogy maga is elcsodálkozott rajta. Azután rögtön elkomolyodott, abbahagyta az ugrálást, és három lépéssel feljutott a kőrakás tetejére.

Mellesleg, nem ez volt a lényeg. A lényeg az volt, hogy kitűnő állást talált. Elég mélyet, jól fedezett bejáratokkal, és kitűnő rálátással az erdőtől a tóig terjedő egész területre. Csupasz kőrakások húzódtak végig a tómedre mentén, csak egy szűk nyílt sávot hagyva átjárásnak a partnál. Ha valami történnék, a németeknek jó három órát kellene a dombvonulatot kerülniük, ő viszont ezen a sávon egyenesen átjuthat a köveken keresztül, és elfoglalhatja a tartalék állást még jóval azelőtt, hogy az ellenség odaér. Ezt a tartalék állást csak a biztonság kedvéért választotta ki, mert két diverzánszal itt is egészen biztosan el tud bánni, a főállásnál.

Az állás kiválasztása után Fedot Jevgrafics időszámvetést készített, ahogy a szabályzat előírta. Eszerint a németekre körülbelül négy órát kellett még várniuk,

ezért megengedte csapatának, hogy főtt ételt készítse-
nek, úgy számítva, hogy egy csajkából kettőnek jusson.
Liza Bricskina maga jelentkezett szakácsnak, a parancs-
nok pedig kijelölt két kislányt segítségül, és azt a paran-
csot adta, hogy ne legyen füst a főzésnél.

– Ha észreveszem, hogy füst van, tűzbe öntöm az
egész löttyöt abban a pillanatban, világos?

– Világos – felelte letört hangon Liza.

– Nem, nem világos, harcos. Majd akkor lesz világos,
ha elkéred tőlem a fejszét, és elküldöd a barátnőidet
száraz fát vágni. És kösd a lelkükre, hogy olyat vágjanak,
amit még nem lepett be a zuzmó, hogy recsegő legyen.
Akkor nem keletkezik füst, csak a tűz fog égni.

Parancs parancsot követett, és hogy jó példát mutas-
son, maga tört nekik száraz ágat, maga élesztgette a
tűzet. Később is, amikor Oszjanyinával felmérte a tere-
pet, egyre oda-odanézett, füstnek azonban nyoma sem
volt, csak a levegő rezgett a kövek felett. Nagyon gya-
korlott szem kellett hozzá, hogy ezt valaki észrevegye,
a németeknek pedig semmiképpen sem lehetett ilyen
szemük.

Amíg a három lány szakácskodott, Vaszkov Oszjanyi-
na tizedessel és Komelkovával az egész dombvonulatot
bejárta. Kijelölték a különböző helyeket, a tüzelési sávo-
kat, a tájékozódási pontokat. A tájékozódási pontokig
terjedő távolságot Fedot Jevgrafics személyesen ellen-
őrizte a lépéseivel, és rávezette a térképre, a szabályzat
előírása szerint.

Mire elkészültek, ebédhez hívták őket. Párosával ül-
tek le, úgy, ahogy az úton jöttek, és a parancsnoknak
Gurvics harcossal kellett megosztania az ételt. A lány,
persze, szerénykedett, kanalát túlságosan gyakran üre-
sen ütögette az edény oldalához, a parancsnoknak hagy-
va a javát. A törzsőrmester rosszállóan csóválta a fejét:

– Hiába kopogtatsz a kanallal, tolmács elvtárs. Én
most itt nem a galambod vagyok, nincs miért nekem
hagynod a többet. Vegyél magadnak rendesen, ahogy
katonához illik.

– Veszek – mosolygott a lány.

– Látom! Olyan sovány vagy, mint a vetési varjú.

– Ilyen az alkatom.

– Az alkatod? . . . Nézd, Bricskinának ugyanolyan alkata van, mint nálunk mindenkinek, és milyen jó húsban van. Akad mit nézni rajta . . .

Ebéd után teáztak. Fedot Jevgrafics még menet közben áfonyalevelet gyűjtött, azt főzték meg. Azután pihentek egy félórát, majd a parancsnok sorakozót vezényelt.

– Parancskihirdetés! – kezdte ünnepélyesen, bár a lelke mélyén kételye támadt, vajon helyesen cselekszike, ami ezt a parancsot illeti. – Az ellenség, két állig felfegyverzett fritz személyében, a Vop-tó körzetében mozog, azzal a céllal, hogy titokban eljusson a kirovi vasútvonalra és a Sztálin elvtárs nevét viselő fehér-tengeri–balti csatornára. Hat emberből álló csoportunknak az a feladata, hogy biztosítsa a Szinyuhindombvonulat védelmét, ahol az ellenséget fogságba kell ejtenie. Balról a Vop-tó a szomszédunk, jobbról a Legont-tó . . . – A törzsőrmester elhallgatott, köhintett, és elkedvetlenedve gondolt arra, hogy a parancsot bizony előbb le kellett volna írnia egy darab papírra, majd így folytatta: – Úgy döntöttem, hogy az ellenséget a főállásban fogadjuk, és mielőtt tüzet nyitnánk, felszólítjuk, hogy adja meg magát. Ellenállás esetén az egyiket megöljük, a másikat azonban élve fogjuk el. Megparancsolom, hogy mindenki hagyja a tartalék állásban a felszerelést Csetverták harcos őrizete alatt. Harci cselekmény csak parancsomra kezdődhet. Helyetteseimnek Oszjanyina tizedest, arra az esetre pedig, ha ő is harc-képtelenné válik, Gurvics harcost nevezem ki. Kérdés van?

– Hát nekem miért kell a felszereléssel maradnom? – kérdezte sértődötten Csetverták.

– Lényegtelen kérdés, harcos elvtárs. Ez a parancs, tehát teljesítse.

– Te vagy a tartalékunk, Gálka – jegyezte meg Oszjanyina.

– Több kérdés nincs, minden világos – mondta élénken Komelkova.

– Ha világos, mindenki foglalja el a helyét az állásban.

A katonákat elvezette a helyükre, amelyet már korábban kijelölt Oszjanyinával, mindegyiküknek megmutatta a tájékozási pontokat, és még egyszer személyesen figyelmeztette őket, hogy lapuljanak meg, mint az egerék.

– Csak senki meg ne moccanjon. Elsőnek én fogok velük beszélni.

– Németül? – kérdezte kajánul Gurvics.

– Oroszul – felelte élesen a törzsőrmester. – Maga pedig lefordítja, ha nem értik. Világos?

Mindnyájan hallgattak.

– Aztán harc közben nehogy kidugjátok a fejeteket, mert nincsenek egészségügyiek a közelben. És a mamátok sincs itt.

A mamákat persze hiába emlegette, teljesen hiába. Meg is haragudott érte rettenetesen: hiszen komoly dolgok előtt álltak, nem célba lövésről volt szó!

– A némettel jobb messziről megküzdeni. Amíg előrángatjátok a háromvonásos puskátokat, szitává lő beneteket. Ezért a legszigorúbban megparancsolom, hogy maradjatok fekvé. Egészen addig, amíg személyesen parancsot nem adok a tüzelésre. És nem fogom tekintetbe venni, hogy a női nem... – itt Fedot Jevgrafics zavarba jött, s csak legyintett. – Kész. Végeztem. Befejeztem az eligazítást.

Kijelölte a figyelőávokat, párosával felosztotta harcosait, hogy kettesével figyeljenek. Maga pedig kissé feljebb kapaszkodott, és távcsövével addig pásztázta az erdő szélét, amíg szemét el nem öntötték a könnyek a megerőltetéstől.

A nap már a hegycsúcs mögé ért, de a kő, amelyen Vaszkov feküdt, még mindig őrizte az összegyűlt meleget. A törzsőrmester letette a távcsövet, és becsukta a

szemét, hogy egy kicsit pihentesse. Abban a pillanatban a meleg kő valahogy elúszott alóla, a teljes csendben és nyugalomban, s Fedot Jevgrafics észre sem vette, hogy álmodik. Közben azért még az enyhe szellőt is megérezte, és minden kis neszt meghallott. Úgy tűnt, hogy a kemencepadkán fekszik, amelyre elfelejtett pokrócot teríteni, és ezt meg kellene mondania az édesanyjának. Az anyja törékeny, fūrge kis alakját is látta maga előtt, aki hosszú évekig soha nem aludt egy éjszakát egyfolytában, mindig csak rövid pihenést lophatott el nehéz, paraszti életéből. Látta valószínűtlenül sovány kezét, ujjait, amelyek régóta nem egyenesedtek ki a nyirkosságtól és a sok munkától. Látta ráncos, napégette, szinte aszott arcát, amelyen könnyek peregtek végig, és megértette, hogy anyja mostanáig siratja a meghalt kis Igort, mostanáig vádolja magát a halála miatt. Szeretett volna gyengéden szólni hozzá, de akkor hirtelen valaki megérintette a lábát. Arra gondolt, maga sem tudta, miért, hogy öreg apja lehet, és ettől halálos rémület fogta el. Kinyitotta a szemét, és látta, hogy Oszjanyina kúszik feléje a kövön, és ő érinti meg a lábát.

– A németek? . . .

– Hol vannak? – kérdezte ijedten a lány.

– Ejnye, az ördögbe... Csak úgy tűnt.

Rita hosszan nézett rá, majd elmosolyodott:

– Elszunyókált, Fedot Jevgrafics. Hozok egy köpenyt magának.

– Hová gondolsz, Oszjanyina? Csak egy kicsit elfáradtam. Rá kell gyújtanom.

Lejebb ereszkedett – a szikla alatt Komelkova fésülködött. Kibontott haja egészen elfedte a hátát. Ahogy húzni kezdte benne a fésűt, másik kezével alig bírta összefogni a sűrű, puha, mézként szétömlő hajtömeget. Keze könnyedén járt, ráérősen, nyugodtan.

– Festve van, ugye? – kérdezte a törzsőrmester, de rögtön meg is ijedt, hogy megbántotta a lányt, és ezzel egy csapásra véget vet az egész beszélgetésnek.

– Nincs festve. Kócos vagyok?

– Az nem számít.

– Liza Bricskina figyel helyettem is, és neki olyan éles a szeme.

– Jól van, csak hozd rendbe magad . . .

Megint az jött a nyelvére, hogy „az ördögbe”. Mintha a szabályzatban is benne lenne. Örökké előjön. Faragatlan tuskó vagy, Vaszkov, úgy bizony! . . .

Mogorván nézett maga elé a törzsőrmester. Rágyújtott, és füstfelhőbe burkolózott.

– Törzsőrmester elvtárs, maga nős?

Felnézett, és látta, hogy a vörösen lángoló hajtömegből egy zöld szempár tekint rá. Olyan hihetetlen ereje volt ennek a szempárnak, mint egy százötvenkét milliméteres tarackágyúnak.

– Nős vagyok, Komelkova harcos.

Csak úgy magától jött a hazugság. De ilyen esetben talán jobb is. Így meghatározza a helyzetét, és megtartja a kellő távolságot.

– És hol van a felesége?

– Tudtommal otthon.

– És gyerekei vannak?

– Gyerekeim? – Fedot Jevgrafics felsóhajtott. – Volt egy kisfiam, de meghalt. Éppen a háború előtt.

– Meghalt? . . .

A lány hátravetette a haját, és mélyen a szemébe nézett, mintha egyenesen a lelkébe nézett volna. És nem szólt többet egy szót sem. Nem vigasztalta, nem tréfált, még üres szavakat sem mondott. Talán ezért nem bírta ki Vaszkov, hogy fel ne sóhajtson:

– Hát igen, nem vigyázott rá az anyám . . .

Amint kimondta, rögtön meg is bánta. Annyira megbánta, hogy azonnal talpra ugrott, megigazította zubbonyát, mintha szemlén lett volna.

– Mi újság nálad, Oszjanyina?

– Nincs semmi, törzsőrmester elvtárs.

– Folytasd a figyelést!

Az egyik katonától a másikhoz ment.

A nap már régen lenyugodott, de még világos volt,

mint a virradat előtt, és Gurvics harcos olvasott az őrhelyén, egy nagy kő mögött. Hosszan elnyújtva, a foga között mormolta a szavakat, mintha imádkozott volna; Fedot Jevgrafics, még mielőtt odaért volna hozzá, meghallotta.

*Sivár zsibbadtság sok-sok éve
Fiad emléked sem leli.
Véres vad évek nemzedéke –
Mi nem tudunk felejteni.
Kihamvadt évek, mit üzentek?
A tébolyt-e, vagy a reményt?
A harc, s szabadság pirja reszket
Az arcokon azóta még.¹*

– Kinek olvasol? – kérdezte Vaszkov, amikor odaért.

A tolmáclány zavarba jött (hiszen a parancs szerint figyelnie kellett volna, figyelnie!), letette a könyvet, és fel akart állni. A törzsőrmester leintette.

– Azt kérdeztem, kinek olvasol?

– Senkinek. Magamnak.

– És akkor miért fennhangon?

– Mert verset olvasok.

– Ühüm... – Vaszkov nem értette. Kezébe vette a könyvet – vékony kis kötet volt, mint *A gránátvetés oktatása* –, és belelapozott. – Elrontod a szemed.

– Világos van, törzsőrmester elvtárs.

– Úgy általában gondolom... Aztán ne ülj így a csupasz kövön. A kő hamar lehűl, és kihúzza belőled a meleget, észre sem veszed. Tedd magad alá a köpenyed.

– Igenis, törzsőrmester elvtárs, köszönöm.

– És fennhangon semmiképpen se olvass. Estefelé itt nedves a levegő és sűrű, a hajnalok pedig csendesek, ezért még ötversztányira is elhallatszik a hang. És figyelj, figyelj, Gurvics harcos.

¹ Blok: *Sivár zsibbadtság sok-sok éve*. Lator László fordítása.

A tó közelében Bricskina helyezkedett el, és Fedot Jevgrafics már messziről elégedetten mosolygott: milyen talpraesett lány! Fenyőgallyakat tört le magának, beborította velük a kövek közötti üreget, és ráterítette köpenyét: látszik, hogy gyakorlott ember. Meg is kérdezte tőle:

- Hová valósi vagy, Bricskina?
- Brjanscsinai, törzsőrmester elvtárs.
- Kolhozban dolgoztál?
- Igen. De inkább apámnak segítettem. Apám erdész, mi a határsávban laktunk.

– Azért tudsz olyan jól hápogni.

A lány elnevette magát. Mennyire szeretnek nevetni, még nem szoktak le róla.

– Nem vettél észre semmit?

– Egyelőre csend van.

– Mindent figyelj meg, Bricskina. Hogy nem rezzennek-e a bokrok, vagy nem rebbennek-e fel a madarak. Erdei ember vagy, értesz mindent.

– Értek.

– No látod...

A törzsőrmester csak topogott egy helyben: már mindent elmondott, minden utasítást megadott, már mennie kellett volna, de nem vitte a lába. Annyira saját fajtájából valónak érezte ezt az erdei lányt, aki olyan otthonosan rendezkedett be a kövek között, és akiből olyan melegség sugárzott, mint abból a szülői házbeli orosz kályhából, amelyet ma álmában látott.

– Liza, Liza, Lizavéta, mért nem üzensz nekem néha, nótát soha nem dalolsz, kedvesedhez nem is szólsz – dúdolta hirtelen a parancsnok meglehetősen hamisan, majd megmagyarázta: – Ez olyan refrénféle a mi vidékünkön.

– Nálunk pedig...

– Majd azután énekelünk veled, Lizavéta. Előbb teljesítjük a harcparancsot, azután énekelünk.

– Becsületszóra? – mosolyodott el Liza.

– Hiszen megmondtam. – A törzsőrmester hirtelen

hetykén rákacsintott a lányra, először maga is zavarba esett, majd megigazította tányérsapkáját, és elment. Bricskina utánakiáltott:

– El ne felejtse, törzsőrmester elvtárs! Megígérte!...

Nem felelt, de egész úton mosolygott, egészen addig, amíg a dombvonulaton át el nem jutott a tartalék állásig. Itt eltűnt arcáról a mosoly, amikor keresni kezdte, hova rejtőzött el Csetverták harcos.

Csetverták harcos a szikla alatt ült a zsákokon, köpenyébe bugyolálva magát, kezét bedugta a köpeny ujjába. Felhajtott gallérja elrejtette a fejét sapkájával együtt, és a kincstári köpenyhajtókából csüggedten meredezett ki vörös orrocskája.

– Hát te mit gubbasztasz, Csetverták harcos?

– Fázom...

A parancsnok kezét nyújtotta a lány felé, de az visszahőkölt: azt hitte az ostoba, hogy talán azért jött, hogy elkapja, vagy mi...

– Ne bomolj már, az istenért! Mutasd a homlokod! No?

A lány kidugta a fejét, a parancsnok megérintette a homlokát, és megállapította, hogy forró. Forró, hogy az ördög vigye el az egészset!

– Lázad van, harcos elvtárs. Nem érzed?

Csetverták csak hallgatott. Szeme bánatos volt, mint egy kisborjúé, mintha az egész világot vádolná. Nesze neked, mocsárjárás, Vaszkov törzsőrmester elvtárs. Nesze neked elvesztett csizma, sietség és májusi hideg. Kapjál csak egy harcképtelent – mekkora teher lesz az egész csapatnak és külön a te lelkiismeretednek.

Fedot Jevgrafics előszedte a zsákját, kikapcsolta a szíjat, és kutatni kezdett benne. Egy eldugott helyen feküdt legféltettebb kincse: a kulacsa, benne hétszázötven gramm szesz, jól bedugaszolva. Öntött a pohárba.

– Beveszed így, vagy hígítsam fel?

– Mi ez?

– Orvosság. Nahát, szesz, no és...?

A lány csak legyintett, majd elhúzódott:

– De hát...

– Megparancsolom, hogy vedd be! – A törzsőrmester gondolkozott egy kicsit, majd vizet öntött hozzá. – Idd ki! És utána rögtön igyál vizet.

– Nem, igazán, mit gondol...

– Igyál, egy szót se halljak!

– Na de igazán... Az én mamám egészségügyi... tényleg...

– Itt nincs semmiféle mama. Háború van, németek vannak, és én vagyok itt, Vaszkov törzsőrmester. De mama nincs. Mamájuk csak azoknak lesz, akik túlélik a háborút. Világos?

A lány fuldokolva bár, de kiitta a poharat, és vele nyelte a könnyeit is. Köhögni kezdett, Fedot Jevgrafics könnyedén megveregette a hátát, mire jobban lett. Tényerével szétmázolta könnyeit, és elmosolyodott:

– A fejem... mintha el akarna futni!

– Holnapra utoléred.

Odacipelt neki egy csomó fenyőgallyat. Leterítette, és köpenyével betakarta a lányt.

– Pihenj, harcos elvtárs.

– És ön hogy lesz meg köpeny nélkül?

– Én egészséges vagyok, ne félts. Csak gyógyulj meg holnapra. Nagyon kérlek, gyógyulj meg.

Körülöttük minden elcsendesedett. Az erdők, a tavak és maga a levegő is nyugovóra tért, sötétbe burkolózott. Éjfél elmúlt, megkezdődött a következő nap, de a németeknek híre-hamva sem volt. Rita éppen ezért egyre gyakrabban nézegetett Vaszkovra, és amikor magukra maradtak, megkérdezte:

– Lehet, hogy hiába ülünk itt?

– Lehet – sóhajtott fel a törzsőrmester. – Azonban nem hiszem. Ha csak nem láttad rosszul azokat a göngyölegeket cipelő fritzeket.

Erre az időre a parancsnok felfüggesztette a virrasztást az állásokban. Katonáit a tartalék állásba irányította, megparancsolta, hogy törjenek fenyőgallyakat, és

aludjanak, amíg fel nem kelti őket. Ő maga a főállásban maradt, Oszjanyina pedig nem tágitott mellőle.

Az, hogy a németek mostanáig nem jöttek, komolyan meghökkentette Fedot Jevgraficsot. Előfordulhatott, hogy egyáltalán nem jelennek meg itt, kijuthattak az útra más helyen is, lehetett valami egészen más feladatuk, mint amit ő feltételezett. Már eddig is bajt, töménytelen bajt okozhattak: lelőhettek valakit a parancsnokságról, vagy felrobbanthattak valami fontosat. Csak próbálja majd megmagyarázni a katonai bíróság előtt, hogy ahelyett, hogy átfésülte volna az erdőt, és móresre tanította volna a németeket, miért kódorgott az ördög tudja, hová. Talán sajnálta a katonáit? Félt őket nyílt harcba vetni? Ez nem mentség, ha egyszer a parancsot nem teljesítette. Nem, nem mentség.

– Aludjon egy kicsit, törzsőrmester elvtárs. Hajnal-tájt majd felébresztem...

Az ördögbe is, hogyan tudna most aludni! Még a hideget sem érezte, pedig egy szál zubbonyban volt...

– Várj csak az alvással, Oszjanyina. Lesz nekem örök álmom, érted, ha a németeket elszalasztottam.

– Hátha most ők is alszanak?

– Alszanak?

– Hát persze. Ők is csak emberek. Maga mondta, Fedot Jevgrafics, hogy a Szinyuhin-dombvonulat az egyetlen megfelelő átjáró a vasúthoz. És odáig nekik...

– Várj csak, Oszjanyina, várj csak! Félszáz versztányi út, az biztos, sőt még több is. Ráadásul ismeretlen terepen. És minden bokortól ijedezve... Hm, jól gondolom?

– Jól, törzsőrmester elvtárs.

– És persze közben jogukban állt lefeküdni pihenni is. Valahol az erdőben, egy kidöntött fánál. És aludni fognak napkelteig. És napkeltekor... hm?...

Rita elmosolyodott, és hosszasan ránézett, ahogy kisgyerekekre szoktak az asszonyok.

– No látja, pihenjen nyugodtan napkelteig. Fel fogom ébreszteni.

– Nem jön álom a szememre, Oszjanyina elvtárs... Margarita... hogy is hívják az apai nevén?

– Hívjon csak egyszerűen Ritának, Fedot Jevgrafics.

– Rágyújt, Rita elvtárs?

– Nem dohányzom.

– Igen, ami azt illeti, hogy ők is csak emberek, azt valahogy nem vettem számításba. Jó, hogy súgtál: persze hogy pihenniük kell. De most már menj, Rita. Menj csak.

– Nincs kedvem aludni.

– Nos, akkor is feküdj csak le, nyújtóztasd ki a lábad. Biztos sajog a szokatlan járástól.

– Nem, már megszoktam, Fedot Jevgrafics – mosolygott Rita.

De a törzsőrmester valahogy mégis rábeszélte, és Rita lefeküdt, ugyanott, a majdani előretolt állásban, a fenyőgallyakon, amelyeket Liza Bricskina készített oda magának. Köpenyébe burkolózott, arra gondolt, hogy szunyókál egy kicsit hajnalig – és elaludt. Mély álomba merült, de nem álmodott semmit. És azonnal felébredt, ahogy a törzsőrmester megérintette a köpenyét:

– Mi az?

– Halkabban! Hallod?

Rita ledobta köpenyét, megigazította szoknyáját, és talpra ugrott. A nap már elszakadt a látóhatár szélétől, a sziklákat rózsaszínű fény árasztotta el. Kinézett, és észrevette, hogy a távoli erdő felett hangos csiviteléssel röpdöstek a madarak.

– Lármáznak a madarak...

– A szarkák! – nevetett halkán Fedot Jevgrafics. – A fehér tollú szarkák csörögnek ilyen zajjal, Rita. Azt jelenti, hogy valaki jön, valaki nyugtalanítja őket. Nem lehet más oka, csak a vendégeink. Rajta, Oszjanyina, ébreszd fel a katonákat villámgyorsan! De csendben, nehogy...

Rita elszaladt.

A törzsőrmester elfoglalta helyét – elől és magasabban, mint a többiek. Ellenőrizte a pisztolyát, megtöltöt-

te a puskáját. Majd távcsövével az erdő szélét pásztázta, amelyet a még alacsonyan járó nap világított meg. Szarkák keringtek a bokrok felett, hangosan csörögtek és lármáztak.

A katonák felkeltek, némán foglalták el őrhelyüket, és elrejtőztek. Gurvics odament a parancsnokhoz.

– Erőt, egészséget, törzsőrmester elvtárs.

– Aggyisten. Ez a Csetverták hogy van?

– Alszik. Nem keltettük fel.

– Jól tettétek. Maradj a közelemben, tartsd a kapcsolatot. Csak ne dugd ki a fejed.

– Nem dugom... – mondta a lány.

A szarkák egyre közelebb repültek, valahol rezgett a bokrok teteje, és Fedot Jevgraficsnak úgy tűnt, mintha megreccsennének a gallyak az arra járók nehéz lépteitől. Azután szinte minden elcsendesedett, a szarkák mintha megnyugodtak volna, de a törzsőrmester már tudta, hogy az erdő szélén, a bokrokban emberek tanyáznak. Ott ülnek, figyelik a tópartot, az erdőt a másik oldalon, a dombvonulatot, amelyen át az útjuk vezetett, és ahol most ő rejtőzött, álomtól kipirult arcú katonáival.

Eljött az a titokzatos pillanat, amikor az egyik esemény átmegy a másikba, amikor az okot a következmény váltja fel, amikor valami komoly dolog születik. Hétköznapi életében az ember sohasem veszi észre ezt a pillanatot, de háborúban, ahol végsőkéig feszítettek az idegek, ahol az első súlyos csapásnál újra előjön az ősi aggodalom – csak épségben maradni –, itt ez a pillanat valóságsszerűvé, fizikailag is érezhetővé válik, és végtelenül hosszúnak tűnik.

– No, csak gyertek, gyertek... – suttogta Fedot Jevgrafics hangtalanul.

Megremegtek a bokrok a távolban, és két ember mászott elő óvatosan az erdő szélén. Terepszínű szürkészöld köpeny volt rajtuk, de a nap egyenesen arcukba sütött, és a parancsnok így pontosan látta minden mozdulatukat.

Ujjukat géppisztolyuk ravaszán tartva, lehajolva, puha macskaléptekkel haladtak a tó felé...

De Vaszkov már nem őket figyelte. Azért nem, mert a bokrok a hátuk mögött továbbra is remegtek, és onnan, a sűrűből egyre csak szürkészöld alakok jöttek elő, géppisztolyukat készenlétben tartva.

– Három... öt... nyolc... tíz... – számolta suttogva Gurvics. – Tizenkettő... tizennégy... tizenöt, tizenhat... Tizenhat, törzsőrmester elvtárs...

A bokrok már nem remegtek.

Távolba vesző rikoltozással elrepültek a szarkák.

Tizenhat német ment lassan, körül-körülkémelve a parton, a Szinyuhin-dombvonulat felé.

6

Fedot Jevgrafics egész életében parancsokat teljesített. Szó szerint, gyorsan és készségesen tette, mintha egy idegen akaratnak éppen ebben a pontos végrehajtásában látná léte egész értelmét. Mint parancsvégrehajtót sokra becsülte a parancsnokság, és ennél többet nem is kívántak tőle. Összekötő fogaskereke volt egy hatalmas, gondosan felépített gépezetnek: forgott, és másokat is forgatott, nem törődve azzal, honnan indul ki ez a forgás, hova irányul, és mivel fejeződik be.

A németek pedig lassan és megállíthatatlanul jöttek a Vop-tó partján, csak jöttek egyenesen neki és a katonáinak, akik most a kövek mögött lapultak, és figyelő arcukat a puska hideg tusához szorították, ahogy parancsolta.

– Tizenhat, törzsőrmester elvtárs – ismételte Gurvics majdnem hangtalanul.

– Látom – felelte a parancsnok, hátra sem fordulva. – Gyerünk, Gurvics, a láncsal, Oszjanyinának mondd meg, hogy azonnal vezesse a katonákat a tartalék állásba. Csak rejtőzködve, lapulva menjenek!... Állj, hova mész?... Bricskinát küldd hozzám. Kúszva menj, tol-

mács elvtárs, most akárhogy is lesz, csak kúszva maradtunk élve.

Gurvics kúszva elindult, óvatosan mozogva a kövek között. A parancsnok szeretett volna valamit kigondolni, valamit gyorsan elhatározni, de fejét végtelenül üresnek érezte, és csak egyetlen – az évek során belénevelt kívánság tolakodott elő agyában: hogy jelentést tehesen. Most, azonnal, ebben a pillanatban jelenthesse, hogy a helyzet megváltozott, hogy saját erejéből már nem tudja megvédeni sem a kirovi vasútvonalat, sem a Sztálin elvtárs nevét viselő csatornát.

Csapata megkezdte a visszavonulást: hol egy puska ütődött neki valaminek, hol egy kő gurult le. Ezeket a hangokat szinte kézzelfoghatóan érzékelte, és bár a németek még messze voltak, semmit sem hallhattak, a parancsnokot mégis a legnagyobb rémület fogta el. Ej, csak lenne itt egy géppuska teljes hevederrel meg egy értelmes irányzóhelyetessel! Sőt, még az se kéne – csak három géppisztoly és hozzá néhány ügyes legény... De nem voltak sem géppuskái, sem legényei, csak öt nevetős lánya fejenként öt tölténnyel a puskájához. Ettől öntötte el az izzadság Vaszkov törzsőrmestert azon a harmatos májusi reggelen...

– Törzsőrmester elvtárs... Törzsőrmester elvtárs...

A parancsnok zubbonya ujjával előbb gondosan letörölte az izzadságot az arcáról, és csak azután fordult meg. Belenézett az egészen közélről ragyogó, mély, tág-ra nyílt szempárba, és rákacsintott a lánynak.

– Vidámabban szedd a levegőt, Bricskina. Így csak sokkal jobb, hogy tizenhatan vannak. Megértetted?

Hogy tizenhat diverzáns miért jobb, mint kettő, ezt a törzsőrmester nem kezdte magyarázni, de Liza mégis beleegyezően bólintott, és csak mosolya árult el némi hitetlenkedést.

– Jól emlékszel a visszavezető útra?

– Ühüm, törzsőrmester elvtárs.

– Jól figyelj: a fritzektől balra egy fenyeserdő húzódik. Átmész rajta, a szélről haladj a tó mentén.

– Ott, ahol ön száraz fát vágott?
– Nagyszerű lány vagy! Onnan menj a vízfolyáshoz.
Toronyiránt, akkor nem botlasz bele az ellenségbe.
– Igenis, értettem, törzsőr...
– Várj csak, Lizavéta, ne rohanj. A legfontosabb: a mocsár. Megértetted? A gázló keskeny, jobbra-balra ingoványos. A tájékozódási pont a nyírfa. A nyírfától menj egyenesen a két fenyő irányába, amely a szigeten áll.

– Ühüm.
– Ott fújd ki magad egy kicsit, ne mássz rögtön tovább. A kis szigetről vedd célba a kiégett fatönköt, amelyről a lábba ugrottam. Pontosan vedd célba: az jól látszik.

– Ühüm.
– Jelentsd Kirjanovának a tényállást. Mi itt egy kicsit megpörgetjük a fritzeket, de sokáig nem tudjuk tartani magunkat, magad is érted.

– Ühüm.
– A puskát, a hátizsákot, a köpenykoszorút, mindent hagyj itt. Hogy könnyűszerrel mehess.

– Tehát azonnal menjek?
– A dorongot el ne felejtsd a mocsár előtt.
– Ühüm.

– Szedd a lábad, Lizavéta, öregem.
Liza némán bólintott, és készülődni kezdett. Puskáját odatámasztotta egy kőhöz, majd lekapcsolta a derékszíjáról a tölténytáskáját, miközben várakozásteljesen nézett a törzsőrmesterre. De az a németeket figyelte, s így nem vette észre a lány feldúlt tekintetét. Liza halkan felsóhajtott, szorosabbra húzta derékszíját, és kissé lehajolva elfutott a fenyőerdő felé, lábát picit húzva, női szokás szerint.

A diverzánsok már egészen közel voltak – látni lehetett az arcukat –, de Fedot Jevgrafics még mindig elnyúlva feküdt a köveken. Pillantása a németekről a kis fenyőerdőre siklott, amely a dombvonulatnál kezdődött, és az erdő szélénél ért véget. Kétszer megremegtek

a bokrok arrafelé, de csak könnyedén, mintha madár szállt volna rájuk, és a parancsnok arra gondolt, helyesen tette, hogy éppen Liza Bricskinát küldte el.

Miután meggyőződött arról, hogy a diverzánsok nem vették észre az összekötőt, biztosította a puskáját, és leereszkedett a kő mögé. Itt megragadta Liza otthagyt fegyverét, és egyenesen hátrafelé kezdett futni, a hatodik érzéke súgta meg, hova tegye a lábát, hogy ne lehessen lépteinek zaját hallani.

– Törzsőrmester elvtárs!

Úgy szaladtak hozzá a lányok, mint csirkék a kotlós-hoz. Még Csetverták is előbújt a köpeny alól. Rendetlenség támadt, persze, rájuk kellett volna kiabálni, vezényelnie kellett volna, Oszjanyinát figyelmeztetni, hogy nem állított őrséget. Már éppen ki akarta nyitni a száját, és szemöldökét parancsnokhoz illően összevonni, amikor izgalomtól riadt szemükbe nézett, és a csoport kellős közepén állva, csak egyszerűen ennyit mondott:

– Rosszul áll az ügyünk, lányok.

Le akart ülni egy köre, de Gurvics hirtelen visszatar- totta, és gyorsan aláterítette saját köpenyét. Köszönően bólintott a lánynak, leült, elővette dohányzacskóját. A lányok sorban előtte helyezkedtek el, némán követték mozdulatait, amint cigarettát sodort magának. Aztán Csetvertákra nézett:

– No, hogy vagy?

– Kutya bajom – mondta a lány, de csak nem sikerült mosolyognia, ajka nem engedelmeskedett. – Jól alud- tam.

– A helyzet az, hogy tizenhatan vannak. – A törzsőr- mester igyekezett nyugodtan beszélni, és ezért minden szót megnyomott. – Tizenhat géppisztoly komoly erőt jelent. Ezt szemtől szembe nem lehet megállítani. És nem megállítani sem lehet, úgy kell számolnunk, hogy körülbelül három óra múlva itt lesznek.

Oszjanyina összenézett Komelkovával, Gurvics a szoknyája ráncait simította el a térdén, Csetverták pedig le nem vette a parancsnokról a tekintetét, aki most

mindent észrevett, mindent látott és hallott, bár csak egyre fújta a füstöt, cigarettáját bámulva.

– Bricskinát a szálláshelyre küldtem – mondta kisvártatva. – Éjjelnél hamarabb nem számíthatunk segítségre. Ha pedig harcba keveredünk, nem tudjuk éjjelig tartani magunkat. Semmilyen állásban nem tarthatunk ki, mivel nekik tizenhat géppisztolyuk van.

– És ha csendben végignéznénk, ahogy mellettünk elhaladnak? – kérdezte halkan Oszjanyina.

– Nem lehet őket átengedni a dombvonulaton keresztül – mondta Fedot Jevgrafics. – El kell téríteni őket az újukról. Meg kell zavarnunk, és a Legont-tó mellé kell kényszeríteniük őket, a kerülő úton. De hogyan? Egyszerűen harccal nem tudjuk tartani magunkat. Hát most mondjátok el ti az elképzeléseiteket.

A törzsőrmester mindennél jobban félt attól, hogy a lányok észreveszik, mennyire elvesztette a fejét. Titkos érzékükkel megszimatolják – és akkor vége. Vége a fölényének, parancsnoki akaratának és ezzel együtt az iránta érzett bizalomnak is. Ezért szándékosan beszélt nyugodt hangon, halkan, egyszerűen, ezért fújta úgy a füstöt, mintha csak egy kis beszélgetésre ült volna be a szomszédékhoz. Egyre csak gondolkozott, törte a fejét, megrágott minden lehetőséget.

Először is megparancsolta katonáinak, hogy reggelizzenek. Azok felháborodottan tiltakoztak, mire rendutasította őket, és elővette a szalonnát a kenyérzsákjából. Nem lehet tudni, mi hatott rájuk jobban – a szalonna-e vagy a parancs, de csakhamar valamennyien fűgén majsolni kezdtek. Fedot Jevgrafics pedig most már sajnálta, hogy első izgalmában éhgyomorra küldte el Liza Bricskinát olyan messzire.

Reggeli után hideg vízzel gondosan megborotvált. Borotvája még az apjáé volt, remek szerszám – olyan, mint az álom, nem is mint egy borotva –, de mégis két helyen megvágta magát. Betapasztotta a vágásokat újságpapírral, Komelkova pedig kis kölnivizes üveget szedett elő a hátizsákjából, és kimosta a sebeket.

A parancsnok mindent lassan, ráérősen csinált, de az idő haladt, és fejében úgy kergetőztek a gondolatok, mint apró halak a sekély vízben. Sehogyan sem tudott köztük rendet teremteni, és csak sajnálta, hogy most nem foghatja a fejszóját, hogy gyújtóst vágjon: bizony megkönnyebbült volna tőle, ha gondolatai közül kirosztálódnak a szükségtelenek, és megtalálja a kiutat ebből a helyzetből.

Természetesen nem harcolni jöttek ide a németek, ezt világosan tudta. Az erdő mélyén haladtak, óvatosan, messzire szétküldték őrszemeiket. Vajon miért? Azért, hogy az ellenség ne tudja őket felfedezni, hogy ne kerüljenek tűzharcba, hogy ugyanilyen csendben és észrevétlenül szivároghassanak át az esetleges védőcsapatokon valódi céljuk felé. Vagyis észre kell őt venniük, és ha úgy tenne, mintha nem látná őket? ... Akkor nagyon valószínű, hogy továbbmennének, és más helyen próbálnának meg átjutni. Másutt pedig, a Legont-tó körül: egész napi járás...

De kit tudna nekik megmutatni? Négy lányt és saját magát személyesen? És akkor mi történik? Lassítanak, felderítőt küldenek előre, megfigyelik őket, míg meg nem állapítják, hogy a védőcsapatban mindössze öten vannak. És azután? ... Azután nem fognak tovább menni, Vaszkov törzsőrmester elvtárs. Körülvesznek, és egyetlen lövés nélkül, öt késszúrással végeznek az egész csapattal. Nem olyan ostobák, ami azt illeti, hogy négy lány és egy pisztolyos törzsőrmester elől elfussanak az erdőbe...

Mindezeket az elképzeléseket Fedot Jevgrafics kifejtette katonáinak: Oszjanyinának, Komelkovának és Gurvicsnak; Csetvertákot, miután kialudta magát, őrségbe küldték. A parancsnok nyíltan beszélt, majd hozzátette:

– Ha egy-másfél óra alatt jobbat nem tudunk kitalálni, úgy lesz, ahogy mondtam. Készüljetek fel.

Készüljetek fel... Mire készüljenek fel? Talán a más-

világra! Hiszen ehhez minél kevesebb idejük van, annál jobb...

A parancsnok azonban készülődni kezdett. Kivette zsákjából a gránátot, kitisztította pisztolyát, finn kését megélesítette a kövön. Ez volt minden előkészülete: a lányoknak még ennyi elfoglaltsága sem maradt. Sugdolóztak valamiről, félrevonulva vitatkoztak. Azután odamentek hozzá:

– Törzsőrmester elvtárs, és ha favágókkal találkozónak?

Vaszkov nem értette: miféle favágókkal? Hol?... Hiszen háború van, az erdők elnéptelenednek, maguk is látták. A lányok elkezdtek magyarázni, és a parancsnok egyszerre megértette, mit akarnak. Megértette: egy katonai egységnek – legyen az bármilyen – csak kijelölt körlete van. Annak pedig pontosak a határai: ismertek a szomszédok, ismert minden őrhely. A favágók viszont ott élnek az erdőben. Szétszélednek brigádonként: a sűrűben ugyan kereshetik őket. És ha a németek mégis keresésükre indulnak? Bajosan tehetik: veszélyes vállalkozás. Elég egy kis figyelmetlenség – és végük: észrevehetik őket, és jelentik, ott, ahol kell. Mert azt sohasem tudhatják, hány embert rejt az erdő, hol vannak, és kikkel állnak kapcsolatban.

– No, kislányok, vitéz katonáim vagytok!

A tartalék állás mögött kis patak folyt, sekély, de hangosan csobogó. Mögötte közvetlenül a víznél kezdődött az erdő: nyárfák, szél kidöntötte ágak, fenyők sűrűjének áthatolhatatlan sötétsége. Itt már két lépésnyire az aljnövényzet élő zöld falába ütközött az emberi tekintet, és semmiféle Zeiss-távcső sem tudott áthatolni rajta, nyomon követni csalóka változatosságát, meghatározni mélységét. Fedot Jevgrafics éppen erre a helyre gondolt, amikor a lányok tervét végrehajtásra elfogadta.

Csetvertákot és Gurvicsot rendelte a hely kellős közepébe, hogy a németeknek azonnal szemet szúrjanak. Megparancsolta, hogy minél füstölgőbb tábortűzet gyújtsanak, kiáltozzanak és hahózzanak, hogy visszhan-

gozzék tőle az erdő. A bokrok mögül azért ne hajoljanak ki túlságosan, mutakozzanak valamennyire, de ne nagyon. És megparancsolta, hogy vegyék le a csizmájukat. Csizmát, sapkát, derékszíjat – mindent, ami az egyenruhára utal.

A környékről ítélve, ezektől a tábortüzekről csak balra próbálhattak a németek elhaladni: jobbról egy sziklasor szakadt meredeken a patak vizébe, itt nem nyílt kényelmes átjárás, de hogy teljesen biztos legyen a dolgában, odaállította Oszjanyinát. Ő is ugyanazt a parancsot kapta: tűnjék fel, lármázzon, és gyújtson tábortüzet. A bal szárnyat pedig saját magára és Komelkovára bízta: más védőőrség nem volt. Annál is inkább magának tartotta fenn, mert onnan az egész patakpartot be lehetett látni, és ha a fritzek mégis átkelést kísérelnének meg, kettővel-hárommal innen végezhetne, hogy a lányoknak legyen idejük szétszaladni.

Kevés idejük maradt, és Vaszkov, miután még egy emberrel megerősítette az őrséget, Oszjanyinával és Komelkovával gyorsan az előkészületekhez látott. Amíg a lányok rőzsét cipeltek a tábortűzhöz, addig ő egyáltalán nem rejtőzködve (hadd hallják, hadd készüljenek rá!) fogta a fejszét, és fát vágott. Jó magas fákat választott ki, igyekezett minél nagyobb lármával dolgozni, úgy vágta meg alul, hogy minden fa egyetlen lökéstől kidőljön, majd futott a következőhöz. Izzadságcseppek lepték el a szemét, elviselhetetlenül csípték a szünnyergok, ám ő hangosan lihegve, egyre csak vágta a fát, egészen addig, amíg Gurvics az előretolt állásból feléje nem szaladt. A túloldáról integetett:

- Jöjjenek, törzsőrmester elvtárs!
- Mindenki a helyére – intézkedett Fedot Jevgrafics.
- Menjetek a helyetekre, kislányok, csak nagyon kérlek benneteket, legyetek óvatosak. A fák mögött lassanak meg, ne a bokrok mögött. És kiabáljatok minél hangosabban...

Szétfutottak a katonái. Csak Gurvics és Csetverták bajlódott még a parton: Csetverták sehogyan sem tudta

kibogozni a kötést, amivel a bocskorát átkötözték. A törzsőrmester odament hozzájuk:

– Várj, majd átviszlek.

– Hová gondol, törzsőrm...

– Azt mondtam, várj. A víz hideg, mint a jég, és te még mindig nyavalyás vagy.

Nekikészülődött, átnyalábolta a vöröskatonát (semiség volt, legfeljebb három pud az egész). A lány a nyakába kapaszkodott, majd hirtelen elpirult valamitől. Egész a nyakáig előntötte a forróság:

– Hogyhogy ilyen kislánnyal...?

A törzsőrmester szeretett volna megengedni magának valami tréfát – hiszen mégsem egy darab fát vitt –, de azután egészen mást mondott:

– Ne nagyon szaladgálj a nedves földön.

A víz majdnem térdéig ért, és metszően hideg volt. Elöl Gurvics lépdelt, felemelt szoknyáját húzogatva. Elő-előtűnt sovány lába, miközben csizmájával egyensúlyozni próbált. Hátranézett:

– Hát ez a víz br-r!...

Szoknyáját rögtön leengedte, és a vízben vonszolta maga után.

A parancsnok szigorúan kiáltott rá:

– Húzd fel a szoknyád!

A lány megállt, és elmosolyodott:

– Ez a parancs nincs benne a szolgálati szabályzatban, Fedot Jevgrafics...

Semmi baj, ha még tréfálni is van kedvük! Ez tetszett Vaszkovnak, és a saját szárnyára, ahol Komelkova már a tüzet élesztgette, jó hangulatban tért vissza. Kiabálni kezdett, ahogy a torkán kifért:

– Gyerünk, lányok, nyomás, vidámabban!...

Messziről Oszjanyina hangja hallatszott:

– Hahó!... Ivan Ivanovics, hajtsd a szekeret!

Kiáltoztak, döntögették az alulról fejszecsapásokkal meglazított fákat, hahóztak, élesztgették a tábortüzeket. A törzsőrmester is kiáltott egyet-egyet, hogy férfihan-

got is lehessen hallani, de többnyire a fűzesben elrejtőzve éberén figyelte a bokrokat a másik oldalon.

Ott sokáig semmit sem lehetett kivenni. Már a katonái is elfáradtak a kiáltozásban, Oszjanyina és Komelkova már minden alulról megvágott fát kidöntögettek, már a nap is felkelt az erdő felett, és megvilágította a patakot, de a bokrok a másik oldalon még mindig némák és mozdulatlanok voltak.

– Lehet, hogy elmentek? – suttogta Komelkova.

Az ördög vigye őket, lehet, hogy tényleg elmentek. Vaszkov sem láthat mindent, előfordulhatott, hogy nem vette észre, ahogy a parthoz kúsztak. Hiszen ők is tapasztalt rókák: ilyen feladatra nem küldenek zöldfüلűeket...

Ezt gondolta, de mondani röviden csak ennyit mondott:

– Csak várj!

És szeme ismét a már utolsó ágacskájukig áttanulmányozott bokrokra tapadt. Olyan mereven nézett, hogy szemét előntötte a könny. Hunyorgott, letörölte a tenyerével, és – összerezsent: majdnem szemben, a patak másik partján megremegett az égererdő, széthajoltak az ágak, és közöttük világosan kivehetővé vált egy rozdsaszínű szakállal övezett fiatal arc.

Fedot Jevgrafics hátranyújtotta a kezét, egy gömbölyű térdet talált, és megszorította. Komelkova egészen a füléhez hajolt:

– Látom...

Valamivel lejjebb még egy bukkant elő. Ketten jöttek ki a parthoz, csak úgy könnyedén, oldalzsák nélkül. Géppisztolyukat lövésre készen, maguk elé tartva végigkutatták tekintetükkel a kiáltozástól hangos túlsó partot.

Vaszkov szíve megdobbant: felderítés! Tehát elhatározták, hogy mégiscsak kifürkészik a rengeteget, számba veszik a favágókat, és megpróbálnak átsiklani közöttük. Mindent elvitt az ördög, az egész elgondolást, a kiáltozást, a füstöt és az alulról kivágott fákat: a németek nem ijedtek meg. Most majd átkelnek a patakon, bemásznak

a bokrokba, kigyókként lopóznak a leányhangok, a tá-bortüzek és a láрма felé. Rájönnek, hogy a fél kezükön meg tudják számolni, hányan vannak, és... és megértik, hogy felfedezték őket.

Fedot Jevgrafics óvatosan, félve, nehogy egy ág is megmozduljon, a pisztolyához nyúlt. Ezzel a kettővel egyből elbánik még a vízben, átkelés közben. Természetesen ő is megkapja majd a magáét, akkor a többi géppisztolyból rálőnek, de a lányoknak valószínűleg sikerül elmenekülniük és elrejtőzniük. Csak Komelkovát kellenne innen elküldenie...

Körülnézett: Jevgenyija mögötte térdelt, és haragosan cibálta le fején keresztül a zubbonyát. Lehajította a földre, és talpra ugrott, egyáltalán nem rejtőzködve.

– Állj! – suttogta a törzsőrmester.

– Rája, Vera, gyertek fürödni! – kiáltott csengő hangon Zsenyka, és a bokrok ágait tördelve, egyenesen a vízhez indult.

Fedot Jevgrafics – maga sem tudta, miért – megragadta a lány zubbonyát, és magához szorította. A nádszáltermetű Komelkova pedig közben kijutott a köves, napfényben fürdő patakpartra.

Szemben megremegtek a bokrok, amelyek a szürkés-zöld alakokat rejtették. Jevgenyija ráérős mozdulatokkal, a térdét ringatva, összehajtogatta a szoknyáját, ingét, és végigsimítva kis fekete nadrágján, magas, csengő hangon énekelni kezdett:

*Kihajtott az alma és a körte,
Köd úszott el a folyó felett...*

Milyen csodálatosnak tűnt most a lány, milyen nagyszerűnek! Magas, karcsú, habfehér testű – tíz méterre a géppisztolyok csövétől. Azután abbahagyta az éneklést, bement a vízbe, és lármásan kiáltozva lubickolni kezdett. Napfényben szikrázó vízcseppek táncoltak fiatal, ruganyos testén, és a parancsnok, lélegzetét visszafojtva,

rémülten várta, mi fog most történni. Most, most eltalálják – és Zsenykának vége, összezsapja a kezét, és...

De a bokrok hallgattak.

– Lányok, gyertek fürödni! – kiáltotta örömteli, csengő hangon Komelkova, táncot lejtve a vízben. – Hívjátok Ivánt is!... Ejnye, Ványuska, hát te hol vagy?

Fedot Jevgrafics félredobta a lány zubbonyát, tokjába dugta pisztolyát, és négykézláb az erdőbe kúszott, ott már futott, majd megragadta fejszéjét, és hevesen csapkodni kezdett egy fenyőfát.

– Hahó, jövök! – kiáltotta, és újra rávágott a fa törzsére. – Jövünk rögtön, várj csak!... Hahó! Hahó!

Még soha életében nem döntötte a fákat ilyen gyorsan – és ilyen erővel. Nekifeszítette vállát, rádobta az ágakat a száraz gallyakra, hogy minél nagyobb legyen a lárma. Majd lihegve rohant vissza arra a helyre, ahonnan mindent láthatott.

Zsenyka már a parton állt – félig feléje, félig a németek felé fordulva. Nyugodtan húzta fel könnyű ingecskéjét, a selyem szorosan testéhez tapadt, átnedvesedett, és szinte átlátszóvá vált az erdő mögül sütő nap ferde sugarai alatt. A lány természetesen tudta ezt, és ezért hajladozott olyan könnyedén, ráérősen, haját szétvetve a hátán. És Vaszkovot ismét rémület fogta el arra a gondolatra, hogy most mi következik, hogy valami elősüvít a bokrok mögül, lecsap rá, és elpusztítja ezt a buja fiatal testet, amely olyan kíváncatosan fehérlett előtte.

Zsenyka kihúzta inge alól a nedves nadrágot, kicsavarta, és gondosan szétterítette a köveken. Leült mellé, kinyújtotta a lábát, és kibontott, földig érő haját a nap felé fordította.

A másik part hallgatott. Hallgatott, a bokrok meg sem rezdültek, és Vaszkov, bármennyire is figyelt, nem tudta eldönteni, hogy ott vannak-e még a németek, vagy elementek már. Nem volt sok ideje a találgatásra; gyorsan ledobta zubbonyát, a pisztolyt nadrágzsebébe süllyesztette, és nagy lármával taposva a lehullott gallyakon, a parthoz sietett.

– Hát te hogy kerülsz ide?

Megpróbált vidáman kiáltani – de nem sikerült, valami összeszorította a torkát. Mikor előbújt a bokrok mögül, és kijutott a partra, szíve majd kiugrott a rémülettől. Odament Komelkovához:

– Felhívtak a központból, hogy hamarosan jön a kocs. Úgyhogy öltözz, eleget napoztál!

Amit kiáltott, a másik partnak szánta, nem is hallotta, hogy Komelkova mit válaszolt. Figyelme teljesen a németekre és a bokrokra irányult. Annyira, hogy úgy érezte, minden rezdülést meghallana és észrevenne, s lenne ideje, hogy a körakás mögé ugorjék, és pisztolyát előránts. De a túlsó parton egyelőre levél sem rezdült.

Zsenyka megfogta a karját, és maga felé húzta, ő pedig leült mellé, és hirtelen meglátta, hogy a lány mosolyog ugyan, de szeme tágra nyílik a rémülettől. Ez a rémület nehéz volt és eleven, mint a higany.

– Menj el innen, Komelkova – mondta Vaszkov, óriási erőfeszítéssel mosolyogva.

A lány még válaszolt valamit, sőt nevetett is, de Fedot Jevgrafics képtelen volt odafigyelni. El kell vinni, azonnal a bokrok közé kell vinnie a lányt, mert már nem bírja számlálni a pillanatokat, várva, hogy mikor ölik meg. De ahhoz, hogy ezt könnyen megtehesse, hogy az átkozott fritzek ne is sejsék, hogy színházat játszanak nekik, orruknál fogva vezetik őket, valamit ki kell találnia.

– Ha szépszerével nem jössz, így majd mindenki megbámul! – kiáltott hirtelen a törzsőrmester, és felmarkolta a köről a lány ruháját. – No, érij utol, ha tudsz!...

Zsenyka felvisített, ahogy kellett, talpra ugrott, és utánavetette magát. Vaszkov először a part mentén futott, eltávolodva a lánytól, azután becsúszott a bokrok mögé, és csak akkor állt meg, amikor bejutottak az erdő sűrűjébe.

– Öltözz fel! Eleget játszottunk a tűzzel! Éppen eleget!...

A lány felé nyújtotta a szoknyát, és elfordult, de az

nem nyúlt érte, és Vaszkov keze a levegőben maradt. Káromkodni akart, körülnézett – Komelkova harcosan pedig, arcát eltakarva, összekuporodva ült a földön, és gömbölyű válla rázkódott az ing keskeny pántja alatt...

Később jót nevettek az egészen. Később – amikor megtudták, hogy a németek elmentek. Nevettek Oszjanyina rekedtségén, azon, hogy Gurvics megégette a szoknyáját, a maszatos Csetvertákon, azon, hogy Zsenyka hogyan ejtette át a fritzeket és rajta, Vaszkov törzsőrmesteren. Véggimerülésig nevettek, annyira, hogy a könnyük potyogott, még ő is velük nevetett, megfedkezve törzsőrmesteri rangjáról, s csak arra gondolt, hogy a németeket az orruknál fogva vezették, cselesen, szemtelenül, és ezek a németek most egy teljes napig talpalhatnak, félve és reszketve, a Legont-tó körül.

– Hát ez megvan... – mondta Fedot Jevgrafics a nagy jókedv szüneteiben. – Most már minden rendben, lányok, most már nem tudnak mit kezdeni, feltéve persze, ha Bricskina idejében megjön.

– Megjön – bizonygatta rekedten Oszjanyina, és mindnyájan újra nevetni kezdtek, annyira mulatságos volt a hangja. – Liza gyors lány.

– No, akkor igyunk egyet az ügyre – javasolta a parancsnok, és elővette féltve őrzött kulacsát. – Igyunk, kislányok, Bricskina gyors lábacsájára és a ti okos fejetekre!

Erre megindult a sürgés-forgás: törülközőt terítettek a kövekre, kenyeret, szalonnát, halat készítettek. És mialatt a lányok ezekkel a nőknek való dolgokkal foglalatoskodtak, a törzsőrmester a szokásnak megfelelően félreült, rágyújtott, és várt amíg asztalhoz hívják, és fáradtan gondolt arra, hogy a legszörnyűbb már mögöttük van...

Liza Bricskina életének eddigi tizenkilenc évében mindig a másnapot várta. Minden reggel felcsillant előtte valamilyen káprázatos boldogság előérzete; de anyja nehezen felszakadó köhögése ezt a találkozást a boldogsággal azonnal másnapra halasztotta. Nem ölte meg, nem húzta át végleg – csak elhalasztotta.

– Anyád meg fog halni – mondogatta keményen az apja.

Öt éven át minden áldott nap ezek voltak az első szavai. Liza ilyenkor kiment az udvarra, hogy enni adjon a malacnak, a juhoknak meg a kiszolgált, öreg katonalónak. Azután megmosdatta, tisztába öltöztette és kanalanként megetette az anyját. Mindennap megfőzte az ebédet, kitakarított, körüljárta apja területét, és kenyérért szaladt a közeli szövetkezeti boltba. Barátnői már régen befejezték az iskolát: volt, aki tovább tanult, volt, aki férjhez ment, míg Liza egyre csak etetett, mosott, csutakolt, és megint etetett. És várta a másnapot.

Ez a másnap sohasem kötődött tudatában anyja halálához. Bár alig emlékezett rá, hogy milyen volt anyja egészségesen, Liza annyira telítve volt élettel, hogy egyszerűen nem maradt a lelkében hely a halál képzelete számára.

A halállal szemben, amelyre apja oly unalmas szigorúsággal emlékeztette, az élet reális és érzékelhető fogalomnak tűnt, amely ott rejtőzött valahol a ragyogó holnapban, és bár egyelőre kívül rekedt e magányos erdő határain, Liza mégis biztosan tudta, hogy ez az élet létezik, neki rendeltetett, és elmulasztani éppoly lehetetlen, mint a másnapot nem kívánnia. A várakozáshoz pedig Liza nagyon értett.

Tizennégy éves korától kezdte tanulni ezt a nagy női művészetet. Mikor anyja betegsége miatt kimaradt az iskolából, először a visszatérését várta az osztályba, aztán a találkozásokat barátnőivel, aztán a ritka szabad estéket a klub melletti kis téren, aztán...

Aztán egyszer csak úgy alakult, hogy nem volt mit várnia. Barátnői vagy tovább tanultak, vagy dolgoztak, és számára távoli, saját életüket élték, amelyet ő már lassanként nem tudott érzékelni. A fiúk, akikkel azelőtt olyan könnyen és egyszerűen lehetett lökdösődni és nevetgélgni a klubban előadás előtt, most idegenekké és gunyorosakká váltak. Liza egyre jobban elvadult, hallgatóg lett, messzire elkerülte a vidám társaságokat, és végül már a klubba sem járt többé.

Így tűnt el a gyerekkora és vele együtt régi barátai is. Újak pedig nem akadtak, mert a mogorva erdészeken kívül senki nem nyitotta rájuk a petróleumlámpa világította ház ajtaját. Lizát pedig keserűség és rémület töltötte el, mivel nem tudta, hogy mi következik majd gyermekora után. Ilyen zavaros és szomorú hangulatban múlt el a hosszú tél. Egy tavaszi napon pedig apja a szekeren egy vadászt hozott hozzájuk vendégségbe.

– Nálunk szeretne lakni – mondta a lányának. – De hát hol? Anyád haldoklik odabent.

– Egy szénapadlás csak akad talán?

– Hideg az még ilyenkor – mondta Liza félénken.

– Akkor kaphatnék egy subát?

Apja és a vendég sokáig iszogattak a konyhában. Anyja erőlködve hörgött a deszkafal mögött. Liza a pincébe szaladt káposztáért, rántottát sütött és – figyelt.

Jobbára apja beszélt. Pohárszám öntötte magába a vodkát, kézzel szedte ki a tálból a káposztát, borostás szájába tömte, és falás közben megállás nélkül beszélt:

– Várj csak, várj csak, kedves fiam. Az élet olyan, mint az erdő, ritkítani kell, tisztítani, érted? Várj csak. Sok ott a korhadt fa, a beteg törzs, az aljnövényzet. Így van?

– Tisztítani kell – hagyta helyben a vendég. – Nem ritkítani, hanem tisztítani. Gazra nincs szükség a földéken.

– Így van – mondta az apja. – Így van, de várj csak. Ha az erdőről van szó, azt mi, erdészek, jól megértjük.

Mi megértjük, ha az erdőről van szó. De ha az életről? Ha egy meleg, mozgó, lélegző valamiről?

– Farkasról például...

– Farkasról? – méltatlankodott az apja. – A farkas zavar téged? De hát mért zavar? Mért?

– Hát mert foga van – mosolygott a vadász.

– Talán ő tehet róla, hogy farkasnak született? Ő tehet róla?... Ne-em, barátocskám, csak mi vádoljuk érte. Megvádoltuk, de őt nem kérdeztük meg. Hát hol itt a lelkiismeret?

– Na, hallod, Petrovics, farkas és lelkiismeret, összeegyeztethetetlen fogalmak.

– Összeegyeztethetetlenek?... Hát a farkas és a nyúl talán összeegyeztethető? Csak ne ne vess, várj csak, barátocskám!... Tegyük fel, megparancsolják, hogy a farkasokat a lakosság ellenségének tartsuk. Rendben van. Mindnyájan hozzálátunk, és össznépi erővel lelövöldözzük Oroszország összes farkasát. De mindet ám!... Mi lesz akkor?

– Hogyhogy mi lesz? – mosolygott a vadász. – Sok hasznos vad megmarad...

– Dehogy sok, kevés! – ordította Liza apja, és szőrös öklének teljes erejével a döngő asztalra csapott. – Alig maradna belőlük, érted? Hisz az állatnak futnia kell ahhoz, hogy egészséges legyen, futnia, barátocskám, világos? És ahhoz, hogy fusson, félnie kell, félnie attól, hogy felfalják. Nahát. Persze, lehet egyszínűnek is hagyni az életet. Lehet. De minek? A nyugalom kedvéért? Hogy farkasok nélkül a nyulak elhájasodjanak, el-lustuljanak, és semmit se dolgozzanak? Mi lenne akkor? Tenyésztetni kezdenénk, vagy külföldön vásárolnánk a farkasokat azért, hogy legyen mitől félni?

– Iván Petrovics, nem tettek téged véletlenül kuláklísta-ra? – szólt közbe hirtelen a vendég halkan.

– Miért tettek volna? – lélegzett mélyet az erdész. – Minden vagyonom a két öklöm, a feleségem meg a lányom. Nem éri meg nekik, hogy engem kuláknak nyilvánítsanak.

– Nekik?

– Nahát, nekünk! – Liza apja újra töltött a poharakba, és koccintott. – Én nem farkas vagyok, barátocskám, hanem nyúl. – Felhajtotta poharát, nagy zajjal odébb lökte az asztalt, és felállt. Olyan volt, mint egy bozontos medve. Az ajtóban még visszafordult.

– Én aludni megyek. Téged majd elkísér a lányom, és mindent megmutat.

Liza csendben ült a sarokban. A vadász városi ember volt, fehér fogú és fiatal – mindez zavarba hozta. Bár szakadatlanul nézte a férfit, mégis mindig idejében elkapta róla a tekintetét, nehogy pillantásuk találkozzék. Félt, hogy az megszólítja, és ő nem tud felelni, vagy butaságot válaszol.

– Meggondolatlan ember az apja.

– Vörös partizán – mondta a lány gyorsan.

– Ezt tudjuk – mosolygott a vendég, és felállt. – No, mutassa meg, hol alszom, Liza.

A szénapadláson olyan sötét volt, mint a pincében. Liza megállt a bejáratnál, gondolt egyet, és kivette a vendég kezéből a nehéz kincstári subát meg a gyűrött párnát.

– Várjon egy kicsit.

Felment a rozoga lépcsőn, tapogatózva széthányta a szénát, és odatette a párnát a fejrészhez. Már régen lemehetett volna, hogy felküldje a vendéget, de feszülten hallgatózva csak egyre mászkált a sötétben, a puha, tavalyi szénán, felrázta és szétterítette, hogy minél kényelmesebb legyen. Soha életében nem vallotta volna be magának, hogy azt várja, megreccsenjen a lépcső a férfi lépteit alatt; vágyott a sietős és suta találkozásra a sötétben, a férfi lélegzésére, suttogására, sőt durvaságára. Nem, semmilyen bűnös gondolat nem fordult meg Liza fejében: csak azt akarta, hogy hirtelen erősebben dobogjon a szíve, hogy felderengjen előtte valami ködös, forró dolog ígérete, és mindjárt el is tűnjék.

De a lépcső nem reccsent meg, és Liza lement. A ven-

dég ott cigarettázott a bejáratnál, s ő mérgesen rászólt, hogy eszébe ne jusson dohányozni a szénapadláson.

– Tudom – mondta a férfi, és eltaposta a cigarettavéget. – Jó éjszakát.

Ezzel aludni ment. Liza pedig beszaladt a házba mosogatni. Amíg mosogatott, gondosan, a szokásosnál lassabban törülgetve minden egyes tányért, újra rettegve és reménykedve várta a kopogtatást az ablakon. De most nem kopogtatott senki. Liza elfújta a lámpát, lefeküdt, és hallgatta anyja megszokott köhögését, az apja nehéz, részeg horkolását.

Reggelenként a vendég eltűnt a házból, s csak késő este tért vissza, éhesen és fáradtan. Liza vacsorát adott neki, a férfi ilyenkor gyorsan evett, de nem mohón, és ez tetszett a lánynak. Evés után rögtön felment a padlásra, Liza pedig lent maradt, mert már nem kellett ágyaznia.

– Hogyhogy semmit sem hoz haza a vadászatról? – kérdezte tőle egyszer, összeszedve a bátorságát.

– Nincs szerencsém – mosolygott a férfi.

– Egészen lefogyott – folytatta Liza, kerülve a tekintetét. – Milyen pihenés ez?

– Nagyszerű pihenés, Liza – sóhajtott a vendég. – Csak sajnos, már vége: holnap elutazom.

– Holnap? – kérdezte vissza Liza csüggedten.

– Igen, reggel. Így hát nem is ejtettem el egyetlen vadat sem. Mulatságos, ugye?

– Mulatságos – hagyta rá a lány szomorúan.

Többet nem beszéltek, de alighogy a férfi kilépett, Liza úgy-ahogy rendet csinált a konyhában, és kisurrant az udvarra. Sokáig járkált a csűr körül, hallgatta a vendég lélegzését és köhécselesét, a körmét rágta, majd halkan kinyitotta az ajtót, és gyorsan, mielőtt meggon-
dolhatta volna, felmászott a szénapadlásra.

– Ki az? – kérdezte halkan a férfi.

– Én vagyok – mondta Liza. – Megigazítanám a fekhelyét...

– Nem kell – szakította az félbe. – Menj aludni.

Liza nem szólt semmit, csak szorosan ült mellette a padlás füledt sötétjében. A férfi hallotta visszafojtott lélegzését.

– Mi az, unatkozol?

– Igen – válaszolta a lány alig hallhatóan.

– Ostobaságot még unalomból sem érdemes csinálni.

Lizának úgy tűnt, hogy a férfi mosolyog. Megharagudott, gyűlölte őt is, meg saját magát, de csak ült tovább. Nem tudta, miért üldögél, mint ahogy nem tudta azt sem, miért jött ide. Eddigi életében szinte sohasem sírt, mert mindig egyedül volt, és megszokta a magányt, de most mindennél jobban kívánta, hogy megsajnálják. Hogy becézzessék, megsimogassák a fejét, vigasztalják, és – ezt magának sem merte bevallani – esetleg meg is csókolják. De nem mondhatta meg, hogy utoljára anyja csókolta meg öt évvel ezelőtt, és ezt a csókot most azért kívánja, hogy záloga legyen annak a gyönyörű másnapnak, amelynek kedvéért élt a földön.

– Menj aludni – mondta a férfi. – Fáradt vagyok, korán kell kelnem.

És ásított. Hosszan, egykedvűen, hangosan. Liza ajkába harapott, nekiindult a lépcsőnek, jól be is ütötte a térdét, majd teljes erővel becsapta az ajtót, és kirohant az udvarra.

Reggel hallotta, amint apja befogta a jó öreg Dimókot, a vendég elbúcsúzott anyjától, majd a kapu nyikorgását is hallotta. Közben pedig csak feküdt, alvást színlelve, és lezárt szemhéja alól peregtek a könnyek.

Délben apja becsípve érkezett haza. Sapkájából nagy, kékes, durva szemű cukordarabokat szórt ki, amelyek hangos koppanással estek az asztalra. Elragadtatva mondta:

– Nagykutya ez a mi vendégünk! Cukrot utaltatott ki nekünk, nézzétek. Már egy éve egy szemet se láttunk a boltunkban. Most pedig három egész kilót kaptunk!...

Azután elhallgatott. Sokáig kutatott a zsebében, és végül dohányzacskójából gyűrött cédulát vett elő:

– Nesze.

„Neked tanulnod kell, Liza. Az erdőben teljesen elvadulsz. Augusztusban gyere a városba, elhelyezlek a technikumban és a diákotthonban.”

A végén aláírás, cím. És semmi egyéb – még egy üdvözlő szó sem.

Egy hónappal később Liza anyja meghalt. Eddig is mogorva apja most teljesen elvadult, védte az italt, de Liza éppúgy várta a másnapot, mint azelőtt, csak még jobban bezárta az ajtót éjjelre apja cimborái elől. Mostantól kezdve az a másnap szorosan az augusztushoz kötődött, és miközben a falon túli részeg gajdolást hallgatta, Liza ezredszer is elolvasta a rongyossá gyűrött cédulát.

Aztán kitört a háború, és a város helyett a védelmi munkálatokhoz került. Egész nyáron lövészárkokat és tankcsapdákat ásott, melyeket a németek gondosan kikerültek, többször bekerítették, de mindannyiszor sikerült kikecmeregni, és azután újra ásott, egyre messzebb kerülve kelet felé. Késő ősszel valahol a Valdáj-fennsíkon túl járt már, ahol csatlakozott egy légvédelmi egységhez, és ezért futott most a 171-es számú vasúti kitérőállomás felé...

Vaszkov azonnal megtetszett neki: még amikor ott állt felsorakozott alakzatuk előtt, álmos szemével zavartan pislogva. Megtetszett férfias szűkszavúsága, paraszti megfontoltsága, és az a sajátos, férfias józansága, amelyet minden nő a nyugodt családi tűzhely biztosítékának tart. De úgy alakult, hogy a parancsnokot mindnyájan kigúnyolták: ezt tartották a megfelelő hangnemnek. Liza nem vett részt ebben a gúnyolódásban, de amikor a mindentudó Kirjanova nevetve közölte, hogy a törzsőrmester nem tudott ellenállni háziasszonya pompás bájainak, Liza hirtelen felcsattant:

– Ez nem igaz!

– Beleszerettél! – kiáltott fel diadalmasan Kirjanova.
– Beleesett a mi Bricskinánk, lányok! Beleesett a derék hadfiba!

– Szegény Liza! – sóhajtott nagyot Gurvics.

Ekkor mind lármázni, nevetni kezdtek, Liza pedig sírva fakadt, és beszaladt az erdőbe.

Ott sírdogált egy fatönkön, amikor Rita Oszjanyina rátalált.

– No, miért sírsz, te kis buta? Egyszerűbben kell élni. Egyszerűbben, érted?

De Liza olyan elfogódott volt, a törzsőrmester életét pedig annyira betöltötte a szolgálat, hogy még a tekintetük sem találkozott volna soha, ha nincs ez az alkalom. És ezért repült Liza az erdőn át, mintha szárnya lett volna.

– Majd azután énekelünk veled, Lizavéta – mondotta a törzsőrmester. – Előbb teljesítjük a harcparancsot, aztán énekelünk...

Liza a férfi szavaira gondolt és mosolygott, de közben szégyenkezett is a miatt a hatalmas, zavaros érzés miatt, amely egyre-másra hatalmába kerítette, és lángba borította fiatal arcát. Miközben rágondolt, elrohant a megjelölt fenyő mellett, amikor pedig a mocsárnál eszébe jutottak a dorongok, már nem akart visszamenni. Itt is akadt elég szél kidöntötte fa, így gyorsan kiválasztott magának egy megfelelő hosszú ágat.

Mielőtt belemászott volna a sűrű, szétomló ragacsba, lélegzetét visszafojtva fülelt, majd nagy buzgalommal levette a szoknyáját, odakötötte a bot végéhez, gondosan eligazította zubbonyát a derékszíj alatt, feljebb húzta kék kincstári alsóját, és csak ezután lépett bele a mocsárba.

Most senki sem ment előtte, hogy utat törjön az iszapban.

A folyékony, ragadós sár a combjához tapadt, utána húzódott, és Liza csak nagy ügyel-bajjal, fulladozva és imbolyogva haladt előre. Lépésről lépésre, elmerevedve a jeges víztől, miközben le nem vette szemét a két kis fenyőről a szigeten.

De nem az iszap, nem a hideg, nem is a talpa alatt lélegző, eleven talaj volt a legszörnyűbb számára. A legszörnyűbbnek a magányt érezte, a túlvilági, halálos

csendet a barnás mocsár felett. Szinte állati félelem fogta el, és ez a félelem nemhogy eltűnt volna, hanem minden lépéssel csak egyre nőtt. Liza elesetten és szármalmasan remegett, félt körülnézni vagy akár hangosan lélegzeni, félt minden felesleges mozdulattól.

Alig emlékezett rá, hogyan jutott ki a kis szigetre. Térden csúszva egyszerre beleütközött a rothadó fűbe, és sírva fakadt. Sokáig szipogott, könnyeit szétmázolta széles arcán, és a hideg, a magány és az undorító félelem szörnyű remegéssel töltötte el.

Azután talpra ugrott, de még patakozottak a könnyei. Szipogva körüljárta a kis szigetet, eltervezte, hogyan fog továbbmenni, majd anélkül, hogy kipihente volna magát, és erőt gyűjtött volna, újra belemászott a lápba.

Eleinte sekély részen haladt, ettől megnyugodott, sőt felvidult. Csak az utolsó szakasz volt hátra, és ez bármennyire is nehéznek ígérkezett, utána már a szilárd, fűvel és fákkal borított anyaföld következett. Liza már arra gondolt, hol fog megmosdani, eszébe jutott az összes pocsolya meg vízfolyás, és azt latolgatta, érdemes-e a ruháját kiöblíteni, vagy bírja-e ki a kitérőállomásig. Hiszen odáig már semmiség az egész, az utat az összes kanyarral együtt jól ismerte, és bátran számíthatott arra, hogy egy-másfél óra alatt eljut övéihez.

Most nehezebben haladt, az iszap a térdéig ért, de minden lépéssel közelebb jött a túlsó part, és Liza már a hasadékait is tisztán látta annak a fatönknek, amelyről a törzsőrmester akkor a mocsárba ugrott. Nevetni kellett ügyetlen mozdulatán, alig bírt a lábán megállni.

Ismét Vaszkovra gondolt, és még el is mosolyodott. Énekelni fognak, okvetlenül énekelni fognak, amint a parancsnok teljesítette a harcparancsot, és visszatér a kitérőállomásra. Akkor majd ravasznak kell lennie, cselhez kell folyamodnia, hogy kicsalja a férfit este az erdőbe. Ott pedig... Ott pedig majd meglátjuk, ki az erősebb: ő vagy a szállásadónő, akinek az az egyetlen előnye vele szemben, hogy egy fedél alatt lakik a törzsőrmesterrel...

Hirtelen hatalmas, barnás buborék puffadt előtte nagy dörrenéssel. Olyan váratlanul történt, olyan gyorsan és annyira közel hozzá, hogy Lizának még kiáltani sem volt ideje, csak ösztönösen arrébb lépett. Mindössze egy lépést tett oldalra, de lába rögtön elvesztette támaszát, és valahol az ingovány sűrűjében lebegett, míg az iszap puha satuként szorította a combját. Már hosszú ideje felgyülemelő rémülete most egyszerre felszínre tört, és éles fájdalommal markolta össze a szívét. Amíg azon igyekezett, hogy mindenáron megtartsa magát, és sikerüljön kivergődni az ösvényre, teljes súlyával a botra dőlt. A száraz ág nagyot reccsent, és Liza arccal előrebukott a hideg, folyékony iszapba.

Talajt nem érzett sehol. Lábát lassan, rettenetesen lassan húzta lefelé a mélység, karja összevissza kalimpált, és Liza kifulladásra vonaglott a folyékony sárban. Az ösvény pedig ott volt valahol egészen mellette: egy lépésre, fél lépésnyire tőle, de ezt a fél lépést már nem tudta megtenni.

– Segítség!... Segítség!... Segítség!...

Magányos, dermesztő kiáltása még sokáig visszhangzott a rozdsaszínű mocsár felett. Felszállt a fenyők csúcsára, leereszkedett az égererdő fiatal lombjára, hörgésbe fulladt, majd utolsó erejével ismét a felhőtlen májusi ég felé szállt.

Liza még sokáig látta ezt a gyönyörű, felhőtlen égboltot. Feléje igyekezett, miközben hörögve köpködte az iszapot, és még mindig reménykedett.

A fák ágai felett pedig lassan előbukkant a nap, sugarai a mocsárra estek, és Liza utoljára látta a meleg, elviselhetetlenül vakító fényt, amely olyan volt, mint a másnap ígérete. Az utolsó pillanatig hitt abban, hogy ez a másnap az övé is lesz...

Amíg nevetgéltek és falatoztak (természetesen hideget), az ellenség messzire szakadt tőlük. Egyszerűbben szólva, meglépett a lármás parttól, a hangos lányoktól és a láthatatlan legényektől, elrejtőzött az erdőben, eltűnt – mintha soha nem is lett volna.

Vaszkovnak ez nem tetszett. Nemcsak tapasztalt katonára, hanem tapasztalt vadász lévén – jól tudta, hogy az ellenséget, éppen úgy, mint a medvét, nem szabad szem elől téveszteni. Az ördög tudja, mit agyal még ki, mihez fog, merre hagy őrszemeket. Pontosan ugyanaz volt a helyzet, mint egy rosszul sikerült vadászaton, ahol nem lehet tudni, ki kire vadászik: a medve az emberre, vagy az ember a medvére. Hogy ilyesmi ne történhessék meg, a törzsőrmester otthagya a lányokat a parton, maga pedig Oszjanyinával felderítésre indult.

– Maradj mögöttem, Margarita. Ha megállok, te is állj meg, ha levetem magam a földre, te is azt tedd. A némettel bújócskázni: majdnem olyan, mintha a halállal játszanánk, úgyhogy csupa fül legyél. Csupa fül és csupa szem.

Ezzel előreindult. Bokortól bokorig, sziklától szikláig. Szinte fájt, úgy erőltette a szemét, fülét a földhöz tapasztotta, szaglászott a levegőben – egész teste robbanásig feszült, mint egy gránát. Miután mindent szemügyre vett, és minden hangot meghallgatott, intett – és Oszjanyina azonnal ott termett mellette. Némán figyelték mindketten, nem reccsennek-e meg a száraz gallyak, nem kezd-e bolondozni az ostoba szarka; majd a törzsőrmester ismét meggörnyedve, árnyként siklott előre a következő fedezékig, Rita pedig a helyén maradt, és kettőjük helyett fülelt.

Így haladtak végig a dombvonulaton, kijutottak a főállásra, majd a kis fenyőerdőbe, amelyen keresztül reggel Bricskina, a németeket elkerülve, az erdőbe ment. Egyelőre minden csendes és békés volt, mintha semmiféle diverzánsok nem léteztek volna, de Fedot

Jevgrafics nem engedett meg ilyen gondolatokat sem magának, sem a tizedesnek.

A kis fenyőerdő mögött terült el a Legont-tó mohos, kő borította, lejtős partja. A fenyves ott kezdődött egészen a tónál, végighúzódott a domboldalon, bütykös nyírfák erdeje és alacsony növésű fenyők ritkás csoportjai vezettek hozzá.

Itt a törzsőrmester megállt: távcsövével végigkutatta a bokrokat, hallgatózott, majd kissé felemelkedve sokáig szaglászta az enyhe légáramot, amely ferdén ereszkedett a tó tükrére. Rita mozdulatlanul, engedelmesen hasalt mellette, és közben bosszankodva vette észre, hogy átnedvesedik a ruhája.

– Érzed? – kérdezte halkan Vaszkov, és mintha nevetett volna magában. – Rávitte a németet a kultúra: kávézni szottyant kedve.

– Miből gondolja?

– Füstöt fúj a szél, vagyis leültek reggelizni. Vajon mind a tizenhatan?

Elgondolkodott. Puskáját gondosan egy fenyőfához támasztotta, a lehető legszorosabbra húzta derékszíját, és leült:

– Meg kell számolnunk őket, Margarita, nem tűnt-e el valamelyik közülük. Figyelj csak ide! Ha lövést hallasz, azonnal rohanj el, abban a pillanatban rohanj. Szedd össze a lányokat, és vonuljatok egyenesen kelet felé, egész a csatornáig. Ott jelentést teszel a németekről, bár úgy gondolom, hogy akkorra már tudni fognak az egészről, mert Lizavéta Bricskinának addigra valószínűleg el kell jutnia a kitérőállomáshoz. Megértetted?

– Nem – felelte Rita. – És ön?

– Hagyd ezt, Oszjanyina – intette le szigorúan a törzsőrmester. – Nem gombát szedni jöttünk ide. Ha megtalálnak, akkor élve nem engednek el, abban biztos lehetsz. Ezért azonnal rohanj el. Világos a parancs?

Rita hallgatott.

– Mit kell felelned, Oszjanyina?

– Azt kell felelnem, hogy világos.

A törzsőrmester elmosolyodott, és előrehajolva a legközelebbi kőrakáshoz futott.

Rita egész idő alatt nyomon követte, de még így sem vette észre, amikor a férfi eltűnt: mintha hirtelen elnyelték volna a szürke, mohos kövek. Rita szoknyája és zubbonyának ujja teljesen átnedvesedett ezalatt; a lány hátrakúszott, leült egy kőre, és az erdő békés zúgását hallgatta.

Majdnem teljesen nyugodtan várt, szilárdan hitte, hogy semmi sem történhet. Egész eddigi nevelése arra irányult, hogy mindig csak szerencsés végződésekre várjon: kételkedés a sikerben az ő nemzedékénél szinte egyenlő volt az árulással. Előfordult természetesen, hogy félelmet és hitetlenséget érzett, de a dolgok szerencsés kimeneteléről vallott belső meggyőződése mindig erősebb volt a reális körülményeknél.

Ám bármilyen feszülten figyelt is, bármennyire várta a parancsnokot, Fedot Jevgrafics mégis váratlanul és hangtalanul jelent meg: alig rezzentek a fenyők ágai. Szó nélkül vette a puskáját, intett a lánynak, és eltűnt az erdő sűrűjében. Csak a szikláknál állt meg.

– Rossz katona vagy, Oszjanyina elvtárs. Semmirekellő katona vagy.

Nem haragosan beszélt, hanem inkább gondterhelten, és Rita elmosolyodott:

– Miért?

– Elterpeszkedtél a kövön, mint valami vén nénike, pedig a parancs az volt, hogy feküdj.

– Nagyon nedves a föld, Fedot Jevgrafics.

– Nedves... – ismételte elégedetlenül a törzsőrmester. – Szerencséd, hogy azok kávéznak, különben egyszerűben véged lett volna.

– Tehát eltalálta?

– Nem vagyok jósnő, Oszjanyina. Tíz ember ül és eszik – láttam őket. Ketten őrségben vannak, azokat is láttam. A többi, feltételezésem szerint, más helyeken teljesít szolgálatot. Mintha hosszabb időre rendezkedtek volna be: zoknik száradnak a tábortűzük körül. Úgy-

hogy itt a legfőbb ideje, hogy megváltoztassuk a körletünket. Én még mászkálok itt egy kicsit a kövek között, körülnézek, te pedig, Margarita, eredj a katonákért. És a legnagyobb csendben hozd ide őket. De nehogy valami nevetgélés legyen!

– Értettem.

– Még valami: kiterítettem ott egy kis mahorkát száradni: fogd azt is, légy szíves. Meg a holmimat is hozd el!

– Hozom, Fedot Jevgrafics.

Amíg Oszjanyina a harcosokért futott, Vaszkov hason csúszva minden szomszédos és távolabbi kőrakást bejárt. Mindent alaposan végignézett, hallgatózott, szaglászott, de a németeknek még csak a színét sem látta, ettől kissé jobb kedvre derült. Hiszen minden számítása szerint Liza Bricskina bármely percben a kitérőállomáshoz érhet, jelentést tesz, és azon nyomban fonódni kezd a diverzánsok köré a hajtóvadászat láthatatlan hálója. Estére, de legkésőbb hajnalra megjön a segítség, ő nyomra vezeti őket, és... és a lányait elviszi a sziklák mögé. Minél messzebbre, hogy ne hallják az ordítást, mert közelharc nélkül itt nem lehet majd boldogulni.

Már messziről megállapíthatta, hogy jönnek a katonái. Nem mintha lármáztak, suttogtak vagy zajt csaptak volna, de – hiába – a parancsnok egy jó versztányiról már pontosan tudta, hogy jönnek. Vagy azért, mert jócskán lihegtek az igyekezettől, vagy mert kölnivíz illata lengett előttük, mindenesetre Fedot Jevgrafics magában örült annak, hogy a diverzánsok között nincs hivatásos vadász.

Rettenetesen szeretett volna rágyújtani, mert már bizony harmadik órája mászkált a sziklákon és az erdőben, dohányzacskóját pedig, nehogy kísértésbe essen, otthagya a köveken, a lányoknál. Amikor odaértek hozzá, figyelmeztette valamennyiüket, hogy maradjanak csendben, és a dohányzacskója után érdeklődött. Oszjanyina pedig összezsápolta a kezét:

– Elfelejtettem! Édes Fedot Jevgrafics, elfelejtettem!...

Csak krákogott a törzsőrmester: ó, te feledékeny női nem, az ördög vigyen el! Csak lett volna férfiról szó, mi sem egyszerűbb: lehordta volna a sárga földig, és visszaküldte volna az ostobát a dohányzacskóért. De itt most mosolyt kellett ajkára erőltetnie:

– No, semmi baj, rendben van. Mahorka akad még... A hátizsákomat nem felejtettétek ott véletlenül?

A hátizsák megvolt, a parancsnok pedig nem a mahorkát sajnálta, hanem a dohányzacskót, amelyet ajándékba kapott, és amelyre az volt ráhímezve: „A HAZA HŐS VÉDŐJÉNEK”. De még mielőtt rosszkedvét eltitkolhatta volna, Gurvics visszairamodott:

– Én elhozom! Tudom, hol van!

– Hová, Gurvics harcos?... Tolmács elvtárs!...

De már csak a csizmák dobogását lehetett hallani...

Azért csak a dobogásukat, mert Szonja Gurvics mostanáig sohasem viselt csizmát, és tapasztalatlansága miatt két számmal nagyobbat vételezett a raktárból. Ha a csizma illik a lábra, nem dobog, hanem kopog: ezt minden hivatásos katona tudja. De Szonja családja civil család volt, csizma egyáltalán nem akadt náluk, sőt Szonja apja azt sem tudta, eszik-e a csizmát vagy isszák...

Nyemigán túli házacskájuk ajtaján kis réztábla függött: „SZOLOMON ÁRONOVICS GURVICS, AZ ORVOSI TUDOMÁNY DOKTORA”. És bár a papa egyszerű körorvos volt, és egyáltalán nem a tudományok doktora, a táblát mégsem vették le, mert azt még a nagypapa ajándékozta neki, és saját kezűleg erősítette fel az ajtóra. Azért tette föl, mert fia tanult ember lett, és erről tudnia kellett egész Minszk városának.

Közvetlenül az ajtó mellett pedig még egy fogantyú is lógott, amelyet folyton rángatni kellett ahhoz, hogy a csengő megszólaljon. Szonja egész gyerekkorát végigkísérte a csengő nyugtalanító hangja: télen, nyáron, éjjel, nappal. A papa olyankor fogta a táskáját, és bármi-

lyen volt az idő, gyalog indult útnak, mert a bérkocsi sokba került. Amikor hazajött, halkan beszélt a tuberkulózisokról, torokgyulladásokról és maláriáról, a nagymama pedig meggylikőrt adott neki.

Nagyon nagy és nagyon összetartó családjuk volt: gyerekek, unokatestvérek, a nagymama, a mama hajadon húga, és még valami ki tudja, milyen távoli rokon, és a házban nem akadt egyetlen ágy sem, amelyben csak egyvalaki aludt volna, de olyan, amelyben hárman is, annál inkább.

Szonja még az egyetemen is nővérei átalakított ruháit hordta: ezek olyan szürkék és feszesek voltak, mint valami páncéling. Sokáig nem vette észre nyomasztó voltukat, mert tánc helyett az olvasóterembe és a moszkvai Művész Színházba rohant mindig, ha sikerült jegyet szereznie a kakasülőre. Aztán nyomban észrevette, amint rájött, hogy szemüveges egyetemi kollégája egyáltalán nem véletlenül került mellé az olvasóteremben. Ez már egy évvel később történt, nyáron. És öt nappal a Gorkij-parkbeli egyetlen és felejthetetlen randevújuk után a fiú egy vékony Blok verseskötetet ajándékozott neki, és – önként jelentkezett a frontra.

Igen, Szonja az egyetemen nővérei átalakított ruháit hordta, amelyek hosszúak és nehezek voltak, mint valami páncéling...

Igaz, hogy nemsokáig viselte őket: mindössze egy évig. Azután egyenruhát vett fel. És csizmát húzott – két számmal nagyobbat a kelleténél.

Az alakulatnál alig ismerték: jelentéktelen volt, amellet megbizható, és véletlenül került a légvédelmi tüzérlányok közé. A hadsereg állandó védekezésbe szorult, ehhez tolmácsra nem volt szükség, de légvédelmi tüzérré annál inkább. Így Zsenyka Komelkovával együtt őt is átvezényelték a Messerekkel vívott harc után. Így történt, hogy most az ő hangja volt az, amelyet egyedül a törzsőrmester hallott meg:

– Mintha Gurvics kiáltott volna?...

Felfigyeltek: csend volt a dombvonulat felett, csak a szél füttyörészett halkan.

– Nem – mondta Rita. – Csak úgy rémlett.

A távoli, erőtlen, sóhajtásszerű hang lassan elhalt, de a feszülten figyelő Vaszkov még mindig hallotta, és arca kővé dermedt. Ez a szokatlan kiáltás mintha megakadt volna benne, mintha még most is hallatszott volna, és Fedot Jevgraficsban megdermedt a rémület, amikor rádöbbsent, amikor már biztosan tudta, hogy mit jelent. Tekintete üveges lett, majd idegenül csengő hangon megszólalt:

– Komelkova, utánam! A többiek itt várjanak.

Árnyként siklott előre; Zsenyka, egyre jobban kifut-ladva, alig bírta követni. Igaz, hogy Fedot Jevgrafics könnyűszerrel haladt, ő pedig puskával és ráadásul szoknyában, ami futás közben mindig szűkebb, mint amilyennek lennie kellene. De mindenekelőtt annyira igyekezett csendben haladni, hogy egyéb-re már alig maradt ereje.

A törzsőrmester agyába belevésődött a hallott kiáltás. Az az egyetlen, szinte hangtalan kiáltás, amelyet azonnal meghallott, felismert és megértett. Hallott ő már ilyen kiáltásokat, amelyekkel minden elszáll, minden kitárul, és ezért hangjuk messze cseng. Belül cseng, az emberben magában, és ezt az utolsó csengést már soha többé nem lehet elfelejteni. Mintha megdermesztené, jéggé fagyasztaná, mintha kínozná és összeszorítaná a szívet – és ezért sietett most annyira a parancsnok.

Ezért állt meg, mintha falba ütközött volna, mégpedig olyan hirtelen, hogy Zsenyka, nagy iramában, puskája csövével szinte felnyársalta a lapockáját. A férfi oda sem nézett, csak leült, és kezét a földre tette. Egy lábnyom volt előtte. Széttaposott és recés.

– Németek? – suttogta lázasan és hangtalanul Zsenyka.

A törzsőrmester nem felelt, csak figyelt, hallgatózott, és szaglászott a levegőben, majd összeszorította öklét, hogy belefehéredtek a csontjai. Zsenyka előrenézett, és

a köveken sötét cseppeket látott. Vaszkov óvatosan fel-
emelt egy kavicsot: sűrű, fekete csepp gurult végig rajta,
mintha élne. Zsenyka felkapta a fejét, kiáltani akart – de
csak felsóhajtott.

– Valami nincs rendjén – ismételte halkán a
törzsőrmester: – Valami nincs rendjén...

Óvatosan letette a követ, körülnézett, és azt méregette,
ki hova mehetett, ki hol állt. És egyszerre a szikla
mögé lépett.

A kövek közötti hasadéokban, összegörnyedve feküdt
Gurvics, megperzselt szoknyája alól ferdén meredezett
elő durva, vízhatlan csizmája. Vaszkov elhúzta a lányt
derékszijánál fogva, kissé felemelte, hogy a hóna alá
nyúlhasson, félrevonszolta, és a hátára fektette.

Szonja az eget nézte fénytelen, félig lezárt szemével,
zubzonyát a mellén vastagon átítatta a vér. Fedot Jevg-
rafics óvatosan kigombolta a zubbonyt, és odatapasztot-
ta a fülét. Hallgatta, sokáig hallgatta, Zsenyka pedig
hangtalanul reszketett mögötte, és az öklét harapdálta.
Azután a férfi felegyenesedett, és nagy gonddal eligazí-
totta a lány mellén a vértől ragadós inget: két keskeny
nyílás látszott rajta. Egyik a mellébe hatolt, a bal olda-
lán. A másik – lejjebb – a szívébe.

– Hát ezért kiáltottál – sóhajtott a törzsőrmester. –
Ezért sikerült kiáltanod, mert a szúrást férfinak szánták.
Elsőre nem hatolt a szívedig, mert a melled megállítot-
ta...

Eligazította a lány gallérját, begombolta a gombokat,
mindet, a legutolsóig. Összekulcsolta a kezét, le akarta
zárni a szemét is, de nem sikerült, csak a szemhéját
kente össze vérrel; aztán felemelkedett:

– Nyugodj békében, Szonyecska.

Zsenyka görcsösen felzokogott mögötte. A törzsőr-
mester szeme nagyot villant:

– Most nincs idő gyászolni, Komelkova. – Ezzel leha-
joltva gyorsan előreindult, az alig kivehető recés lábnyo-
mok után kutatva...

Vajon várták a németek Szonját, vagy véletlenül botlott beléjük? Nem volt elég óvatos, amikor a már kétszer végigjárt úton szaladt, azon igyekezve, hogy elhozza neki, Vaszkov törzsőrmesternek, azt az ezerszer elátkozott mahorkát. Csak futott jókedvűen, és még csak meg sem érthette, honnan csapódott gyöngé vállára az ólmos súly, miért szorította össze szívét olyan szúró, éles fájdalom...

De nem, mégis megértette. Megértette, és még kiáltani is volt ideje, mert a kés nem hatolt a szívébe az első szúrással; a melle – domború és kemény melle volt – megakadályozta.

Persze az is lehet, hogy nem így történt. Lehet, hogy vártak rá? Lehet, hogy a diverzánsok rászedték a tapasztalatlan lányokat és őt is, a hivatásos katonát, aki felderítésért már kitüntetést is kapott? Lehet, hogy nem is ő vadászik rájuk, hanem azok őrá? Lehet, hogy már szemügyre vettek mindent, kiszámolták és eldöntötték, mikor, melyikük kivel fog végezni?

Nem a félelem, a düh vezette most Vaszkovot. Fogát csikorgatta sötét, mindent elborító dühében, és csak egy kívánsága volt: utolérni őket. Utolérni, és ott majd elbánni velük...

– Nekem te nem fogsz kiabálni... Nem, nem fogsz...

Halvány lábnyom még egy helyen látszott a kőrakáson, és Fedot Jevgrafics már pontosan tudta, hogy a németek ketten voltak. Ismét nem tudta magának megbocsátani, ismét gyöttrődött, és vádolta magát amiatt, hogy nem ügyelt eléggé rájuk, arra számított, hogy a tábortűz másik oldalán haladnak, és nem ezen, és veszni hagyta a tolmácsát, akivel este még a vacsoráját osztotta meg. Egyre gyötörte ez a gond, és csak egyvalami nyugtatta most meg – az üldözés. Semmi másra nem akart gondolni, még Komelkovára sem nézett rá.

Zsenyika tudta, hová futnak és miért. Tudta, bár a törzsőrmester nem mondott semmit, tudta, de nem ér-

zett félelmet. Hirtelen mintha minden megdermedt volna benne, ezért nem fájt és nem vérzett a szívében a seb, amely talán fájt és vérzett volna, ha Zsenyka engedi, de most semmi másra nem figyelhetett. Így volt ez annak idején, amikor az észt asszony elrejtette őt. Negyvenegy nyarán, majdnem egy évvel ezelőtt...

Vaszkov felemelte a kezét, és Komelkova rögtön megállt, visszafojtva lihegését.

– Fújd ki magad – mondta alig hallhatóan Fedot Jevgrafics. – Itt vannak valahol a közelben.

Zsenyka nehézkesen támaszkodott a puskájára, feltépte zubbonyának gallérját. Szeretett volna teli tüdőből mélyet lélegezni, de a kilégzést meg kellett szűrnie, mint egy szitán, és a szíve ettől sehogyan sem akart megnyugodni.

– Ott vannak – mondta a törzsőrmester, és a sziklák közötti szűk hasadékra nézett. Zsenyka is odapillantott: a ritkás nyírfaerdőben, amely tőlük az erdőhöz vezetett, alig észrevehetően rezegtek a fák hajlékony csúcsai.

– Mellettünk mennek majd el – folytatta oda sem nézve Vaszkov. – Te maradj itt. Ha hápogok, csapj lármát valamivel. Akár egy kővel, vagy a puskatussal, hogy odanézzenek. Aztán rögtön hagyd abba. Megértetted?

– Megértettem – felelte Zsenyka.

– Tehát csak ha hápogok. Nem előbb.

Hatalmasat, mélyet sóhajtott, és a kőrakáson átugorva a nyírfaerdőbe vetette magát, hogy a németek útját elvágja.

A fődolog most az volt, hogy sikerüljön elfutnia a napról, hogy azoknak süssön majd a szemébe. A másik pedig az, hogy a hátukra ugorjon. Aztán ütni, vágni, csak kiáltani nem hagyni őket. Mintha vízbe fojtaná...

Kiválasztott egy jó helyet, amelyet sem ki nem kerülhettek, sem észre nem vehettek a németek. Ugyanakkor felfedték magukat, mert az ő rejtekhelye előtt egy tisztás húzódott a nyírfaerdőben. Innen természetesen nyugodtan lőhetett, anélkül, hogy célt tévesztett volna, de

nem volt benne biztos, nem hallatszanak-e el a lövések a németek főcsoportjáig, így egyelőre nem volt tanácsos zajt ütnie. Ezért pisztolyát azonnal a pisztolytáskába dugta, rögzítette, hogy ki ne essen véletlenül, és kipróbálta, könnyen jár-e ki tokjából zsákmányolt finn kése.

Ekkor mutatkoztak a fritzek először leplezetlenül a ritkás nyírfaerdőben, a tavaszi, még csipkés szélű levelek között. Ahogy Fedot Jevgrafics várta, ketten voltak; elől egy markos legény, géppisztollyal a jobb vállán. Most volt a legjobb alkalom, hogy pisztolyvégre kapja őket, a legjobb alkalom, de a törzsőrmester ismét elkergette magától ezt a gondolatot, nem mintha félt volna a lövések dörrenésétől, mint az előbb, hanem azért, mert Szonjára gondolt, és most nem tudott könnyű halállal büntetni. Szemet szemért, késért kést – csak szúrni, vágni őket –, ez az egyetlen út, nincs más megoldás.

A németek nyugodtan mentek, minden elővigyázatosság nélkül, a hátulsó kétszersültet rágott, és a szája szélét nyalogatta. A törzsőrmester megállapította lépteik hosszát, kiszámolta és felmérte, mikor kerülnek vele egy vonalba, előhúzta finn kését, és amikor az első egy jó ugrásnyira ért tőle, két rövidet hápogott. A németek egyszerre kapták fel a fejüket, de ekkor Komelkova csapott lármát a puskatussal mögöttük a sziklán, mire hirtelen megfordultak a zajra – akkor ugrott oda Vaszkov.

Pontosan kiszámította az ugrást: pontosan választotta meg a pillanatot, és jól mérte ki a távolságot – mindent idejében. Az egyik német hátára ugrott, térdével az oldalához szorította annak könyökét. A fritznek még csak lélegzetet venni vagy megmoccanni sem maradt ideje, amikor a törzsőrmester bal kezével megragadta a homlokát, hátracsavarta a fejét, és éles pengéjét kifeszülő torkába döfte.

Pontosan így tervezte el: elbánni vele, mint egy birkával, hogy ne tudjon kiáltani, csak hörögjön, amíg elvér-

zik. Mielőtt a német összeroskadt volna, a parancsnok leugrott a hátáról, és a másakra vetette magát.

Mindössze egy pillanat telt el, egyetlen pillanat: a másik német még háttal állt, még forgolódott. Talán nem maradt Vaszkovnak elég ereje az újabb ugráshoz, vagy kissé tévovázott, de ezt a németet nem érte el késével. Kiütötte a géppisztolyt a kezéből, ekkor azonban saját finn kését is kiejtette, amely csupa vér volt, csúszott, mint a szappan.

A helyzet ostobán alakult: harc helyett birokra mentek. A fritz középtermetű volt, de keménykötésű, szívós: Vaszkov sehogyan sem tudott vele elbánni, nem tudta maga alá gyűрни. Ott dulakodtak a mohos földön a kövek és nyírfák között, de a német egyelőre hallgatott: vagy mert úgy vélte, hogy egyedül is legyőzi a törzsőrmestert, vagy egyszerűen kímélte az erejét.

Fedot Jevgrafics ismét hibázott: ügyesen el akarta kapni a németet, de annak sikerült kicsúsznia a keze közül, és kését kirántania a tokjából. Vaszkov annyira megrémült ettől a késtől, annyi erőt és figyelmet fordított rá, hogy végül is a német fölébe került, leszorította izmos lábával, és már a torka felé közelített törének fénytelen pengéjével. A törzsőrmester egyelőre még visszatartotta a kezét, egyelőre még védekezett, de a fritz fentről teljes súlyával nyomta, amit Vaszkov nem bírhatott sokáig. Ezt tudta a parancsnok, és tudta a német is – nemhiába vicsorított, összeszűkülő szemmel.

De hirtelen megroggyant, mint egy zsák; elernyed, és Fedot Jevgrafics először nem értette, mert nem hallotta az első ütést. De a másodikat már igen: tompán hangzott, mintha korhadt fába vágtak volna. Meleg vér fröccsent arcába, a német lassan hátraesett, eltorzult szájával kapkodva a levegőt. A törzsőrmester odébb lökte, kitepte kezéből a kést, és gyorsan a szívébe döfte.

Csak akkor nézett körül: Komelkova harcos állt előtte, puskáját csövénél fogva, mint egy botot. A puska agya véres volt.

– Derék lány vagy, Komelkova... – nyögte ki háromszorra a törzsőrmester. – Köszönetemet... fejezem ki...

Fel akart állni, de nem tudott. Úgy maradt ülve a földön, mint a szárazra vetett hal, csak kapkodott a levegő után. Egyre azt az elsőt nézte: egészséges volt az a német, egészséges, mint egy bika. Még rángatózott, még hörgött, még patakokban folyt a vér belőle. A másik már nem mozdult: összegörnyedt a halála előtt, úgy is merevedett meg. A munkát elvégezték.

– Látod, Zsenya – szólalt meg halkán Vaszkov. – Kettővel kevesebb maradt belőlük...

Zsenyka hirtelen eldobta a puskáját, és összegörnyedve a bokor mögé ment, dülöngélve, mintha részeg volna. Ott térdre esett, émelygett, kavargott a gyomra, és szipogva egyre hívogatott valakit – talán az anyját...

A törzsőrmester felállt. Még remegett a térde, és fájt a szíve tája, de veszélyes lett volna több időt vesztegetniük. Nem háborgatta Komelkovát, nem szólt rá, tudta magáról, hogy az első közelharc mindig összetöri az embert, amikor megszegi a „ne ölj” törvényét, amely olyan természetes, mint maga az élet. Ehhez hozzá kell szokni, a szívnek meg kell kérgesednie, és nemhogy olyan harcosok, mint Jevgenyija, de még jól megtermett férfiak is súlyosan, gyötrően szenvedtek, amíg megedződött a lelkük. Itt pedig egy nő csapott puskatussal egy élő ember fejére, egy asszony, leendő anya, akibe maga a természet ültette bele a gyilkosság iránti gyűlöletet. Fedot Jevgrafics ezt is a németek számlájára írta, mert ők szegték meg az emberi törvényeket, és ezzel maguk is minden törvényen kívül kerültek. Ezért csak undort érzett, amint átkutatta a még meleg testeket, csak undort: mintha állatok hulláit forgatná...

Végül is megtalálta, amit keresett – a magasabbnak, aki éppen csak hogy abbahagyta a hörgést, és kilhelte a lelkét, a zsebében megtalálta a dohányzacskóját. Saját, tulajdon dohányzacskóját, tetején a hímzéssel: „A HAZA HŐS VÉDŐJÉNEK”. Megfogta, markába szorította: nem sikerült Szonjának elhoznia... Csizmájával

félrerúgta az útját keresztező szőrös kart, és odament Zsenykához. A lány még mindig a bokorban térdelt, fulladozva és szipogva.

– Menjen innen... – mondta.

De a férfi összeszorított tenyerét a lány arca elé tartotta, és szétnyitva, megmutatta a dohányzacskót. Zsenyka azonnal felemelte a fejét: megismerte.

– Kelj fel, Zsenya.

Segített a lánynak talpra állni, majd visszafelé akarta vezetni, a kis tisztásra, de Zsenya csak egyetlen lépést tett, és megállt, a feje megremegett.

– Hagyd el már – mondta a férfi. – Túl vagy rajta, és kész. Itt csak egyet kell megérteni: nem emberek ezek. Nem emberek, nem férfiak, még csak vadállatok sem: hanem fasiszták. Hát úgy tekints rájuk.

De Zsenyka nem tudott rájuk nézni, és Fedot Jevgrafics nem is erőltette. Összeszedte a géppisztolyokat, a tartalék tölténytáraikat és a kulacsaikat is el akarta venni, de ahogy egy oldalpillantást vetett Komelkovára, meggondolta. A fene vigye őket: nem nagy zsákmány az egész, de a lánynak mégis könnyebb így, kevesebb van, ami emlékezteti.

Vaszkov nem rejtette el a halottakat; az összes vérnyomot úgysem tüntethette el a tisztásról. Nem is lett volna értelme; a nap már estébe hanyatlott, hamarosan meg kellett érkeznie a segítségnek. A németeknek kevés idejük volt hátra, és a törzsőrmester azt akarta, hogy azt a keveset is nyugtalanságban töltsék. Vegyék csak észre, hadd találgassák, ki végzett a járőrükkel, hadd reszkeszenek minden nesztől, minden árnyéktól.

Az első vízfolyásnál a törzsőrmester megmosdott, szakadt gallérját valahogy zubbonyához erősítette, és így szólt Jevgenyijához:

– Nem akarsz kicsit megmosakodni?

A lány csak a fejét rázta: nem, most nem lehet vele beszélgetni, nem lehet elterelni a figyelmét... A törzsőrmester felsóhajtott:

– Megtalálod a mieinket magad is, vagy kísérjelek el?

– Megtalálom.

– Akkor indulj. És ide gyertek Szonjához. Vagyis oda... Talán félsz egyedül?

– Nem.

– Azért mégis óvatosan menj. Meg kell értened.

– Értem.

– No, akkor indulj. Ne húzzátok ott az időt, majd aztán fogjuk megsíratni.

Elváltak. Fedot Jevgrafics a lány után nézett, amíg csak el nem tűnt: nem úgy ment, ahogy kellett volna. Magával törődött, nem az ellenséggel. Ejnye, micsoda katonák...

Szonja az eget nézte fénytelen, félig csukott szemével. A törzsőrmester újra megpróbálta lezárni a lány szemét, de most sem sikerült. Akkor kigombolta Szonja zubbonyának felső zsebét, és kivette belőle Komszomoltagkönyvét, tolmácsigazolványát, két levelet meg egy fényképet. A képen egy csomó civil látszott, de hogy ki állt középen, azt Vaszkov nem tudta kivenni, mert pont ide sújtott a kés. Szonját megtalálta, oldalt állt, hosszú úju, széles gallérú ruhában, amelyből úgy meredezett elő sovány nyaka, mintha igába fogták volna. A férfi visszaemlékezett a tegnapi beszélgetésükre, Szonja fájdalmára, és keserűen gondolt arra, hogy még írni sincs hová Szofia Szolomonovna Gurvics közkatona hősi haláláról. Azután ajkával megnedvesítette a lány zsebkendőjét, letörölte a halott szemhéjakról a vért, és letakarta arcát a kendővel. Az iratokat pedig zsebre tette. A bal zsebébe – a párttagkönyve mellé. Majd leült, és rágyújtott ezerszer elátkozott dohányzacskójából.

Dühe elmúlt, és fájdalma is elcsendesedett: csak szomorúság töltötte el, de annyira, hogy majd kicsordult a könnye. Most már tudott gondolkozni, mérlegelni mindent, elemezni a történeteket, és elhatározni, hogyan cselekedjenek tovább.

Nem sajnálta, hogy végzett a járőrrel, és ezzel felfedte magát. Most nekik dolgozott az idő, most már minden vonalon útban voltak a jelentések róluk és a diverzán-

sokról, és a katonák bizonyára megkapták már az utasítást, hogyan végezzenek a fritzekkel a legegyszerűbben. Három, de legfeljebb öt óra maradt, amíg még négyüknek kellett tizennégy ellen küzdeniük, és addig már kitarthattak. Annál is inkább, mert az egyenes útról eltérítették a németeket, és a Legont-tó felé kényszerítették őket. A tó körül pedig egy egész napig kell talpalniuk.

Közben megérkezett a csapata minden cókémókjával: ketten elmentek közülük – igaz, hogy különböző utakra –, de a holmijuk itt maradt, és az osztagnak egyre több lett a cipelnivalója, mint valami takarékos, előrelátó családnak. Galja Csetverták kiabálni és remegni kezdett, amikor Szonját meglátta, de Oszjanyina könnyörtelenül rákiáltott:

– Itt nincs hisztériázás!...

Galja elhallgatott, letérdelt Szonja mellé, és halkán sírdogált. Rita nehezen szedte a levegőt, de a szeme száraz maradt.

– No, helyezzük nyugalomra – mondta a törzsőrmester.

Fogta a fejszét (persze hogy nem hoztak lapátot ilyen esetre!), és elment, hogy helyet keressen a sírnak a kövek között. Keresgélt, kutatott, de csak sziklákat talált, megközelíthetetlen helyen. Igaz, gödröt is talált. Ágakat vágott, beletette a gödör mélyébe, majd visszament.

– Kitűnő tanuló volt – mondta Oszjanyina. – Tiszta kitűnő; az iskolában is és az egyetemen is.

– Igen – helyeselt a törzsőrmester. – Verseket olvasott.

Magában pedig arra gondolt, hogy nem ez a legfőbb dolog. A legfőbb az, hogy Szonja gyerekeket szülhetett volna, azok unokákat és dédunokákat, és most ez a szál megszakadt. Az emberiség végtelen fonalának ez a kis szála, amelyet elvágott egy kés...

– Fogjátok – mondta.

Komelkova és Oszjanyina vitte a vállánál fogva, Csetverták pedig a lábánál. Botladozva és imbolyogva cipel-

ték, Csetverták ügyetlenül kapkodta a lábát az újonnan készített bocskorban. Fedot Jevgrafics pedig Szonja köpenyével ment utánuk.

– Álljatok meg a gödörnél. Tegyétek le itt valahol.

Letették a gödör szélénél: a feje rosszul feküdt, folyton féloldalra billent, Komelkova erre oldalról alácsúsztatta a sapkáját. Fedot Jevgrafics pedig szemöldökét összeráncolva gondolkozott egy kicsit (jaj, mennyire nem akarta ezt megtenni, mennyire nem akarta!), majd azt morogta Oszjanyinának:

– Tartsd a lábát.

– Minek?

– Tartsd, ha azt parancsolják! De ne itt, hanem a térdénél!!...

Azzal lehúzta Szonja lábáról a csizmát.

– Miért? – kiáltotta Oszjanyina. – Ne merészelje!...

– Azért, mert itt van egy katona mezítláb, hát ezért.

– Nem, nem, nem! – reszketett Csetverták.

– Nem játszadozni jöttünk, kislányok – sóhajtott a törzsőrmester. – Az élőkre kell gondolnunk: a háborúban ez az egyetlen törvény. Tartsd, Oszjanyina, megparancsolom, hogy tartsd.

Lehúzta a másik csizmát is, és odaadta Csetvertáknak:

– Vedd fel. De minden érzélgősség nélkül: a németek nem fognak várni.

Ezzel leereszkedett a gödörhöz, átvette Szonját, a köpenyébe burkolta és lefektette. Kövekkel takarta be, amelyeket a lányok adogattak. Némán, gyorsan dolgoztak. Lassan kis domb emelkedett, a tetejére a törzsőrmester odatette a lány sapkáját, és egy kővel megtámasztotta. Komelkova pedig zöld ágacskát szúrt a kövek közé.

– Megjelöljük a térképen – mondta Vaszkov. – És a háború után emlékművet állítunk neki.

Betájolta a térképet, és egy keresztet rajzolt rá. Azután odanézett, és látta, hogy Csetverták még mindig bocskort visel, mint az előbb.

– Csetverták harcos, mit jelent ez? Miért nincs megfelelő lábbelije?

Csetverták megremegett:

– Nem!... Nem, nem és nem! Ezt nem szabad! Megárthat! Az én anyám egészségügyi...

– Elég a hazudozásból! – kiáltotta hirtelen Oszjanyina. – Elég! Nincs neked anyád! Nem is volt! Talált gyerek vagy, csak ne mesélj be semmit!

Galja sírva fakadt. Keservesen és megbántottan sírt, mint egy kisgyerek, akinek eltörték a játékát...

10

– De miért van ez így, miért? – kesergett Zsenyka, és átölelte Csetvertákot. – Gyűlölet és harag nélkül kellene élnünk, helyett elvadulunk. Elvadulunk, mint a németek...

Oszjanyina csak hallgatott...

Galja valóban talált gyerek volt, még a vezetéknévét is a gyermekotthonban kapta: Csetverták.² Merthogy alacsonyabb volt, mint a többiek, egy negyeddel alacsonyabb.

A gyermekotthon egy régi kolostorban kapott helyet, amelynek visszhangzó bolthajtásairól kövér, hamuszínű pinceászkák hullottak alá. Rosszul mázolt, szakállas arcok néztek le a templomépületek falairól, amelyeket nagy sietséggel alakítottak át mindennapi helyiségekké, a barátok celláiban pedig olyan hideg volt, mint a jégveremben.

Tízéves korában Galja olyan botránnyal tette magát híressé, amelyet a kolostor alapítása óta nem látott. Egyik éjjel, amikor kiment a dolgát végezni, kétségbeesett sivalkodásával verte fel az egész házat. Az ágyukból kiráncigált nevelők a homályos folyosó kövén talál-

² Csetverty negyedet jelent az oroszban.

tak rá, és Galja nagyon világosan kifejtette, hogy egy szakállas öregember magával akarta hurcolni a pincébe.

Így született a „Támadásról szóló ügy...”, azzal bonyolítva, hogy a környéken nem akadt egyetlen szakállas ember sem. Galját türelmesen kikérdezték az oda-utazó nyomozók meg a botcsinálta Sherlock Holmesok, és az eset minden beszélgetésnél egyre újabb részletekkel bővült. Egyedül az öreg gazdasági vezető, akivel Galja szívesen barátkozott, mivel éppen ő volt az, aki olyan jól hangzó nevet talált ki a kislánynak, tudta kideríteni, hogy az egész csak kitalálás.

Galját hosszú ideig csak bosszantották és lenézték, ezért fogta magát, és kitalált egy mesét. Igaz, hogy ez a mese nagyon hasonlított a Hüvelyk Matyi történetére, de először is, fiú helyett nála egy kislány szerepelt, másodszor pedig szakállas öregemberek és sötét pincék fordultak elő.

Ám a dicsőség elmúlt, amikor mindenki megunta a mesét. Galja nem talált ki újat, de a gyermekotthonban különböző mendemondák terjedtek el holmi barátok által elásott kincsekről. A kincskeresés járványa elemi erővel ragadta magával az otthon növendékeit, és rövid idő alatt a kolostor udvara szinte homokbányává alakult át. Az igazgatóság még meg sem birkózott ezzel a kellemetlenséggel, amikor a pincéből lobogó fehér ruhás kísértetek kezdtek felbukkanni. Sokan láttak ilyen kísérteteket, és a kicsinyek határozottan kijelentették, hogy nem hajlandók éjjel kimenni, bármi legyen is ennek a következménye. Az ügy lassan valódi szerencsétlenség méretét öltötte, úgyhogy a nevelők kénytelenek voltak titkos hajtóvadászatot hirdetni a boszorkányok után. És az első boszorkány, akit egy kincstári lepedőben tetten értek, Galja Csetverták volt.

Ez után az eset után Galja elcsendesedett. Szorgalmasan tanult, vesződött a kisdobosokkal, és még a kórusban is hajlandó volt énekelni, bár egész életében szólószerepekről álmodott, földig érő ruhákról és általános hódolatról. Itt találkozott az első szerelemmel, és mivel

megszokta, hogy mindent titokzatossággal vegyen körül, hamarosan az egész házat elárasztotta cédulóival, leveleivel, könnyeivel és randevúival. Mint főkolompost megint jól leszidták, és igyekeztek azon nyomban megszabadulni tőle, oly módon, hogy könyvtárosképző technikumba küldték, felemelt ösztöndíjjal.

A háború Galját a harmadik évfolyamon érte, és már az első hétfőn egész csoportjuk teljes létszámban megjelent a sorozóhelyen. A csoportot bevették, de Galját nem, mert sem termete, sem kora nem felelt meg a hadsereg követelményeinek. Ő azonban nem adta meg magát, makacsul ostromolta a sorozó bizottságot, és olyan szemrebbenés nélkül hazudott, hogy az álmatlanságtól szinte eszét vesztett alezredes végül is teljesen összezavarodott, és kivételesen a légvédelmi tűzerekhez irányította.

A valóra vált álmok mindig nélkülözik a romantikát. A reális világ zordnak és kegyetlennek tűnt, és nem hősies szárnyalást, hanem a katonai szabályzatok feltétlen teljesítését követelte. Az újdonság ünnepi volta hamar elszállt, és a sivár hétköznapiak egyáltalán nem hasonlítottak Galja frontról kialakított elképzeléseire, s ez annyira elkeserítette és elvette a kedvét, hogy éjszákanként titokban sírdogált. Akkor jelent meg Zsenyka, és a világ újra gyorsan és vidáman kezdett forogni körülötte.

Nem hazudni azonban Galja egyszerűen nem tudott. Füllentései valójában nem is voltak hazugságok, hanem csak a kívánságai, amelyeket valóságnak adott ki. Így született meg a mamája – aki egészségügyi dolgozó, és akinek létében Galja szinte maga is hitt...

Nagyon sok időt vesztek, és Vaszkov komolyan idegeskedett. Fontos volt, hogy minél hamarabb elmenjenek innen, megtalálják a németeket, és a nyomukban maradjanak; azután már nyugodtan fölfedezhetik a járőrüket a fritzek. Akkorra már ő kerekedik föléjük, és nem fordítva. Ő fog nekik parancsolni, ő fogja őket zaklatni és irányítani, ahová kell, és... várni fog. Vár-

ni, amíg ideér a segítség, és megkezdődik a hajtóvadászat.

De sok időt elvesztettek: Szonját temették, Csetvertákot próbálták meggyőzni – az idő pedig telt. Majd Fedot Jevgrafics kipróbálta a géppisztolyokat, Bricskina és Gurvics feleslegessé vált puskáját egy félreeső helyre rejtette, és a töltényeket egyenlően elosztotta. Megkérdezte Oszjanyinát:

– Lőttél már valaha géppisztollyal?

– Csak a mieinkkel.

– No, fogd a fritzét. Megtanulod, azt hiszem. – Megmutatta, hogyan kell bánni vele, és figyelmeztette: – Ne célozz hosszan, felfelé úgysem pontos. Gyorsan pörkölj oda.

Végre elindultak, hála isten... Vaszkov ment elől, Csetverták és Komelkova követte, mint derékhad, majd Oszjanyina zárta be a menetet. Óvatosan haladtak, teljes csendben, de szemmel láthatóan inkább saját gondolataikra figyeltek, mint a németekre, és ezért csoda, hogy nem botlottak beléjük. Mesébe illő csoda.

Még szerencse, hogy a törzsőrmester látta meg őket elsőnek. Ahogy előbújt a kőrakás mögül, rögtön megpillantotta a fritzeket: kettőt a közvetlen közelében, a többi ezek mögött. Ha csak hétlépésnyit késett volna Fedot Jevgrafics – véget ért volna egész szolgálatuk. Két sorozattal véget ért volna.

De a hétlépésnyi idő alatt cselekedhetett, és így minden ellenkezőleg történt. Visszaugrani is maradt ideje, intett a lányoknak is, hogy szaladjanak szét, és a gránátot is elő tudta rántani a zsebéből. Jó, hogy a gránát élesítve volt: kidobta a kőrakás mögül, és amikor becsapott, tüzelni kezdett a géppisztollyal.

A szabályzatban az ilyet találkozóharcnak nevezik. Az jellemzi, hogy az ellenfél a te erődet nem ismeri: nem tudja, hogy felderítő vagy-e vagy előőrs. Ezért a legfontosabb, hogy ne hagyjunk neki időt felocsúdni.

Fedot Jevgrafics természetesen nem kezdett erről elmélkedni. Ez már beléje vésődött, egész életére beléje

vészódott, és most csak arra gondolt, hogy lőnie kell. Meg arra, hogy hol lehetnek a katonái: elbújtak, elrejtőztek vagy szétszaladtak.

Fülsiketítő fegyverropogás hallatszott, mert a fritzek minden működő géppisztolyukból az ő kőrakását lőtték. Arcára kötőrmelék záporozott, szemét por lepte el, úgy-hogy alig látott: könnyei patakokban folytak. De letörölni nem volt ideje. Géppisztolyának závarzata nagyot csattant, és hátraugrott: az újratöltéssel másodpercek teltek el, és most ezek a pillanatok az életét jelenthették. Ha odarohannak a németek az elnémult géppisztolyhoz, legyűrik azt a tíz métert, ami elválasztotta őket – akkor mindennek vége. Befellegzett.

De a diverzánsok nem bújtak elő. Még a fejüket sem emelték fel, mert egy második géppisztoly – Oszjanyináné – nem engedte. Rita röviden lőtt, jól célzott, közvetlen közélről, és ezzel egy pillanat időhöz juttatta a törzs-ör mestert. Olyan pillanathoz, amelyet, ha száz évig él, sem tud meghálálni.

Hogy meddig tartott a harc, arra később senki sem emlékezett. Ha a szokásos idővel mérjük, villámgyorsan folyt le, ahogy a találkozóharcot a szolgálati szabályzat előírja. De ha azzal mérjük, amit átéltek – a ráfordított erővel, feszültséggel és veszéllyel –, akkor egy élet jó részéig tartott, sőt talán egy egész életen át.

Galja Csetverták annyira megijedt, hogy egyetlen-egy sem tudott lőni. Csak feküdt, arcát egy kő mögé rejtve, fülét befogva: a puskája mellette hevert. Zsenyka ellenben gyorsan észbe kapott: ő lőtt, igaz, hogy a vakvilágba. Ha talált – jó, ha nem talált – úgy is, hiszen nem a lőtéren voltak, célzásra nem jutott idő.

Két géppisztolyból és egy háromvonásos puskából tüzeltek csak rájuk, de a németek mégsem tartottak ki. Természetesen nem azért, mert megijedtek, hanem mert nem látták világosan a helyzetet. Így aztán rövid tűzharc után visszavonultak. Még csak nem is fedezték a visszavonulást tűzzel, utóvédet sem hagytak hátra,

egyszerűen visszavonultak. Mint utóbb kiderült, az erdőbe.

Egyszerre elnémult a lövések zaja, csak Komelkova lövöldözött még, teste minden alkalommal megrándult, amikor a fegyver visszalökött. Kilőtte az egész tölténytárat, csak akkor hagyta abba. Vaszkovra nézett, mintha most vette volna észre.

– Vége – sóhajtott fel a férfi.

Síri csend támadt, olyan, hogy a fülük csengett tőle. Puskapor, kötörmelék és égés szaga terjengett a levegőben. A törzsőrmester letörölte az arcát, a tenyere véres lett: szilánkok sebezhatték meg.

– Megsérült? – kérdezte Oszjanyina suttogva.

– Nem – felelte a törzsőrmester. – Oda nézz, Oszjanyina.

Előbújt a kő mögül: már nem lőttek. Figyelmesen körülnézett: a távoli nyírfásban, amely az erdő után következett, hajladoztak a fák csúcsai. Odafutott egy másik kőrakáshoz, mögé bújt, majd újra kinézett: a robbanástól szétszóródott mohán vér sötétlett. Sok vér, de holttestet nem látott: azt elvitték.

Miután még egy ideig vizsgálódott a kövek és bokrok között, s meggyőződött róla, hogy a diverzánsok senkit sem hagytak hátvédnek, már nyugodtan, kiegyenesedve tért vissza övéihez. Égett az arca, és nagyon nagy fáradtságot érzett... Mintha ólmos súly nehezedett volna rá. Még rágyújtani sem volt kedve. Legszívesebben lefeküdt volna, ha csak tíz percre is – de még vissza sem ért, Oszjanyina máris kérdéssel fogadta:

– Ön kommunista, törzsőrmester elvtárs?

– A bolsevik párt tagja vagyok...

– Akkor felkérjük, hogy elnököljön Komszomol-taggyűlésünkön.

Vaszkov zavarba esett:

– Taggyűlésen?...

Ekkor látta, hogy megint Csetverták bömböl, patakokban folynak a könnyei. Komelkova pedig, lőportól

kormosan, mint egy cigány, csak úgy villogtatja nagy szemét:

– Gyávaság!...

Hát erről van szó...

– Taggyűlés – nagyszerű! – gurult dühbe Fedot Jevgrafics. – Igazán remek: taggyűlést tartunk! Intézkedést foganatosítunk, elmarasztaljuk Csetverták elvtársat az általa tanúsított fejvesztettség miatt, jegyzőkönyvet írunk, igaz?

A lányok hallgattak. Még Galja is abbahagyta a bömbölést, és szípgva figyelt.

– A fritzek pedig majd meghozzák a maguk határozatát erre a jegyzőkönyvre. Megfelelő lesz?... Nem lesz megfelelő. Ezért mint törzsőrmester és mint kommunista, későbbi időpontra halasztok mindenféle taggyűlést. Ismertetem a helyzetet: a németek az erdőbe húzódtak. A gránátrobbanás helyén sok a vér: tehát valamelyikükkel végeztünk. Ezek szerint tizenhárman vannak, úgy kell számolnunk. Ez az első kérdés. A második: nekem egyetlen megkezdetlen tőlténytáram maradt a géppisztolyomhoz. Hát neked, Oszjanyina?

– Másfél.

– Nahát. Ami pedig a gyávaságot illeti, ilyesmi nem is fordult elő. A gyávaság, kislányok, csak a második harcnál mutatkozik meg. Ez csak egyszerű fejvesztettség, ami tapasztalatlanságból ered. Igaz, Csetverták harcos?

– Igaz.

– Akkor megparancsolom, hogy a bögsnek legyen vége. Oszjanyina menjen előre, és tartsa szemmel az erdőt. A többiek egyenek, és lehetőség szerint pihenjenek. Kérdés nincs? Végrehajtani.

Némán ettek. Fedot Jevgrafics egyáltalán nem akart enni, csak üldögelni, kinyújtott lábbal, mégis erővel falatozni kezdett; szükség volt az erejére. Katonái nem néztek egymásra, csak ettek, úgy, ahogy a fiatalok szoktak: jóízűen ropogtatták az ételt. S ez így volt rendjén: nem lankadtak el, még tartották magukat.

A nap már alacsonyan járt, az erdő szélén sötétedni kezdett, és a törzsőrmester nyugtalankodott. A segítség valahogy késlekedett, a németek pedig a szürkület leple alatt ismét rátámadhattak, vagy két oldalról beszivároghattak a tavak közötti szűk területen, esetleg kereket oldhattak az erdőben: akkor aztán keresheti őket, ha tudja. Ismét fel kellett kutatni a diverzánsokat, és a nyomukban maradni, hogy tisztában legyenek a helyzettel. Így kellett tenniük, de erejük nem volt hozzá.

Igen, mostanáig rosszul alakultak a dolgok, nagyon rosszul. Egy harcosát veszni hagyta, magát is felfedte, és a pihenő már elkerülhetetlen volt. A segítség pedig továbbra sem jött...

Vaszkov mégis pihenőt engedélyezett magának, amíg Oszjanyina be nem fejezte az evést. Akkor felállt, szorosra húzta derékszíját, és komoran így szólt:

– Felderítésre Csetverták harcos jön velem. Itt Oszjanyina a parancsnok. A feladat: nagy távolságban követni bennünket. Ha lövéseket hallotok – megparancsolom, hogy rejtőzzetek el. Rejtőzzetek el, és várjátok, amíg oda nem megyünk. No és ha nem mennénk, induljatok el. Rejtőzve menjetek az előző állásainkon át nyugat felé, amíg az első emberrel találkoztok: ott tegyetek jelentést. – Persze, felmerült benne a gondolat, hogy nem kellene Csetvertákot vinnie ilyen feladatra, bizony nem kellene. Erre Komelkova lenne a legalkalmasabb: kipróbált bajtárs, egy nap alatt kétszer is bebizonyította megbízhatóságát – kevés férfi dicsekedhet ezzel. De a parancsnok nemcsak egyszerűen hadvezér, hanem köteles nevelni is az alárendeltjeit, így írja elő a szolgálati szabályzat.

A szabályzatot pedig Vaszkov tiszteletben tartotta. Tiszteletben tartotta, könyv nélkül tudta, és feltétel nélkül teljesítette. Ezért mondta Galjának:

– A cókmókokat és a köpenyedet itt hagyod. Indulj utánam nyomról nyomra, és figyeld, mit csinálok. És bármi történjék, hallgass. Hallgass, és felejtsd el a könyveket.

Csetverták a férfi szavaira figyelve, sietősen és ijedten bólogatott...

11

Miért tértek ki a németek a harc elől? Miért tértek ki, mikor tapasztalt fülükkel bizonyára felmérték az ellenfél tűzerejét (pontosabban erőtlenségét)?

Nem voltak ezek a kérdések feleslegesek, és Vaszkov sem pusztá kíváncsiságból törte rajtuk a fejét. Az ellenséget meg kell érteni. Minden cselekedetének, minden mozdulatának a napnál is világosabbnak kell lennie. Az ember csak akkor gondolkodhat helyette, ha beleéli magát gondolataiba. A háború nemcsak egyszerűen abból áll, hogy ki kit lő le. A háború attól is függ, ki jár túl a másik eszén. Azért is készült szabályzat, hogy az ember fejét szabaddá tegye, hogy messze előre tudjon gondolkozni, a másik oldal, az ellenség helyében is.

De akárhogy is fontolgatta és rakosgatta sorba Fedot Jevgrafics az eseményeket, csak egy derült ki: a németek semmit sem tudtak róluk. Nem tudtak, tehát az a kettő, akikkel végzett, nem járőr volt, hanem felderítők, és a fritzek, mit sem tudva a sorsukról, nyugodtan követték őket. Ezt már tudta, de hogy mindebből milyen következtetést lehetett levonni, az egyelőre még nem volt világos előtte.

A törzsőrmester gondolkodott, törte a fejét, kevergette a tényeket, mint egy csomag kártyát, de az ügy csak nem hagyta nyugodni. Éberén figyelve kúszott előre, hangtalanul, és hegyezte a fülét, hátha olyasmit hall, ami kimozdítja tehetetlenségéből. De sem hangot, sem szagot nem hozott felé az enyhe szél, és Vaszkov zavartalanul haladt előre. Az a semmirekellő kislány pedig mögötte kullogott. Fedot Jevgrafics gyakran hátranézett, de nem kellett összeszidnia. A lány rendesen követte, a parancs szerint. Csak éppen letörten, minden

könnyedség nélkül – ezt bizonyára az átélt események, a feje felett csapkodó puskagolyók okozták.

Csakhogya Galja már nem gondolt a puskagolyókra. Mást látott maga előtt: Szonja kihegyesedett, szürke arcát, félig lezárt, halott szemét és vérrel átitatott zubonyát. És... mellén a két hasadást, amelyek keskenyek voltak, mint a kés pengéje. Galja nem gondolt sem Szonjára, sem a halálra – de a saját testében érezte borzadva a szövetekbe hatoló kést, hallotta a szétszakított hús reccsenését, érezte a vér nehéz szagát. Egész életében mindig sokkal inkább az általa elképzelt világban élt, mint a valóságban, s most szeretne volna ez utóbbit elfelejteni, kitörölni az emlékezetéből, de nem tudta. Tompa, ólmos félelem töltötte el, és csak ment ennek a félelemnek az igája alatt, már semmire sem tudott gondolni.

Fedot Jevgrafics természetesen mindezt nem sejtette. Nem tudta, hogy katonáját, akivel most életet és halált egyenlő súllyal tett mérlegre, már megölték, mielőtt elérte volna a németeket, mielőtt egyetlenegyszer lőtt volna az ellenségre...

Vaszkov felemelte a kezét: a nyom jobbra vezetett. A kőomladékokon csak halvány, alig észrevehető nyom a mohos részen vízzel telt mélyedések formájában feketélt. Mintha megbotlottak volna hirtelen a fritzek, valamilyen súlyt cipelve, teljes talpszélességű nyomokat hagyva Vaszkov előtt.

– Várj – súgta a törzsőrmester.

Jobbra tért, nem törődve a nyomokkal. Átugrotta a bokrokat: egy kis mélyedésben a sebtében összehányt rőzse alól alig észrevehetően holttestek látszottak ki. Vaszkov óvatosan félretolta a száraz ágakat; a gödörben ketten feküdtek, arcuk lefelé fordult. Fedot Jevgrafics leguggolt, és szemügyre vette őket: a felsőnek a tarkóján jókora, majdnem vértelen nyílás sötétlett; rövidre vágott haja a tarkóján tűztől perzselten felgöndörödött.

– Lelőtték őket – állapította meg a törzsőrmester. –

Tarkón lőtték a sajátjaikat. Tarkón lőtték. Legyilkolták a sebesültjeiket: úgy látszik, ez az ő törvényük...

Köpött egyet. Ráköpött a halottakra, bár ez az összes bűnök közül a legnagyobb. De nem érzett irántuk semmit megvetésen kívül: számára ezek törvényen kívüliek voltak, a másik oldalán annak a vonalnak, amely az embert meghatározza.

Hiszen az embert egyvalami különbözteti meg az állatoktól: ember voltának a tudata. Ha ez a tudat hiányzik, akkor nem ember, hanem vadállat. Két lábon jár, két keze van, mégis vadállat. A legszörnyűsegebb vérengző vadállat. És akkor nem létezik iránta sem emberieség, sem sajnálat, sem kegyelem. Akkor verni kell. Verni, amíg vissza nem menekül odvába. S ott tovább verni, addig, amíg eszébe nem jut, hogy valaha ember volt, amíg ezt meg nem érti.

Nappal még, néhány órával ezelőtt, a düh vezette Vaszkovot. Egyszerű düh, olyan, mint a szomjúság: vért vértért. De most hirtelen minden megváltozott, könnyebbé vált, megnyugodott és... megérett benne. Gyűlöletté érett, hideg és körültekintő gyűlöletté. Olyanná, amelybe már gonoszság sem vegyült.

„Tehát ilyen a törvény?... Rendben van.”

És a legnagyobb nyugalommal még kettőt levont a németekből: maradt tizenkettő. Épp egy tucát.

Visszament oda, ahol Csetverták várta. Elkapta a lány pillantását – és mintegy megszakadt benne valami: látta, hogy a lány fél. Belső félelem tükröződik az arcán, és ez a legrosszabb; még jó, ha nem marad meg egész életére ez a félelem. Ezért a törzsőrmester villámgyorsan jókedvet színlelt, rámosolygott a lányra, mintha a kedvese lenne, és még rá is kacsintott.

– Kettővel végeztünk ott, Galja! Kettővel; már csak tizenkettő maradt. Ez már nem olyan rémes, elvtársam. Ez nekünk már semmiség!...

A lány semmit nem felelt, el sem mosolyodott. Csak bámult, hogy a szeme majd kiugrott. Egy férfit ilyen esetben jól fel kell dühíteni: leteremteni a sárga földig,

vagy jól odaszózni neki – ezt Fedot Jevgrafics saját tapasztalatából tudta. De hogy ezzel a kislánnyal mit kell tennie, arról fogalma sem volt. Ilyen tapasztalattal nem rendelkezett, és a szabályzat sem írt elő semmit hasonló esetre.

– Olvastál-e már valaha Pavel Korcsaginról?

Csetverták úgy nézett rá, mint egy örültre, de bólintott, és Fedot Jevgrafics nekibátorodott.

– Szóval olvastál. Én úgy láttam őt, ahogy most téged látlak. Bizony. Egyszer elvittek minket, a katonai és politikai munkában kiválóakat Moszkvába, no, ott aztán megnéztük a Mauzóleumot, mindenféle palotát és múzeumot, és találkoztunk vele. Annak ellenére, hogy milyen nagy tisztséget tölt be: egyszerű ember. Szívélyesen leültetett bennünket, teával kínált: azt kérdezte, nos, fiúk, milyen a szolgálat?

– Miért akar engem becsapni, miért? – kérdezte halokan Galja. – Korcsagint megbénította a paralízis. És ő egyáltalán nem Korcsagin, hanem Osztrovszkij. Nem lát, nem tud megmozdulni, és mi az egész technikum nevében írtunk neki leveleket.

– Lehet, hogy akkor ez egy másik Korcsagin?...

Vaszkov elszégyellte magát, még a forróság is előntötte. És egy szúnyog is rátelepedett, egy jellegzetes esti szúnyog.

– Hát akkor lehet, hogy tévedtem. Nem tudom. Csak mondták, hogy...

Elöl megreccsent egy ág, jól hallhatóan reccsent meg, egy nehéz láb alatt, de Vaszkov szinte megörült neki. Születése óta sosem volt hazudozó, alárendeltjei még sohasem hozták szégyenbe, és szívesebben verekedett volna meg egy tucatnyi ellenséggel, minthogy egy taknyos kislány szemrehányásait elviselje.

– A bokorba! – súgta. – És csendben légy!

Sikerült elbújtatnia a lányt a bokorban, eligazítania az ágakat, maga pedig a szomszédos kőrakás mögé ugrott – éppen idejében. Észrevette, hogy megint ketten jönnek, de olyan óvatosan, mintha izzó parázson lépdelné-

nek, lövésre kész géppisztollyal. Alighogy elcsodálkozott azon, vajon a fritzek miért kószálnak következetesen kettesével, mikor a felbukkanó kettő mögött balról is megremegtek a bokrok, és Vaszkov megértette, hogy mindkét oldalon őrvjárat halad; a németeket komolyan zavarba hozta a váratlan találkozás, felderítőik eltűnése.

Látta őket, de azok őt nem, és így az adu ász az ő kezében volt. Igaz, az egyetlen adu, de ezzel tudott a legjobban lecsapni rájuk. Csak sietnie nem volt most szabad, semmiképpen sem, ezért egész testével benyomta magát a mohába, és még a szúnyogokat sem merte elkergetni izzadt homlokáról. Hadd lopakodjanak csak a fritzek, menjenek el előtte, mutassák meg, merre folytatják a kutatást – azután majd ő is belép a játékba, és ütéshez jut az adu ásszal...

Az ember, ha veszélybe kerül, vagy egyáltalán nem fogja fel a helyzetet, vagy rögtön kettő helyett kezd gondolkodni. Mialatt egyik énje mérlegeli, hogy mi a további teendő, a másik biztosítja a gondolkodáshoz szükséges pillanatot, mindent lát, és mindent észrevesz. Amíg Vaszkov az adu ászra és az ütésre gondolt, egy pillanatig sem vesztette szem elől a diverzánsokat, egy pillanatra sem feledkezett meg Csetvertákról. A lányt biztos helyen rejtette el, a németek oldalról elkerülték, úgyhogy semmi veszélyre nem kellett számítania. A fritzek mintegy szeletekre vágták a körzetet, ő pedig – katonájával együtt – pontosan e szeletek közé került, az igaz, hogy két különböző helyen. Ez azt jelentette, hogy ülve kell maradniuk, lélegzetüket visszafojtva ki kell várniuk, amíg elvonulnak, és majd csak azután cselekedhetnek. Akkor egyesülnek, felosztják egymás közt a célpontokat, és tüzelni kezdenek a hazai puskával meg a német géppisztollyal.

Mindent összevetve, a fritzek ismét ugyanazt az utat kémlelték végig, és előbb-utóbb oda kellett kilyukadniuk, ahol Oszjanyina és Komelkova rejtőzött. Ez természetesen nyugtalanította a törzsőrmestert, de nem túlságosan. Hiszen a lányok harcedzettek voltak, tudták, mi

mit jelent, és szabadon elrejtőzhettek, vagy elvonulhattak minél messzebbre. Annál is inkább, mert saját bekapcsolódását arra a pillanatra tervezte, amikor a németek elhaladnak mellette, és két tűz közé kerülnek.

A diverzánsok az egyenes útra tértek, körülbelül húsz méterre balról kerülve meg a bokrot, amelyben Csetverták rejtőzött. Az oldalt haladó járőrök nem fedték fel magukat, de Fedot Jevgrafics már tudta, hol mennek. Bár nem bukkanhattak rájuk, a törzsőrmester mégis óvatosan kibiztosította géppisztolyát.

A németek némán haladtak, előrehajolva, előretartott géppisztollyal. Mivel oldalbiztosítók fedezték őket, csak előre figyeltek, minden pillanatban arctámadást vártak. Néhány lépés múlva a Csetverták és Vaszkov közötti vonalba kellett kerülniük, s ettől a pillanattól kezdve hátuk már ki lett volna téve a törzsőrmester vadászszemének.

Hirtelen nagy zajjal szétváltak a bokrok, és Galja tört ki közülük. Előrehajolva, karját feje fölé tartva vetette magát a tisztáson keresztül egyenesen a diverzánsok útjába; már nem látott, nem értett semmit.

– Ááá!...

Röviden csattant egy géppisztoly. Tíz lépésről csapódtak a golyók a sovány, futás közben megfeszülő hátba, a lány még a lendülettől vágódott arccal a földre, rémületében feje fölé tartott kezét le sem engedve. Utolsó kiáltása elcsukló hörgésbe fulladt, lába még mindig szaladt, földhöz ütődött, és Galja csizmája orral a mohába fúródott.

A tisztáson minden elhallgatott. Egyetlen pillanatra csend lett, még Galja lábának rángatózása is lelassult, furcsán, álomszerűen. Vaszkov is mozdulatlanul feküdt a kőrakás mögött, és fel sem tudta fogni, hogy minden terve füstbe ment, hogy az adu ász helyett csak egy hatos maradt a kezében. Azt sem tudta, mennyi ideig feküdt volna még ott, és mihez fog azután, de háta mögött hirtelen ágrecsegés, lábdobogás hallatszott, és ebből

nyomban tudta, hogy a jobb oldali járőr fut oda a lövésekre, és útja keresztezi az ő rejtékhelyét.

Nem lehetett gondolkodnia. Már nem volt rá idő, és Fedot Jevgrafics csak a legfontosabbat határozta el, azt, hogy elvonja innen a németeket. Maga után csalja, távolabb viszi őket megmaradt katonáitól. Miután ezt elhatározta, már nem rejtőzködött tovább, felugrott, rálőtt a Galja fölé hajló két alakra, egy sorozatot eresztett a bokorba, ahonnan a lábdobogás hallatszott, s előrehajolva az erdő felé vetette magát, egyre távolabb a Szinyuhin-dombvonulattól.

Nem látta, eltalál-e valakit, de nem is ez volt a lényeg. Át kellett törnie a németeken, épségben eljutnia az erdőig, és megvédelmezni a lányait. Okvetlenül meg kellett védelmeznie őket, az utolsókat, köteles volt megvédeni őket, ezzel tartozott férfiúi és parancsnoki becsületének. Már éppen elég volt emberei pusztulásából. Már torkig volt vele, élete végéig elege volt belőle.

Régen nem futott úgy, mint azon az estén. A bokrok közé vetette magát, rohant a kőrakások között, elesett, felállt, újra futott, újra elesett, kitért a golyók elől, amelyek leverték a lombot a feje felett. Rövid sorozatokat eresztett a mindenhonnan előbukkanó alakokba, és nagy zajt csapott. Bokrokat tördelt, dobogott, rekedtre ordította magát, mert nem volt joga úgy elvonulni, hogy a németeket nem vonja maga után. El kellett csálnia őket, és ezért vállalnia kellett a játékot a tűzzel.

Egy dolog felől majdnem teljesen nyugodt volt: a németek nem tudták bekeríteni. Sem a környéket nem ismerték, elegen sem voltak hozzá, és ami a legfőbb, jól emlékeztek arra a váratlan összecsapásra, a találkozóharcra, és emiatt óvatosan futottak. Ezért egyelőre Vaszkov könnyen haladt előttük, szándékosan ingerelte a fritzeket, dühítette őket, nehogy abbahagyják az üldözést, felocsúdhassanak és rájöjjenek, hogy ő itt – szigorúan véve – egyedül van. Teljesen egyedül.

Ismét a köd segített rajta – ködös idő volt azon a tavaszon. A nap alig tűnt el a látóhatár mögött, a völgye-

ket már mintha füst borította volna, a köd vastag rétegekben telepedett a bokrokra, s a tejszerű sűrűségben nemhogy egy ember, de egy egész hadsereg is biztosan elrejtőzhetett. Vaszkov bármelyik pillanatban eltűnhetett volna egy ilyen felhőben, és akkor kereshetik! Csak az volt a baj, hogy ezek a fehéres ködnyelvek a tavak felé húztak, ő pedig, éppen ellenkezőleg, az erdőhöz igyekezett csalni a fritzeket, ezért csak akkor tűnt el a ködben, amikor helyzete már teljesen tarthatatlanná vált. Azután ismét előbukkant: nézzétek, fritzek, élek...

Tulajdonképpen átvészelte a bajt. Még kisebb lövöldözéseknél is előfordul, hogy szitává lövik az embert, de itt most megúsza. Éppen eleget fogócskázott a halállal, de az erdőt nem egyedül érte el. Az egész banda utánavetette magát. S ekkor a géppisztolya utolsót kattant, és elhallgatott. Elfogyott a töltény, nem volt mivel újrakezdeni, és a karját annyira húzta a fegyver, hogy a rőzse alá hajította, és így már könnyűszerrel ment tovább.

A köd ide nem ért el, csak a golyók csapódtak a fák törzsébe, és szállt a faforgács. Itt már elszakadhatott a fritzektől, itt már eljött az ideje annak, hogy magára is gondolhasson, de a németek feldühödve mégis félkörbe fogták, és szünet nélkül üldözték, szemmel láthatóan azt remélve, hogy sikerül a mocsárhoz szorítaniuk, és élve foglyul ejteniük. Helyzetük olyanná vált, hogy ha a törzsőrmester lett volna a parancsnokuk helyében, szintén nem sajnálta volna az érdemrendeket egy ilyen „nyelvért”, ha a markába kaparinthatja.

Éppen ahogy ezt elgondolta, lassan fellobbant benne az öröm, hogy már hiába céloznak rá, amikor hirtelen valami belecsapott a karjába. A húsába, kicsit a könyöke alatt, sebtében nem is értette, nem fogta fel, mi történt: úgy vélte, hogy egy ág sértette meg véletlenül, azért folyt végig valami meleg a kezén. Nem vérzett erősen, de sűrű, sötét vér volt, vénát ért a golyó. Vaszkov hátán végigfutott a hideg: sebesülten nem sokra mehet. Gyorsan tájékozódnia kell, bekötöznie a sebet, és kifújnia magát; a németek láncán sehogy sem juthat át, arra nem

menekülhet. Csak egy lehetősége maradt, eljutni a mocsárig, nem kímélve a lábát.

Erre a futásra tett most fel mindent. Szíve már a torkában dobogott, amikor odaugrott a megjelölt fenyőfához. Felkapott egy rudat, látva, hogy öt maradt a fánál, de nem volt ideje ezen elmélkedni. Az erdőben német lábak dobogtak, német kiáltások hangzottak, és német golyók süvítettek.

Hogy hogyan vergődött át a mocsáron, a szigetig – az teljesen kiment a fejéből. Csak ott tért újra magához, a kis bütykös fenyőfák alatt. A hideg ébresztette fel; reszketett, vacogott a foga. A karja sajgott, szaggatott, alighanem a nyirkosságtól.

Mennyi ideig feküdt ott, arra egyáltalán nem emlékezett. Bizonyára elég sokáig, mert néma csend vette körül: a németek elmentek. Hajnal felé a köd sűrűbbé vált, leereszkedett, és ez a nedvesség Vaszkov csontja velejéig hatolt. Sebe azonban nem vérzett már. Karját válláig iszap borította, amely úgy látszik betapasztotta a sebet, és a törzsőrmester nem is kaparta le róla. Főlé tekint egy kötözőpólyát, amely szerencsére akadt a zsebében, és körülnézett.

Az erdőn túl már hajnalodott, az égen, magasan a mocsár felett meleg fények villantak, a ködöt egyre lejjebb szorították. De itt a mocsár közepén mintha jégveremben lett volna, miközben csak úgy rázta a hideglelés, bánatosan gondolt féltve őrzött kulacsára. Egyetlen menekvése az ugrálás volt, ezért addig szökdelt, míg ki nem ütött rajta a verejték. Ekkorra a köd is ritkulni kezdett, már tájékozódni is tudott.

A németek oldaláról semmilyen veszélyes mozgólódás nem látszott, bármennyire is figyelt arrafelé. Persze a fritzek el is rejtőzhettek, hogy megvárják, amíg ő visszamegy, de ez igen valószínűtlen volt, az ő ismeretük alapján a mocsár járhatatlan, tehát Vaszkov törzsőrmesterről azt hitték, régen belefulladt.

Arrafelé, amerre a vasúti kitérőállomáshoz, egyenesen Marija Nyikiforovnához vezetett az út, Fedot Jevg-

rafics nem figyelt különösen. Arról nem fenyegetett semmi veszély, arrafelé, éppen ellenkezőleg, az élet várta; fél deci vodka, szalonnás rántotta és gyengéd háziasszony. Már csak azért sem kellett volna arrafelé tekintnie, hogy megszabaduljon a kísértéstől, de mivel a segítség egyre késett, egyre csak arrafelé nézegetett.

Valami feketéllett előtte, de egyelőre nem tudta ki-venni, mi az. Egy pillanatig oda akart menni ehhez a folthoz, hogy megnézzze, de még lihegett a szökdeléstől, ezért elhatározta, előbb kifújja magát. Mire pihent egyet, már eléggé kivilágosodott, és egyszerre megértette, mi feketélik a láp felszínén. Megértette és rögtön eszébe jutott, hogy a megjelölt fenyőfánál öt olyan rúd maradt, amelyet még ő vágott ki. Öt – ez pedig azt jelenti, hogy Bricskina harcos támaszrúd híján beleveszett ebbe az ezerszer elátkozott mocsárba.

Katonaszoknyáján kívül semmi sem maradt belőle. Semmi, az a remény sem, hogy meghozza a segítséget...

12

Vaszkovnak hirtelen eszébe jutott az a reggel, amikor az erdőtől kilépő diverzánsokat számolta. Eszébe jutott Szonja suttogása a bal vállánál, Liza Bricskina tágra nyílt szeme, Csetverták nyirfaágából készített bocskora. Eszébe jutott, és fennhangon így szólt:

– Tehát Bricskina nem ért oda...

Átfázott, rekedt hangja tompán szállt a mocsár felett, majd újra minden elnémult. Még a szúnyogok is hangtalanul szálltak alá, itt ezen az isten háta mögötti helyen. A törzsőrmester nagyot sóhajtvá, határozott mozdulatokkal belépett a mocsárba. A rúdra támaszkodva a parthoz vánszorgott, Komelkovára és Oszjanyinára gondolt, és reménykedett, hogy élnek. Meg arra gondolt, hogy összes fegyverzete egy pisztoly az oldalán.

Ha a diverzánsok csak egyetlen embert hátrahagynak, Vaszkov törzsőrmester itt kuksolhatott volna a mocsár-

ban, amíg meg nem rohad. Két lépésről eltalálhatnák, hiszen pontosan szemben haladt a parttal, és még csak le sem vethette magát a földre, el sem rejtőzhetett. De a németek senkit sem hagytak hátra, így minden akadály nélkül jutott el az ismerős vízfolyáshoz, ott valahogy megmosdott, és ivott egy jót. Azután papírt keresett elő a zsebéből, száraz mohából cigarettát sodort, tüzet csiholt és rágyújtott. Most már gondolkodhatott.

Kiderült, hogy tegnap elvesztette egész háborúját, még akkor is, ha az ellenfélnek legalább huszonöt százalékát elpusztította. Vereséget szenvedett, mert nem tudta feltartóztatni a németeket, mert személyi állományának pontosan a felét elvesztette, mert felhasználta teljes lőszerkészletét, és csak egyetlen pisztolya maradt. Roszszul sikerült minden, bármennyire forgatta is a dolgot, bármennyire próbált is mentséget keresni. A legroszszabb most az volt, hogy nem tudta, milyen irányban keresse a diverzánsokat. Keservesen érezte magát. Az éhség, a büdös cigaretta okozhatta ezt, vagy a magány és a gondolatai, amelyek úgy keringtek a fejében, mint a darazsak. Mint a darazsak, amelyek csak szúrnak, de semmi hasznuk nincsen...

Természetesen el kell jutnia az övéihez. Két kislánya maradt csak meg, de a leghasználhatóbbak. Hármában még erőt jelentettek, csak hogy ennek az erőnek nem volt mivel harcolnia. Tehát neki mint parancsnoknak, egyszerre két kérdést kellett eldöntenie: hogy mit tehetnek, és mivel harcolhatnak. A megoldás egyetlen módja pedig: először neki magának kell világosan látnia a helyzetet, aztán meg kell találnia a németeket, és fegyvert kell szereznie.

A tegnapi hajsza során a németek – minden elővigyázat nélkül – összevissza rohangáltak, és így meglehetősen sok lábnyomot hagytak az erdőben. Fedot Jevgrafics elindult a nyomok után, mintha térkép szerint ment volna. Megfigyelte, hogy melyik lábnyom melyikhez tartozik, és számolgatott. Számításából az derült ki, hogy az üldöző németek nem lehettek tíznél többen.

Vagy egyikük hátramaradt a felszereléssel, vagy még eggyel sikerült végeznie. Egyelőre azonban mégis egy tucatra kellett számítani, mert előző este nem volt ideje célozgatni.

Így, a nyomokat követve jutott ki az erdő szélére, ahonnan újra feltárult előtte a Vop-tó, a Szinyuhindombvonulat, a cserjés a kis fenyőerdővel, amely jobbra terült el. Itt Fedot Jevgrafics rövid időre megállt, hogy körülnézzon, de senkit, sem az övéit, sem az ellenséget nem vette észre. Nyugalom honolt körülötte, szélcsend, gyönyörű reggel, és ebben a gyönyörű reggelben valahol ott rejtőztek a német géppisztolyosok és a két orosz lány, háromvonásos puskájával.

Bármennyire csábító volt is a lányokat azok között a kövek között keresnie, a törzsőrmester mégsem bűjt elő az erdőből. Nem kockáztathatta az életét semmiképpen, mert minden keserűség és kétségbeesés mellett sem vallotta magát, még gondolatban sem, legyőzöttnek, és a háború nem végződhetett így a számára. Miután eleget gyönyörködött a szabad térség nyugalmaiban, újra a sűrűbe vetette magát, és a dombvonulatot megkerülve igyekezett eljutni a Legont-tó partvidékéhez.

A helyzet itt már egyszerű volt, akár egy kivonási feladat. Tegnap a németek késő estig futottak utána, és bár az éjszakák világosak voltak, még a gondolatát is elvetették annak, hogy a homályba behatoljanak. Valószínűleg megvárták a hajnalt, ezt pedig legkényelmesebben a Legont-tó melletti erdőben tehték meg, hogy szükség esetén ne csak a mocsárba vonulhassanak vissza. Ezért tartott most Fedot Jevgrafics a földszoros ismerős köveitől ismeretlen tájak felé.

Itt óvatosan haladt fától fáig osonva, mert a nyomok hirtelen eltűntek. De az erdőben csend volt, csak a madarak játszadoztak, csivitelésükből Fedot Jevgrafics megértette, hogy nincs ember a közelben.

Sokáig haladt így előre; már-már úgy tűnt, hogy hiába, rosszul számított, olyan helyen keresi a diverzánsokat, ahol egyáltalán nincsenek. Semmi nyomot vagy

jelet nem talált, csak az ösztönére számíthatott, az pedig azt súgta, hogy helyes úton halad. Már éppen kételkedni kezdett saját vadászösztönében, és nekifogott, hogy mindent előlről végiggondoljon és megfontoljon, mikor hirtelen egy nyúl ugrott fel előtte. Kirohant a tisztásra, és – Vaszkov közellétét észre sem véve – két hátsó lábára állt, és hátratekingetett. Riadt volt ez a nyúl, emberek riasztották meg, akiket nemigen ismert, és ezért kíváncsiskodott. A törzsőrmester pedig éppúgy, mint a nyúl, fülét hegyezte, és ugyanarra nézett.

Azonban akárhogy figyelt és hallgatózott, semmi szokatlant nem vett észre. Már a nyúl is beugrott a fák közé. Fedot Jevgrafics szeme pedig belefájdult az erőltetésbe, de még mindig csak egy helyben állt, mert jobban hitt a nyúlnak, mint a saját fülének. Aztán szép csendesesen, árnyként surranva megindult arrafelé, amerre a nyúl nézett. Eleinte semmit sem vett észre, azután lassan barnállani kezdett valami a bokrok között. Furcsa valami volt, itt-ott zuzmó borította. Vaszkov lélegzetét visszafojtva lépett előre, félrehajtotta a bokrokat, és egy földbe vájt kunyhó régi, mohos falába ütközött.

„Legont remetelakja” – döbönt rá a törzsőrmester. A kunyhó sarka mögé osont, és meglátta a korhadt kútkávát, a fűvel benőtt utat és az egyetlen pántron ferdén lógó bejárati ajtót. Előhúzta pisztolyát, és – minden neszre figyelve – a bejárathoz lopódzott. Szemügyre vette az ajtófélfát, a vörösesbarna függönyt, meglátta a letaposott fűvet, a friss nyomokat a lépcsőn, és megértette, hogy az ajtót alig több mint egy órával ezelőtt szakították le.

Most az volt a kérdés, miért? Nem kíváncsiságból törték ki a németek az elhagyott remetelak ajtaját; nyilván szükségük volt rá, hogy ezt tegyék. Ezek szerint menedéket kerestek: lehet, hogy sebesültjeik voltak, vagy talán el kellett rejtőzniük. Más magyarázatot a törzsőrmester nem talált, ezért visszahúzódott a bokrok közé, különösen ügyelve arra, nehogy nyomot hagyjon maga után, bemászott a sűrűbe, és megállt.

A szűnyogok éppen csak nekiestek, mikor egyszerre valahol a közelben csörögni kezdett egy szarka. Azután megreccsent egy ág, valami megzörrent, és Legont remetelakához egymás után jött ki mind a tizenkét német az erdőből. Tizenegyen csomagokat cipeltek (robbanóanyagot, állapította meg a törzsőrmester), a tizenkettedik erősen sántított, botra támaszkodott. Odamentek a remetelakhoz, lerakták a csomagokat, és a sebesült rögön leült a lépcsőre. Az egyik behordta a robbanóanyagot a kunyhóba, a többiek meg rágyújtottak, beszélni kezdtek valamiről, és sorban a térképet nézegették.

Vaszkovot marták a szűnyogok, szívták a vérét, de még csak pislogni sem mert. Hiszen ott ült két lépésre a németektől, görcsösen szorítva pisztolyát, minden szót hallott, és semmit sem értett. Összesen nyolc mondatot tudott a társalgási könyvből, azt is éneklős, oroszos kiejtéssel.

De nem sokat kellett találgatnia, a parancsnok, aki középen állt, és akinek a térképét nézegették, intett, mire a tíz katona felkapta géppisztolyát, és elindult az erdőbe. Amíg ezek az erdőbe hatolnak, az, aki a csomagokat behordta, segített a sebesültnek felkelni, és betámogatta a házba.

Vaszkov végre fellelegezhetett, és leszámolhatott a szűnyogokkal. Most már minden világossá vált, és a dolgot megoldotta az idő: hiszen a németek nem bogyót szedni indultak a Szinyuhin-dombvonulathoz. Így hát nem akartak a Legont-tó körül feleslegesen téblábolni, és céltudatosan átjárót kerestek. Ezért mentek most csomag nélkül, hogy az átvezető utat kipuhatolják.

Persze semmibe sem került volna megelőzni őket, megtalálni a lányokat, és mindent előről kezdeni. Csak egy dolog tartotta vissza: a fegyverek. Fegyver nélkül gondolni sem lehetett arra, hogy elállják a fritzek útját.

Két géppisztoly volt most a kunyhóban, a ferdén lógó ajtó mögött. Két géppisztoly, valóságos kincs, de Vaszkov egyelőre nem tudta, hogyan szerezhetné meg ezt a kincset. Egy álmatlan éjszaka után, átlőtt karral nem

rohanhatott fejfel a falnak, ezért – miután felmérte a helyzetet – egyszerűen várt, amíg a német előbújik a kunyhóból.

Sikerült is kivárnia. A németek, úgy látszik, megszomjazhattak, és a szűnyogcsípésektől feldagadt képű diverzáns elindult – a biztos halál felé. Óvatosan bújt elő, kezében a géppisztollyal, derékszijára két kulacsot erősített. Sokáig figyelt és hallgatózott, de azután elkanyarodott a faltól, és a kút felé indult. Ekkor Vaszkov lassan felemelte pisztolyát, visszafojtotta lélegzetét, mint egy lövészversenyen, és könnyedén meghúzta a ravaszt. A lövés eldörrent, a német előrezuhan. A törzsőrmester a biztonság kedvéért még egyszer belelőtt, és már éppen fel akart ugrani, amikor csodával határos módon észrevette az összetört ajtó nyílásában egy fegyver csövének fekete csillogását. Erre megtorpant. A másik, a sebesült, fedezte barátját, szemmel tartotta, és ha Vaszkov most a kúthoz fut, biztosan golyót ereszt belé.

Ettől megrémült: mi lesz, ha ez a sebesült most lead egy sorozatot? Csak úgy, egyszerűen a levegőbe, messzire hangzó riasztólövéseket? Rögtön itt teremnek a németek, átkutatják az erdőt, és az ő törzsőrmesteri szolgálata véget ér. Másodszor már nem menekülhet...

De a német csak nem lőtt. Várt valamire, mereven tartotta a géppisztolyát, de nem adott le riasztólövéseket. Láta, hogy a társa az utolsókat rúgja, de nem hívott segítséget. Várt... Mire várhatott?...

Vaszkov egyszerre megértette. Mindent megértett: magát menti a fasiszta bitang. Köp ez a haldoklóra, a parancsra, a barátaira, akik a tóhoz mentek; csak arra gondol, hogy ne hívja fel magára a figyelmet. Retteg a láthatatlan ellenféltől, és csak azon imádkozik, hogy sikerüljön csendben meghúzódnia a fatörzs vastagságú gerendák mögött.

Hát, ez a német nem bizonyult valami nagy hősnek, amikor a halállal kellett szembenéznie. Egyáltalán nem

volt hős, és amikor a törzsőrmester ráeszmélt erre, megkönnyebbülten felsóhajtott.

Miután visszadugta pisztolyát, óvatosan hátrahúzódtott, gyorsan megkerülte a remetelakot, és a másik oldalról közeledett a kút felé. Ahogy előre számított rá, a sebesült fritz rá sem nézett a halottra, így ő nyugodtan odakúszott, magához vette a géppisztolyát, a tartalék-tölténytáras táskát, és észrevétlenül visszatért az erdőbe.

Most már minden a gyorsaságától függött, hiszen kerülő utat választott. Itt már kockáztatnia kellett, és kockáztatott is – mégpedig sikerrel. Berohant a dombvonulat felé eső kis fenyőerdőbe, és csak ott lélegzett fel.

Ezek már ismerős helyek voltak, ezt a részt már hason csúszva is bejárta. Itt rejtőztek valahol a lányok, hacsak nem indultak el kelet felé. Bár megparancsolta nekik, hogy ha bármi történnék, azonnal induljanak el, mégsem hitte, hogy parancsát teljesítik. Nem hitte, nem akarta hinni.

Itt kifújta magát, hallgatózott, nem hallja-e a németeket, és óvatosan megindult a Szinyuhin-dombvonulat felé vezető úton, ahol az előző nap még Oszjanyinával haladt. Akkor még mindnyájan életben voltak. Mindnyájan, kivéve Liza Bricskinát...

A lányok mégis elmentek. Igaz, nem messzire, csak a patakon túlra, oda, ahol előző reggel a fritzeknek rendeztek színjátékot. De Fedot Jevgrafics erre nem gondolt, és amikor sem a kövek között, sem a régi állásokban nem találta őket, kiment a partra, csak úgy céltalanul, nem is kutatva már utánuk. Hirtelen megértette, hogy egyedül maradt, egész egyedül, átlőtt karral, és ettől olyan bánat szakadt rá, úgy összezavarodott minden a fejében, hogy ezt a helyet is már szinte önkívületében érte el. Térdre ereszkedve iváshoz készülődött, amikor egyszerre suttozást hallott:

– Fedot Jevgrafics...

És nyomban utána egy kiáltást:

– Fedot Jevgrafics!... Törzsőrmester elvtárs!...

Felkapta a fejét, de azok már futottak is át a patakon.

Fel sem húzták a szoknyájukat, úgy szaladtak be a vízbe. A törzsőrmester hozzájuk rohant, és ott a vízben össze-
ölelkeztek. Mindketten a nyakába csimpaszkodtak, és
csókolgatták izzadt, sáros, borostás arcát...

– No, mi van, kislányok, mi ütött belétek?

De maga is alig tudta visszatartani a könnyeit, annyira
elérzékenyült. Átkarolta a lányok vállát, úgy mentek át
hármasan a túlsó partra. Komelkova egészen odasi-
mult hozzá, és borostás arcát simogatta.

– Ej, kislányok, kislánykáim! Ettetek-e egy falatot,
aludtatok-e egy szikrát egyáltalán?

– Nem akartunk, törzsőrmester elvtárs...

– Ugyan, hogy is volnék én már nektek törzsőrmes-
ter, hűgocskáim? Én most már csak a bátyátok vagyok.
Hívjatok csak Fedotnak. Vagy Fegyának, ahogy a ma-
muskám hívott...

A bokrokban ott voltak a hátizsákjaik, köpenykoszo-
rúik és a fegyverek. Vaszkov rögtön a saját zsákjához
lépett. Éppen elkezdte kibogozni, mikor Zsenya meg-
kérdezte:

– És Galka?

Halkan, bizonytalanul kérdezte, hiszen már mindent
értettek, csak a bizonyosság hiányzott. A törzsőrmester
nem válaszolt. Hallgatva nyitotta ki a zsákját, száraz
kenyeret, szalonnát, kulacsot vett elő. Teletöltött három
bádogpoharat, kenyeret tört, és szalonnát vágott.
Szétosztotta a katonáinak, és felemelte a poharát:

– Elvtársaink hősi halált haltak. Csetverták tűzharc-
ban esett el, Liza Bricskina pedig belefulladt a mocsár-
ba. Ezek szerint Szonjával együtt már hármójukat vesz-
tettük el. Hát igen. De hiszen egy teljes napja táncoltat-
juk itt, a két tó között az ellenséget. Egy teljes napja
már!... És most rajtunk a sor, hogy megnyerjük ezt a
napot. Segítségünk nem lesz, a németek pedig ide tarta-
nak. Így hát emlékezzünk nővéreinkre, és itt az ideje,
hogy harcba szálljunk. Minden valószínűség szerint az
utolsó harcba...

A bánat néha bozontos medvére hasonlít. Ráveti magát az emberre, úgy tépi és gyötri, hogy kinjában a csillagokat látja. Azután eloszlik, szinte teljesen, és már szabadon lélegezhetünk, élhetünk, cselekedhetünk, mintha mi sem történt volna.

Néha pedig apró hibákat követünk el. Apróságokat, de egy ilyen apróság olyasmit hozhat magával, amitől isten óvja az embert.

Ilyen apróságot fedezett fel Vaszkov reggeli után, miközben a harchoz készülődtek. Egész zsákját átkutatta, minden egyes darabot háromszor is végigtapogatott – de hiába, nem találta.

A második gránát gyutacsa meg a pisztolytöltények igazán apróságok voltak. De a gránát gyutacs nélkül csak közönséges vasdarab, ami csak akkor sül el, mikor a kapanyél.

– Nincs már tűzérésünk, kislányok.

Mosolyogva mondta, nehogy elkésérítse őket. De ezek a butuskák csak ragyogó arccal mosolyogtak.

– Nem baj, Fedot, védekezni fogunk.

Ezt Komelkova mondta, de a Fedotnál majdnem elakadt. És elpirult. Hiszen világos, nem szokta meg, hogy keresztnevéen szólítsa a parancsnokot.

A tűzerejük három puska, két géppisztoly meg egy pisztoly. Sokra nem mennek vele, ha egyszerre tüzelnének rájuk. De az ismerős erdő meg a patak remélhetőleg segíteni fog.

– Itt van, Rita, még egy tár a géppisztolyhoz. Csak messziről ne tüzelj. A patakon át puskával lőjél, a géppisztolyt hagyd meg későbbre. Ha megpróbálnak átkelni, még nagyon jó szolgálatot tehet. Nagyon jót, megértted?

– Értem, Fedot...

A névnél ő is nyelt egyet. Vaszkov elnevette magát.

– Egyszerűbb lesz, ha Fegyának hívtok. Nem valami különös név persze, de hát olyan, amilyen...

Mégis, ez a nap nem telt hasztalanul a németek számára. Hármasával, megsokszorozott óvatossággal és ezért lassan haladtak előre, minden kőrakás mögé bepilantottak. Mindent, amit csak lehetett, átfésültek, és a nap már magasan állt, amikor megjelentek a parton. Minden pontosan megisméltődött, csak ez alkalommal a velük szemben levő erdő nem visszhangzott a leányhangoktól, hanem némán és fenyegetően hallgatott. A diverzánsok érezték ezt a fenyegetést, sokáig nem merészkedtek a vízhez, bár elő-előbukkantak a bokrokban a túlsó oldalon.

Fedot Jevgrafics a széles parti sávnál hagyta a lányokat, miután személyesen választotta ki az állásokat a számukra, és megmutatta a tájékozási pontokat. Magának pedig azt a kis földnyelvet hagyta, ahol előző nap Zsenya Komelkova saját testével állította meg a fritzeket. Itt a partok majdnem összeértek, az erdő mindkét oldalon a víznél kezdődött, és erőszakos átkelés esetére ennél a vízi akadálnál jobb helyet elképzelni sem lehetett. Éppen itt mutatkoztak a leggyakrabban a németek, hogy esetleges, már túlságosan is ideges ellenfelüket tüzelésre kényszerítsék. De ideges ellenfél egyelőre nem mutatkozott a láthatáron, mert Vaszkov nagyon szigorúan megparancsolta katonáinak, hogy csak akkor lőjenek, amikor a fritzek bemásznak a vízbe. Addig pedig még a lélegzetüket is fojtsák vissza, nehogy a madarak elhallgassanak.

Minden kéznél volt, és mindent előkészítettek, a puskákat jó előre megtöltötték, kibiztosították, hogy a kellő ideig még egy szarka se csörögjön. A törzsőrmester majdnem nyugodtan nézegetett át a másik partra, csak az az átkozott karja sajgott, éppen olyan fájdalommal, mintha a foga fájdukt volna meg.

Odaát pedig, a túlsó oldalon, minden éppen ellenkezőleg történt: a madarak elnémultak, a szarka pedig csörögni kezdett. Fedot Jevgrafics ezt most mind észrevette, felmérte és sorjában elrendezte, hogy elkaphassa

azt a pillanatot, amikor a fritzek megúnják, hogy szembe-kötősdit játsszanak.

Az első lövést mégsem a törzsőrmester adta le, és bár várta, mégis összerezsent, mert a lövés mindig váratlanul, mindig hirtelen jön. Balra csapódott be, a vízfolyásnál lejjebb, majd utána több is egymás után. Vaszkov odanézett: a vízfolyásnál egy német négykézláb mászott a part felé, az övéihez, visszafelé, miközben a puskagolyók körülötte csapkodtak, de nem találták el. A fritz négykézláb futott, egyik lábát húzva a csikorgó kavics-on.

Ekkor tüzelni kezdtek a géppisztolyok, hogy fedezzék a sebesültet, és a törzsőrmester már azon volt, hogy felugorjon, és az övéihez rohanjon, de mégis tartotta magát. S éppen idejében, mert a másik oldalon egyszerre négyen igyekeztek a bokrokon át a part felé, nyilván arra számítva, hogy a géppisztolytűz fedezete alatt átfuthatnak a kis patakon, és elrejtőzhetnek az erdőben. Puskával itt semmire sem lehetett menni, mert nem volt idő az újratöltésre, így Fedot Jevgrafics géppisztolyt vett elő. Ahogy megnyomta a ravaszt, szemben a bokrok között két kis láng villant fel, és legyezőként szétterülő géppisztolysorozat reszkettette meg a levegőt a feje felett.

Vaszkov egy dologgal tisztában volt e harcban: nem szabad meghátrálni. Nem szabad egyetlen talpalatnyi földet sem átadni a németeknek ezen a parton. Bármennyire is nehéz, bármennyire is reménytelen, tartaniuk kell magukat. Tartani ezt az állást, mert különben felzárkóznak – és akkor mindennek vége. Olyan érzése támadt, mintha a háta mögött állna egész Oroszország, mintha ő, Fedot Jevgrafics Vaszkov lenne hazája utolsó fia és védelmezője. Számára most nem létezett senki más a világon, mint ő maga, az ellenség és Oroszország.

Csak a lányait figyelte még valamilyen hatodik érzékével, vajon dörögnek-e puskáik, vagy nem. Lőnek – tehát életben vannak. Tehát tartják a frontjukat, az ő Oroszországukat. Tartják!...

Még akkor sem ijedt meg, amikor a lányoknál gránátok robbantak. Érezte, hogy nemsokára szusszanásnyi időhöz jutnak, mert a németek nem folytathattak hosszú harcot olyan ellenféllel, amelynek az erejét nem ismerik. Nekik is körül kellett nézniük, meg kellett keverniük a kártyáikat, és csak azután oszthattak újra. Az a négy, aki egyenesen feléje tartott, azon nyomban visszavonult, mégpedig olyan ügyesen, hogy észre sem vehette, eltalálta-e valamelyiket. Behúzódtak a bokrok közé, egy darabig még lövöldöztek, hogy megfélemlítsék az ellenfelet, majd abbahagyták, s már csak a füst látszott a víz fölött.

Vaszkov nyert néhány percet. Igaz, hogy a harc kimenetele most nem perceken múlt, mert segítséget sehonnan sem várhattak, de mégis belemartak az ellenfélbe, rávicsorítottak, és elvették a kedvét, hogy másodszor is ezen a helyen próbálkozzék. Valahol majd megpróbál még rést találni, talán feljebb, mert a földszív alatt sziklasor szakadt meredeken a folyóba. Tehát azonnal át kellett futnia jobb felé, itt pedig, az ő helyén kell hagynia – minden eshetőségre készen – valamelyik kislányt...

Még mielőtt hadparancsát végiggondolhatta volna, lépteket hallott a háta mögött. Odanézett, és látta, hogy Komelkova rohan egyenesen feléje a bokrokon át.

– Le a fejjel!

– Gyorsan!... Rita!...

Fedot Jevgrafics nem kérdezgette, hogy mi van Ritával, megértette a lány tekintetéből. Megragadta fegyverét, rohanni kezdett, és még Komelkova előtt ért oda Ritához. Oszjanyina összegörnyedve ült egy fenyőfa alatt, hátával a fatörzsnek támaszkodva. A szája szélét harapdálta, igyekezett mosolyt erőltetni halvány ajkára, de összekulcsolt kezén, mellyel a hasát szorította, folyt a vér.

– Mi volt az? – Vaszkov csak ennyit kérdezett.

– Gránát...

Ritát a hátára fektette, megfogta a kezét, de a lány nem akarta engedni, mert félt a fájdalomtól. Kissé

odébb tette, gyöngéden, és akkor megértette, hogy mindennek vége...

Még nézni is nehéz volt, mi történt vele, mert minden összekeveredett, a vér, a szakadt zubbony, és az eleven húsba nyomódott katonai derékszíj.

– Rongyot! – kiáltott. – Fehérneműt adj!

Zsenyka remegő kézzel tépte fel a hátizsákját, és már nyújtott is feléje valami könnyű csúszós holmit...

– Ne selymet! Vásznat adj!...

– Nincs...

– Az ördögbe is! – A zsákjához kapott, kezdte kibogozni. Szerencsétlenségére szorosra volt húzva, éppen most...

– A németek... – kérdezte Rita, hangtalanul mozgó ajakkal. – Hol vannak a németek?

Zsenyka egy pillanatig mereven nézett Ritára, majd géppisztolyát megragadva a parthoz rohant, már körül sem nézve.

A törzsőrmester talált egy inget és alsónadrágot meg két tartalék pólyát, és visszasietett. Rita megpróbált mondani valamit, de nem hallgatott rá. Késével felhasította a vérben úszó zubbonyt, szoknyát, fehérneműt – és csak a fogát szorította össze. Ferdén hatolt be a szilánk, széttépve a hasat, a sötét vérben szürkés-kék béldarabok remegtek. Rátette az inget, és kötözni kezdte.

– Semmi baj, Rita, semmi baj... Nem talált mélyen, a belek épek maradtak. Hamar beforr...

A part felől egy sorozat csapódott be. Aztán újra sivitottak körben a golyók, csak úgy hullottak a falevelek, de Vaszkov tovább folytatta a kötözést, a rongyok pedig újra meg újra átnedvesedtek a vértől.

– Menj... menj oda... – nyögte nagy nehezen Rita. – Zsenyka ott van...

Most mellettük csapott be egy sorozat. Nem felettük, hanem mellettük, célzott lövés volt, csak nem talált. A törzsőrmester előrántotta pisztolyát, és kétszer a hir-

telen előbukkanó alakra lőtt; a németek átkeltek a folyón.

Zsenyka géppisztolya még kattogott valahol, még felkelgetett, egyre mélyebbről és mélyebbről az erdőben. S Vaszkov megértette, hogy Komelkova azért lövöldöz vissza, hogy maga után csalja a németeket. De nem mindet, valahonnan még előbukkant egy diverzáns, és a törzsőrmester még egyszer rálőtt. El kellett innen menniük, el kellett vinnie Oszjanyinát, mert a németek már ott keringtek körülöttük, és minden pillanat az utolsó lehetett.

Karjába vette Ritát, nem is figyelve, mit suttog a lány vértelen, összeharapdált ajkával. Fogni akarta a puskáját, de nem bírta, és a bokrok közé rohant, érezte, hogy minden lépésnél fogy az erő átlőtt, fogfájáshoz hasonlóan sajgó karjából.

A fenyőfa alatt mindenféle holmi ott maradt, puskák, köpenykoszorúk és Zsenyka fehérneműje, amit a törzsőrmester félredobott. Divatos, könnyed, kacér ruhadarabok...

A szép fehérnemű volt Zsenyka gyengéje. Sok mindenről könnyen le tudott volna mondani, mert vidám és könnyed természete volt, de azt a garnitúrát, amit édesanyjától közvetlenül a háború előtt kapott, makacsul hurcolta katonai felszerelésével együtt. Pedig állandóan szidták miatta, soron kívüli szolgálattal büntették, és egyéb, a katonaságnál ismert kellemetlenségek érték.

Különösen egyik kombinéja volt észbontó. Még az apja is prüszkölt miatta.

– De Zsenyka, ez már mégiscsak sok. Hova készülödsz?

– Szórakozni! – mondta büszkén Zsenyka, holott tudta, hogy apja egész másra gondolt.

Nagyon jól megértették egymást.

– Jössz velem vaddisznóvadászatra?

– Nem engedem! – ijedezett az anyja. – Megörültél, elcipelnél egy kislányt a vadászatra?

– Hadd szokja meg! – nevetett az apja. – Egy vörösparancsnok lánya ne féljen semmitől.

Zsenyka nem is félt semmitől. Lovagolt, célba lőtt a lőtéren, lesben ült apjával a vaddisznóvadászaton, és apja motorbiciklijén száguldozott a kis katonai városban. Ezenkívül cigánytáncot és matcsist³ járt a mulatságokon, gitárkíséret mellett énekelt, és elcsavarta a kissé beszeszelt hadnagyok fejét. Könnyedén az ujjja körül forgatta őket, csak úgy, a szórakozás kedvéért, ő maga sohasem lett szerelmes.

– Zsenyka, te egészen megbolondítottad Szergejcsuk hadnagyot. Ma így jelentett nekem: „Jevg... tábornok... elvtárs...”

– Ezt csak kitaláltad, apu!...

Boldog, vidám idők voltak, pedig a mama egyre ráncolta a homlokát, és sóhajtozott, hogy felnőtt lány már, kisasszony, ahogy régen mondták, és úgy viselkedik... Érthetetlenül viselkedik, hol a lőtér kell neki, hol a lovak és a motorbicikli, hol a hajnalig tartó táncmulatságok, a hadnagyok malomkerék nagyságú virágcsokrokkal, szerenádok az ablaka alatt és versben írt szerelmes levelek.

– Zsenyecska, ez így nem mehet tovább. Tudod, mit beszélnek rólad a városban?

– Hadd fecsegjenek, anyukám!

– Azt mondják, hogy többször láttak téged Luzsin ezredessel együtt. Családos ember, Zsenyecska. Hát szabad ezt?

– Kell is nekem Luzsin! – vonta meg Zsenyka a vállát, és elszaladt.

Luzsin daliás termetű, titokzatos és vakmerő ember hírében állt, Halhin-Golért Vörös Zászló érdemrendet kapott, a finn háborúért Csillagot. És Zsenyka anyja érezte, hogy a lánya nem véletlenül menekül el az ilyen beszélgetések elől. Érezte, és félt...

Ez a Luzsin karolta fel Zsenyát, amikor családja

³ Régi orosz tánc.

pusztulása után egy szál magában maradt, és a frontra ment. Felkarolta, védelmezte és vigasztalta, és ezzel magához kötötte, de nem azért, hogy kihasználja a lány védtelen helyzetét. Zsenyának akkor mindennél nagyobb szüksége volt támaszra, védelemre, hogy legyen valaki, akinek kisírhatja, kipanaszkodhatja magát, akihez odabújjon, hogy újra magához térjen ebben a szörnyű háborús világban. Minden úgy történt, ahogy kellett – és Zsenyka végül is nem esett kétségbe. Egyáltalán, soha nem esett kétségbe. Bízott magában most is, amikor a németeket elvonta Oszjanyinától, egy pillanatra sem kételkedett abban, hogy végül minden jóra fordul.

Amikor az első golyó az oldalába fúródott, még akkor is csak csodálkozott. Hiszen olyan ostobának, értelmetlennek és valószínűtlennek tűnik meghalni, amikor valaki még csak tizenkilenc éves...

A németek vaktában sebeztek meg, a lombokon át; pedig ha elrejtőzik, kivárja, amíg az egésznek vége, talán sikerült volna elmenekülnie. De ő csak lőtt, amíg egyetlen tölténye maradt. Fekve célzott, már nem is próbált elfutni, mert érezte, hogy a kiömlő vérrel együtt ereje is fogytán van. A németek közvetlen közélről végeztek vele, aztán sokáig nézték halálában is büszke, szép arcát...

14

Rita tudta, hogy sebe halálos, és gyötrően keserves lesz a halála. Egyelőre szinte alig érzett fájdalmat, csak valami mind erősebben égett a hasában, és nagyon szomjazott. De nem ihatott, ezért csak egy kis rongyot mártott be a pocsolyába, és azzal nedvesítette meg az ajkát.

Vaszkov egy kidőlt fenyőfához rejtette, beborította ágakkal, és elment. Akkor még tartott a lövöldözés, de hamarosan minden elcsendesedett, mire Rita sírni kezdett. Hangtalanul, egyetlen sóhajlás nélkül sírt, csak

arcán patakozottak a könnyek. Megértette, hogy Zsenyka nincs többé...

Azután a könnyei is elapadtak. Meghátráltak az elől a hatalmas valami elől, amely most előtte állt, amellyel számolnia kellett, és amelyre fel kellett készülnie. Hideg, fekete szakadék tátongott a lábánál, s Rita keményen és férfiasan nézett a mélyére.

Nem sajnálta magát, életét, fiatalságát, mert egész idő alatt arra gondolt, hogy ezeknél sokkal fontosabb dolgok is léteznek. Fia árván marad, teljesen egyedül, beteges anyjára bízva, és Rita most azt találgatta, hogyan éli majd túl a fia a háborút, mint alakul azután az élete.

Vaszkov csakhamar visszajött. Ledobálta Ritáról az ágakat, hallgatva leült mellé, és sebesült karját tapogatta.

– Zsenya elesett?

A férfi bólintott, azután így szólt:

– Nincsenek meg a hátizsákok. Se a zsákok, se a puskáink. Vagy magukkal vitték, vagy eldugták őket.

– Zsenya azonnal... meghalt?

– Azonnal – hangzott a válasz, de Rita érezte, hogy nem mond igazat. – Azok elmentek. Nyilván a robbanóanyagért... – Vaszkov elkapta Rita fénytelen, mindent értő tekintetét, és hirtelen felkiáltott: – Nem győztek le bennünket, érted? Én még élek, engem még le kell gyűrnüök!...

Elhallgatott, és fogát csikorgatva, támolyogva himbálta sajgó karját.

– Fáj?

– Itt fáj – bökött a mellére. – Itt sajog, Rita. De hogy sajog!... Feláldoztalak benneteket, mind az ötöt feláldoztam, és miért? Azért a tíz fritzért?

– Ne beszéljen így... hiszen érthető... háború van...

– Amíg háború van, érthető. De aztán, mikor béke lesz? Megértik majd, miért kellett meghalnotok? Miért nem engedtem tovább ezeket a fritzeket, miért határoztam így? Mit felelek, ha majd megkérdezik: hogy lehet az, hogy ti, férfiak, nem tudátok megvédeni anyáinkat

a golyóktól? Hogy lehet az, hogy a halállal házасították össze őket, és közben ti épen maradtatok? A kirovi utat védtétek, meg a fehér-tengeri csatornát? Hiszen ott is van őrség, ember meg sokkal több is akad, mint öt lány és egy törzsőrmester a pisztolyával!

– Hagyd el – mondta csendesen a lány. – A haza nem a csatornáknál kezdődik. Egyáltalán nem. Mi pedig a hazát védtük. Elsősorban a hazát és csak aztán a csatornát.

– Igen... – Vaszkov nagyot sóhajtvá elhallgatott. – Feküdj csak nyugodtan, körülnézek egy kicsit. Különben még ránk akadnak, és akkor végünk. – Fogta a pisztolyát, és zubbonya ujjával különös gonddal letörölte. – Fogjad. Igaz, csak két töltény maradt benne, de mégis nyugodtabb lehetsz, ha itt hagyom.

– Várj még! – Rita elnézett a férfi arca mellett az ágak közül előtűnő égre. – Emlékszel, mikor a kitérőállomásnál találkoztam a németekkel? Anyámnál jártam akkor a városban. Nála van a kisfiam, hároméves. Aliknak hívják, Albertnek. Anyám nagyon beteg, biztos nem él sokáig, apám pedig nyomtalanul eltűnt.

– Ne aggódj, Rita, mindent értek.

– Köszönöm neked. – Vértelen ajka mosolyra nyílt. – Teljesítéd az utolsó kérésemet?

– Nem – mondta a férfi.

– Esztelenség, hiszen úgyis meghalok, így csak tovább gyöttrődöm.

– Végrehajtom a felderítést, és visszajövök. Éjjelre odaérünk a mieinkhez.

– Csókolj meg – kérte hirtelen Rita.

A férfi esetenlül lehajolt, és félénken megérintette ajkával a homlokát.

– Szúr... – mondta Rita alig hallhatóan, és lehunyta a szemét. – Menj. Takarj be ágakkal, és menj.

Beesett, szürke arcán lassan peregtek a könnyek. Fodot Jevgrafics csendesen felkelt, gondosan betakarta Ritát gallyakkal, és gyors léptekkel elindult a patakhoz, a németek elé.

Zsebében súlyosan himbálózott a gyutacs nélküli gránát. Egyetlen fegyvere.

Inkább megérezte, mint hallotta a gyenge, ágak közt elhaló lövést. Megállt, hallgatózott az erdő csendjében, és csak aztán szaladt vissza a hatalmas, kidőlt fenyőfához. Félt elhinni, amit úgylis tudott.

Rita halántékon lőtte magát, alig vérzett. Kékes löporszemek sötétlettek sűrűn a lövés helye körül, és ezt Vaszkov valamiért különösen sokáig nézte. Aztán odébb vitte Ritát, nekifogott gödröt ásni azon a helyen, ahol a lány idáig feküdt.

Itt puha volt a föld, könnyen engedett. Bottal fellazította, majd kézzel kihányta, a gyökereket késsel vágta át. Gyorsan kiásta, még gyorsabban visszahányta a földet, és anélkül, hogy pihenőt engedett volna magának, odament, ahol Zsenya feküdt. De a karja kibírhatatlanul sajgott, pokolian sajgott minden mozdulatnál, így aztán Komelkovát rosszul temette el. Egész idő alatt bántotta ez, s kiszáradt ajakkal suttogetta:

– Bocsáss meg, Zsenyecska, bocsáss meg...

Imbolyogva és botladozva tartott a Szinyuhindombvonulaton át a németek felé. Kezében görcsösen szorongatta a pisztolyt az utolsó tölténnyel, és már csak azt akarta, hogy minél előbb találkozzék velük, hogy még egyet sikerüljön megölnie. Mert ereje már elfogyott. Nem maradt ereje – csak a fájdalom, amely egész testét átjárta...

Fehér fények úsztak lassan az áttüzesedett kövek felett. A köd már összesűrűsödött a mélyedésekben, a szél elült – és a szúnyogok felhőként keringtek a törzsőrmester körül. Ebben a fehéres homályban újra és újra megjelentek előtte a lányok, mind az öten, és egyre csak suttogetott, és szomorúan ingatta a fejét. De a németek csak nem jöttek. Nem kerültek elé, nem tüzeltek, habár lassan, fedezetlenül ment, szinte kereste ezt a találkozást. Ideje volt már befejeznie ezt a háborút, ideje volt már pontot tenni utána, és ezt az utolsó pontot pisztolyának kékesszürke csöve rejtette.

Igaz, volt még egy gyutacs nélküli gránátja. Egy darab vas. Ha megkérdik, miért hurcolja magával ezt a vasdarabot, nem tudott volna mit felelni. Csak cipelte magával; törzsőrmesterként megszokta, hogy a harci felszerelést meg kell őrizni.

Most nem volt célja, csak kívánsága. Nem tért le az útról, nem keresett nyomokat, egyenesen, gépiesen haladt előre. De a németek csak nem jöttek...

Már elhagyta a kis fenyvest, és most az erdőben ment, minden percben közelebb érve Legont remetelakához, ahol reggel olyan egyszerűen szerzett magának fegyvert. Nem is gondolt rá, hogy miért megy éppen oda, de csalhatatlan vadászösztöne éppen ezen az úton vezette, és ő engedelmeskedett neki. Aztán megint csak ösztönösen hirtelen lelassította lépteit, hallgatózott, majd a bokrok közé siklott.

Száz méterre tőle kezdődött a tisztás, a korhadt kút-kávéval és a földbe vájt kunyhóval. Ezt a száz métert Vaszkov hangtalanul lopakodva tette meg. Tudta, hogy ott van az ellenség, tudta pontosan és megmagyarázhatatlanul, ahogy a farkas tudja, hogy a nyúl honnan ugrik majd éléje.

A tisztás szélén a bokrok közt megállt. Sokáig állt mozdulatlanul, tekintetével végigfürkészve a kútkávát, amely mellett már nem feküdt ott a halott német, a düledező remetelakot és sarkainál a sötét bokrokat. Nem volt ott semmi különös, semmi feltűnő, de a törzsőrmester türelmesen várt. Amikor a kunyhó sarkától alig észrevehetően elvált egy zavaros folt, nem csodálkozott. Már tudta, hogy pontosan ott áll az őr.

Sokáig tartott, amíg odament hozzá, végtelenül sokáig. Lassan, mintha álmodna, emelte fel a lábát, és észrevétlenül engedte vissza. Nem is lépkedett, apránként helyezte át a súlyt, nehogy egyetlen ág is megrezdüljön. Ilyen furcsa tojástartó járva megkerülte a tisztást, és a mozdulatlan őr háta mögé jutott. Még lassabban, még óvatosabban indult e felé a széles, sötét hát felé. Nem is ment – szinte lebegett.

Egy lépésre tőle megállt. Sokáig visszatartotta a lélegzetét, és azt várta, hogy a szíve megnyugodjék. A pisztolyt már régen eltette, most kését tartotta jobb kezében, és – miközben az idegen test nehéz szagát érezte – lassan, milliméterenként emelte finn kését az egyetlenegy, döntő döfésre.

Még mindig erőt gyűjtött, mert ereje alig volt már, bal karjával pedig semmit sem tudott segíteni.

Minden erejét összeszedte ehhez a döféshez, mindet, az utolsó cseppig. A német szinte nem is kiáltott, csak furcsán, elnyújtottan sóhajtott, és térdre esett. A törzsőrmester felrántotta a ferdén álló ajtót, és egy ugrással a kunyhóban termett.

– Hände hoch!...

Azok meg aludtak. Jól kialudták magukat az utolsó roham előtt. Csak egy nem aludt, hanem a sarokba ugrott, a fegyverekhez, de Vaszkov észrevette ezt az ugrást, és majdnem közvetlen közről eresztett golyót beléje. A lövés megreszkettette az alacsony mennyezetet, és a németet a falhoz vágta. A törzsőrmester pedig hirtelen elfelejtette a német szavakat, és rekedten csak ezt kiáltozta:

– Legt euch!... Legt euch!... Legt euch!...

És kegyetlenül káromkodott hozzá, a legocsmányabb szavakkal, amelyeket csak tudott...

...Nem, nem a kiabálástól ijedtek meg odabent, nem is a gránáttól, amelyet a kezében lóbált. Egyszerűen nem tudták elgondolni, elképzelni meg különösen nem, hogy egyedül van sok-sok versztányi távolságban, egyes-egyedül. Ez nem fért bele a fasiszta fejükbe, és ezért maradtak fekvé a földön. A képükkel lefelé, ahogy parancsolta nekik. Ott feküdt mind a négy, az ötödiket, aki a legfürgébbnek bizonyult, már a másvilágon vették nyilvántartásba.

Azután megkötözték egymást a derékszíjukkal, nagyon alaposan, az utolsót Fedot Jevgrafics személyesen kötözte meg. És elsírta magát. Pizkos, borostás arcán

patakozottak a könnyek, rázta a hideg, sírt, nevetett, kiabált egyszerre:

– Mi az, elfogtak benneteket?... Elfogtak, igen?... Öt kislány, öt lány volt összesen, összesen öten voltak!... És nem jutottatok át, sehova sem jutottatok el, hanem itt fogtok megdöglenni, mind itt fogtok megdöglenni!... Magam végzek mindegyitekkel, személyesen, ha a parancsnokság megkegyelmezne! Ott már elítélhetnek érte! El is ítélnék!

A karja egyre sajgott, annyira sajgott, hogy forróság borította el, és összezavarodtak a gondolatai. Ezért különösen félt, hogy elveszti az eszméletét, és görcsösen vigyázott, utolsó erejét megfeszítve, nehogy ez megtörténjék...

Arra az utolsó útra soha többé nem tudott visszaemlékezni. Elöl imbolyogtak a német háta, egyik oldalról a másakra dőltek, legalábbis neki úgy tűnt, mert szédült, és mintha részegen látta volna a sort. Semmi mást nem látott ezen a négy háton kívül, és csak egyre gondolt, hogy még le tudja lőni őket, ha elveszti az eszméletét. Mert ez egy hajszálon múlt, olyan szörnyű fájdalom égette egész testét, hogy ordított tőle. Ordított és sírt, szemmel láthatóan teljesen elerőtlenedett.

És csak akkor engedte ezt a hajszálat elszakadni, amikor a jelszót kérték tőle, és megértette, hogy az övéi jönnek velük szemben. Oroszok...

... Szervusz, öregem!

Te ott izzadsz a munkában, amíg mi itt horgászatunk, ezen a kellemes, eldugott kis helyen. Igaz, hogy azok az átkozott szúnyogok nem hagynak békén, de különben paradicsomi itt az élet! Gyerünk, öregem, kunyerálj ki egy kis szabadságot, és rohanj ide hozzánk. Itt közel s távolban nincs egyetlen gép és ember sem. Egyszer egy héten idevetődik egy motorcsónak, amelyik kenyeret hoz, különben akár egész nap meztelenül mászkálhatsz. Két elegáns, sügérekkel teli tó áll a turisták rendelkezésére, meg egy patak pénzespérekkel. És micsoda gombák!...

Mellesleg tegnap a motorcsónakkal jött valami zömök, ősz hajú, félkarú öregember, és vele egy rakétás százados. A századost Albert Fedoticsnak hívják (képzeld el!), ő pedig az öreget egyszerűen apácskának titulálja, ahogy falun mondják. Valamit keresgéltek itt, de nem nagyon figyeltem rá...

...Tegnap nem tudtam megírni a levelet, reggel fejezem be.

Kiderült, hogy itt is harcoltak... Akkor, amikor mi még a világon sem voltunk.

Albert Fedotics és az apja egy márványlapot hozott. Egy sírt kerestünk, a patakon túl, az erdőben. A százados apja találta meg valamilyen sajátos ismertetőjele alapján. Akartam nekik segíteni odavinni a márványlapot, de aztán mégsem szántam rá magam.

A hajnalok különben itt csendesek, csak ma vettem észre.

KIADTA AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓ – A KIADÁSÉRT AZ EURÓPA KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA FELEL – SZEDTE A NYOMDAIPARI FÉNYSZEDŐ ÜZEM FERRANTI CS7-LASERCOMP SZEDŐRENDSZERREL, PLANTIN BETŰBŐL (828228/08) – NYOMTA AZ ALFÖLDI NYOMDA – A NYOMDAI RENDELÉS TÖRZSSZÁMA: 101 66-14-2 – KÉSZÜLT DEBRECENBEN, 1983-BAN – FELELŐS SZERKESZTŐ: ÁRVAY JÁNOS – A FEDÉLRAJZ KOVÁTS ALBERT MUNKÁJA – MŰSZAKI SZERKESZTŐ: MACZÓ ZSUZSANNA – MŰSZAKI VEZETŐ: SZEGLETH KÁROLY – KÉSZÜLT 16 200 PÉLDÁNYBAN, 6,93 (A/5) ÍV TERJEDELEMBEN

EU-1-8384

ISBN 963 07 2971 7

Jack ezredes

A *Robinson Crusoe* világhírű írójának új könyve jelent meg 1772 karácsonyán. A regény tartalmát röviden összefoglaló címlap így kínálta Defoe könyvét az olvasóknak: „Nevezetes élettörténete amaz igen tiszteletreméltó Jacques ezredesnek, közönséges nevén Jack ezredesnek, aki úriembernek született, de tanonc lett egy zsebmetező mellett, huszonhat esztendeig tolvaj volt, azután pedig elhurcolták Virginiába. Kereskedőként tért vissza, ötször házasodott meg, és négy felesége szajhának bizonyult; háborúba ment, vitézül viselkedett, és előléptették parancsnokká; a trónkövetelővel átszökött Angliába, most pedig külföldön fejezi be csodákkal teljes életét, és generálisként szándékszik meghalni.”

Defoe (1660–1731) változatos színhelyekre kalauzolja olvasóit, mindenekelőtt a londoni alvilágba, amelynek az előkelő szülők dajkaságba adott zabigyeréke, a majdani Jack ezredes, úgyszólván törvényszerűen lesz a tagja. Sorsát születésétől öregkoráig kísérelhetjük figyelemmel, ahogy ő maga előadja rendkívül viszontagságos életének történetét.

Fordította: Szegő György.

Halál a Szarvas-tanyán

A lett író bűnügyi regénye egy házaspár erdei nyaralójában játszódik. A férj születésnapjára egymást alig ismerő vendégek gyűltek össze. Isznak, zenét hallgatnak, táncolnak. Egyszerre észreveszik: eltűnt a házigazda. Hosszas keresgélés után holtan találják a ház pincéjében. Leesett a lépcsőn? Ez látszik a legvalószínűbbnek, de a házigazda gyerekkori barátja, a Maigret-módszerrel dolgozó Randers bűnügyi nyomozó, gyanút fog. És okkal: hiszen valaki elrontotta a telefont, és eltűnt a házigazda kocsijának kulcsa is. Randers elhatározza, hogy megpróbálja rekonstruálni az eseményeket. Sorban elbeszélget a vendégekkel: különös kapcsolatok, féltett titkok derülnek ki, s reggelre – hála Randers kérlelhetetlen logikájának – fény derül a gyilkosra és tettének okára.

Az izgalmas részletekben bővelkedő regényt Lénárt Éva fordította.

BORISZ VASZILJEV

A HAJNALOK ITT CSENDESEK

A tehetséges prózaíró kisregényének szereplői egyszerű, hétköznapi emberek. *A hajnalok itt csendesek* című írása egy kis csapat katonalány történetét eleveníti meg. A kisregény színpadi feldolgozása is világsikert aratott, hazánkban a Mikroszkóp Színpad hódította meg vele a közönséget. „Vasziljev valódi élettél tudta megtölteni a több mint húsz éve lezajlott eseményeket, s e néhány katonalány hősiségében és emberségében egy nép sorsát sikerült érzékeltetnie” – írta e műről egyik kritikus.

9,— Ft

EURÓPA ZSEBKÖNYVEK

MEGJELENT:

Brautigan

Pisztrángfogás Amerikában

Mrożek

Zuhanás közben

ELŐKÉSZÜLETBEN:

Cheever

A vörös bútorszállító
kocsi